

บทที่ 4

ผลการวิจัยและวิจารณ์

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการตีความจากภาพถ่ายด้านศาสนาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก” ครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา การตีความจากภาพถ่ายด้านศาสนา และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตีความจากภาพถ่ายด้านศาสนา ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก โดยใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก แบ่งเป็นนักเรียนจากโรงเรียนในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกจำนวน 12 คน และนักเรียนจากโรงเรียนนอกเขตเทศบาลนครพิษณุโลกจำนวน 12 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 24 คนที่จากการสุ่มแบบเจาะจง (purposive sampling) ในการสัมภาษณ์ได้กำหนดขอบเขตของการสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่มีผลต่อการตีความจากภาพถ่ายด้านศาสนาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก

ตอนที่ 2 การตีความจากภาพถ่ายด้านศาสนาในหัวข้อศีล สมาธิ และปัญญาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตีความจากภาพถ่ายด้านศาสนา ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก

ผลการศึกษานำเสนอเป็นลำดับตามผังอภิปรายผลใน ภาพ 3

การตีความจากภาพด้านซ้ายของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก

1. ลักษณะทางประชากรศาสตร์

- 1.1 เพศ ชาย 12 คน หญิง 12 คน
- 1.2 อายุ 12-18 ปี
- 1.3 ระดับการศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6
- 1.4 จำนวนสมาชิกในครอบครัวของ นร. ในเมือง 3-5 คน
ของ นร. นอกเมือง 4-8 คน
- 1.5 ผู้ปกครองของ นร. ในเมือง ประกอบอาชีพธุรกิจ
ผู้ปกครอง นร. นอกเมืองประกอบอาชีพเกษตรกรรม
- 1.6 สถานภาพทางครอบครัว ส่วนใหญ่อยู่กับพ่อแม่หรือ
ญาติ บางคนอยู่คนเดียวเพราะพ่อแม่ไปทำงานต่างจังหวัด
- 1.7 ที่ตั้งที่พักอาศัยของนักเรียน 16 คนอยู่ใกล้วัด

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตีความจากภาพถ่ายด้าน
ศาสนา

1. วิธีชีวิตของนักเรียน เช่น ไปวัดในวันพระกับ
2. ความรู้ และความเชื่อของนักเรียน การทำผิดศีลเป็นบาป โดยไม่ต้องตนรอก สมารถทำให้จิตใจสงบ ก่อให้เกิดสติปัญญา การไหว้พระสวดมนต์เหมือนมีเกราะป้องกัน
3. คุณลักษณะของภาพ บรรยายภาพของภาพส่งเสริมเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ให้ความรู้ก็มีหลากหลาย เช่น หาดน้ำกลั้ว ศรัทธา หรือ สายใจ

ภาพ 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการศึกษาคือการตีความจากภาพถ่ายด้านศาสนา

2.1 ၁၆၄၅၅၅၁၇၈

2.1.1.1. ภาพในหัวข้อที่ ๓

- ระดับน้อย คนกำลังเล่นการพนัน และการกักขังสัตว์ หมดมาแล้ว
  - ระดัปล่าง การคบขู่ และขู่ผู้มีมาแคตตี
  - ระดัปล่าง สัญลักษณ์ของการ โทษ และพระ
  - ระดัปล่าง พระทั้งกับกลุ่มคนเสื้อแดง
- 2.1.2. ภาพในหัวข้อสาม
- ระดับน้อย เปรและเมารีกำลังข่มขืน
  - ระดัปล่าง พระกำลังข่มขืนนางสมวาริ และเมารีกำลังเกาะขึ้น
  - ระดัปล่าง การทำเมารีที่ผิดและผิด และผู้ครอง

2.1.3. ภาพในหัวข้อปัญญา

- ระดับง่าย ชีพพรหมตนั่งไหว้พระ และพระสงฆ์กำลังสวดมนต์ทำพิธี
- ระดับปานกลาง พระกำลังเปิดประตู และหน้าพระพุทธรูปอยู่ในโบสถ์ตั้งอนุสาวรีย์มีฉากมรกตกำลังไขว่คว้า
- ระดับยาก การเกิด แก่ เจ็บ ตาย และพระพุทธรู้และพระสงฆ์นั่งสมาธิ

2.2 พันวิเศษ

2.2.1. ภาพในหัวข้อ

- ระดับง่าย พอมี และครูสอนว่าห้ามเล่นหมั่น และห้ามทำพฤติกรรมชั่วๆ เพราะเป็นบาปผิดศีล
- ระดับปานกลาง พอมี และครูสอนว่าห้ามคิดลูกคิดดิ้นคิดแย่งคนอื่น ห้ามดื่มเหล้า เพราะคิดผิด และคิดได้
- ระดับยาก พอมี ครูและพระสอนที่โรงเรียน ในศาสนาพุทธธรรมว่าห้าม โภก และพระไม่ควรทำตัวแบบนี้ และคิดได้ชั่วตัวเองเป็นสิ่งไม่ดี

2.2.2. ภาพในหัวข้อสาริ

- ระวังอย่า เคยบวชแล้ว มาวัดพิจารณาหนักกับไปก่อเรื่อง ไปเข้าค่ายธรรมะ และมีพระมาสอนการ ทำสมาธิถึงโรงเรียน
- ระดับปานกลาง การไปสวดมนต์ให้พระ การเวียนเทียนทั่ววัด และไปเข้าค่ายธรรมะ
- ระดับยาก สืบถึงสิ่งมงคลสวรรค์ และไปเข้าค่ายธรรมะดูและพระสอนเรื่องพระพุทธเจ้าตอนพระมาร

2.2.3. ภาพในหัวข้อปัญญา

- ระดับง่าย ๆ สดุดินด่างทำให้เกิดสมาธิป้องกันถึง
ไม่ติด ไปงานศพกับพ่อแม่
- ระดับปานกลาง วิถีเป็นสถานที่ให้ปัญญาแก่ประ
ชาชน ให้เป็นคนมีศีลธรรม ทำมาค้าได้อรุดก
- พระเลขาสรอเรื่องวิถีเหล่า
- ระดับยาก เรื่องพุทธประวัติของพระพุทธเจ้า

2.3 พันธุ์ข้าว

2.3.1. ภาพในหัวข้อ

- ระดับง่าย เป็นการคิดเลขข้อ 1 ข้อ3 และข้อ 5
  - ระดับปานกลาง เป็นการคิดเลขข้อ 3 และข้อ 5
  - ระดับยาก คิดเลขข้อ 4 และพระมิดชิดถึงขั้น
- อปตติจจากความเป็นพระ

2.3.2. ภาพในหัวข้อสาริ

- ระวังงาช้าง เฒ่าและแม่ศรีกำลังถือศีลและปฏิบัติธรรมเพื่อให้เกิดสมาธิ
- ระวังป่านกลาง พระประภคณิทธิกรมทนาง ศาสนาหรือทำสมาธิด้วยการเพ่งเขิน และแม่เฒ่าจะขึ้นเพื่อทำสมาธิ

2.3.3. ภาพในหัวข้อปัญญา

- ระดับง่าย มีพรหมแดนแสงหาปัญญา และพระสาวก เพื่อให้รู้จักด้วยสติในประมาณ
- ระดับปานกลาง พระเปิดประตูปัญญา และเรื่องนรกสวรรค์ หรือ บัณฑิตเล่า
- ระดับยาก พุทธประวัติอันออกแนว จนถึงปริศนา และพระพุทธเจ้าขึ้นสมบัติเพื่อเลิกส

ตอนที่ 1 ลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่มีผลต่อการตีความจากภาพถ่าย
ด้านศาสนาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก

1. เพศ

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 24 คน จำแนกเป็นเพศชายจากโรงเรียนในเมืองและโรงเรียนนอกเมืองแห่งละ 6 คน รวมเป็น 12 คน และเพศหญิงจากโรงเรียนในเมืองและโรงเรียนนอกเมืองแห่งละ 6 คน รวมเป็น 12 คน

2. อายุ

กลุ่มตัวอย่างนักเรียนในเมือง มีอายุระหว่าง 12 ปี ถึง 18 ปี ในขณะที่นักเรียนนอกเมือง มีอายุระหว่าง 12 ปี ถึง 17 ปี (ตาราง 10)

ดังนั้นอายุของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามีตั้งแต่ 12 ปี ถึง 18 ปี อายุต่ำสุดคือ 12 ปี และมีอายุสูงสุดคือ 18 ปี

3. ระดับการศึกษา

ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง นักเรียนในเมืองกำลังศึกษาอยู่ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6

ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง นักเรียนนอกเมืองกำลังศึกษาอยู่ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6

ดังนั้นระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง นักเรียนในเมืองและนอกเมืองกำลังศึกษาอยู่ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 ทั้งหมด

4. จำนวนสมาชิกในครอบครัว

กลุ่มตัวอย่างมีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 3 คน ถึง 5 คน โดยนักเรียนในเมืองส่วนใหญ่เป็นครอบครัวขนาดเล็ก มีจำนวนสมาชิก 3 – 4 คน ส่วนนักเรียนนอกเมืองส่วนใหญ่เป็นครอบครัวขนาดกลาง มีจำนวนสมาชิก 4 – 5 คน

5. อาชีพของผู้ปกครอง

ผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่างนักเรียนในเมืองประกอบอาชีพ ธุรกิจส่วนตัว รับราชการ และเป็นพนักงานบริษัท

ผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่างนักเรียนนอกเมืองประกอบอาชีพเกษตรกรกรรมหรือเป็นผู้ใช้แรงงาน เช่น ทำไร่ทำสวน ทำงานต่างจังหวัดเป็นพนักงานโรงงาน ชีมนอเตอร์ไซค์รับจ้าง และธุรกิจส่วนตัว

6. สถานภาพทางครอบครัว

กลุ่มตัวอย่างนักเรียนในเมืองมีสถานภาพทางครอบครัวอาศัยอยู่กับ บิดามารดา 7 คน อยู่กับมารดา 4 คน และอยู่กับญาติ 1 คน นักเรียนที่อาศัยอยู่กับมารดา และอยู่กับญาติ คือ พ่อทำงานต่างจังหวัดเสาร์อาทิตย์ถึงจะกลับบ้านหรือครอบครัวแตกแยก แม่มีสามีใหม่ จึงนำลูกหลานมาฝากญาติดูแล

กลุ่มตัวอย่างนักเรียนนอกเมือง มีสถานภาพทางครอบครัวอาศัยอยู่กับบิดามารดา 7 คน อยู่กับญาติ 3 คน และอยู่คนเดียว 2 คน นักเรียนที่อาศัยอยู่กับกับญาติและอยู่คนเดียว คือ บิดามารดาไปทำงานต่างจังหวัดจึงต้องนำลูกหลานมาฝากให้ญาติดูแล

ดังนั้น นักเรียนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับบิดามารดา หรือญาติพี่น้อง บางคนอาศัยอยู่คนเดียวเพราะพ่อแม่ทำงานต่างจังหวัด ต้องอยู่คอยดูแลบ้านแทนพ่อแม่ หรือบ้านไกล ต้องอาศัยอยู่หอพัก

7. ที่ตั้งของที่พักอาศัย

กลุ่มตัวอย่างนักเรียนในเมือง มีที่พักอาศัยอยู่ใกล้วัด 6 คน และห่างจากวัด 6 คน ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างนักเรียนนอกเมือง มีที่พักอาศัยอยู่ใกล้วัด 10 คน และห่างจากวัด 2 คน

8. การอบรมดูแลของครอบครัว

การอบรมดูแลของครอบครัว พบว่านักเรียนในเมืองที่มีอายุระหว่าง 12-13 ปี ส่วนใหญ่จะได้รับการเอาใจใส่อบรมดูแลจากบิดามารดาเป็นอย่างดีมีการให้ความรู้ด้านพุทธศาสนาในเรื่อง ศีล สมาธิ ปัญญา ดังตัวอย่างนักเรียนในเมืองต่อไปนี้

...พ่อมีอาชีพ รับเช่าพระเครื่อง จึงได้รับการอบรมเลี้ยงดูในเรื่องศีล สมาธิ และ ปัญญาจาก ครอบครัวเป็นอย่างดี เพราะพ่อแม่สนใจเรื่องธรรมะ การปฏิบัติธรรม และชอบนั่งสมาธิ ครัว ไปนั่งทำสมาธิที่วัดกัน แต่พอขึ้น ม.1 มา เสาร์อาทิตย์ บางครั้งก็ไป ถ้าสามปีที่แล้ว จะไปทำ ก่อนวันพระทุกครั้ง เพราะพ่อไปทำบายศรีถวาย ผมเคยบวชชีพราหมณ์กับพ่อแม่ประมาณ 4 ครั้ง บวชช่วงปีใหม่ ชีพราหมณ์เขาถือศีล 8 ข้อ ใส่ชุดขาว นอนที่วัดด้วย” ชอบทำเพราะ ทำให้มีสมาธิ ความจำดีทำให้เรียนเก่ง... (กิตติภักดิ์ สุรกุล, 2553: สัมภาษณ์)

...ส่วนใหญ่แม่จะพาไปวัดทำบุญไหว้พระ จะไปกันเดือนละสองถึงสามครั้ง แม่จะ สอนเรื่องศีลอยู่บ่อย ๆ “แม่ สอนเรื่อง ศีล ไม่ให้โกหก เพราะว่าจะได้เป็นคนดีอยู่กับคนอื่นได้ ไม่ เห็นแก่ตัว”... (เจกิตน์ บุญเรือง, 2553: สัมภาษณ์)

นอกจากนี้พบว่านักเรียนในเมืองที่มีอายุระหว่าง 14-18 ปี จะไม่ได้ค่อยรับการเอา ใจใส่อบรมดูแลจากผู้ปกครองและญาติเท่ากับกลุ่มของนักเรียนที่มีอายุ 12- 13 ปี ดังตัวอย่าง นักเรียนในเมืองต่อไปนี้

...เดี๋ยวนี้ไม่ค่อยมีใครสอนอะค่ะ จะสอนก็แต่เรื่องให้ทำตัวให้เรียบร้อยหรือให้ ช่วยงานบ้าน แต่หนูก็ไม่ค่อยทำ เพราะเรียนเสร็จก็ต้องเรียนพิเศษต่อถึงหกโมงบางครั้งก็ห่ม กลับมา ก็เหนื่อยกว่าจะเจอแม่อีกก็ค่ำเพราะแม่เลิกงานเกือบสามทุ่มค่ะ ส่วนใหญ่หนูกลับมา ก็จะเล่นเกม คุย โทรศัพท์ หรือไม่กี่เล่น facebook ค่ะ แต่ถ้าเป็นเมื่อก่อนตากับยายจะมาปลูกไปใส่บาตรทุกเช้า แต่ เดี่ยวนี้หนูนอนดึกเลยไม่ตื่นค่ะ... (สุทธิดา สิงหเดช, 2553: สัมภาษณ์)

...พ่อ แม่ สอนผ่านประสบการณ์ชีวิตหรือสภาพแวดล้อมรอบตัว แต่ส่วนใหญ่พ่อ จะเป็นคนสอนเรื่องศีล เพราะพ่อเคยบวชมา เช่น “เวลาหนูโกหกแล้วพ่อจับได้ พ่อจะสอนว่าการ โกหกพ่อแม่เป็นสิ่งไม่ดี มันบาปกรรมทำให้ตายไปคนรก แต่เดี๋ยวนี้พ่อเริ่มโตเป็นสาวเลยไม่ค่อย ได้สนใจเรื่องนี้ ส่วนใหญ่กลับบ้านมาก็โทรคุยกับเพื่อนและเล่นเกมใน facebook เลยไม่ค่อยได้คุย เรื่องธรรมะกันกับพ่อค่ะ... (สิริเพ็ญ ชมเชย, 2553: สัมภาษณ์)

...พ่อแม่สอนเรื่องศีล 5 ว่าต้องปฏิบัติให้ได้ อย่างน้อย 1-2 ข้อ เพราะจะทำให้ไม่ บาป ถ้าทำได้ทุกข้อก็ดี สอนตั้งแต่อยู่ ป.4 ส่วนเรื่องการดื่มเหล้าเล่นการพนันคงไม่ต้องมีใครมา สอนหรอกครับ ระดับนี้แล้ว รู้ว่าอันไหนถูกอันไหนผิด ไม่ต้องให้ใครมาสอน... (ชรณิธร รัชชนบดี, 2553: สัมภาษณ์)

ส่วนการอบรมดูแลจากครอบครัวของนักเรียนนอกเมือง พบว่า นักเรียนนอกเมือง อายุระหว่าง 12-14 ปี ส่วนใหญ่จะได้รับการเอาใจใส่อบรมดูแลจากบิดา มารดา และญาติเป็นอย่างดีในเรื่อง ศีล สมาธิ ปัญญา ดังตัวอย่างนักเรียนนอกเมืองต่อไปนี้

...พ่อกับแม่ทำงานอยู่ที่อยุธยาเป็นพนักงานในโรงงานทั้งคู่ พี่สาวมีอาชีพเป็นคุณครูอยู่ที่โรงเรียนที่น้องเรียน จึงทำให้ได้รับการสั่งสอนเรื่องศีล สมาธิ ปัญญาจากพี่สาว “พี่สอนว่าให้ตั้งใจเรียนจะได้เรียนสูง ๆ ไปถึงระดับมหาวิทยาลัย และสอนว่าการลักเล็กขโมยน้อยเป็นสิ่งไม่ดีไม่ควรทำ เพราะที่บ้านอยู่ด้วยกันหลายคนอย่าคิดไปขโมยของคนอื่น พี่จะย้ำเรื่องนี้มาก” ไม่ค่อยได้ไปวัดสักเท่าไรเพราะต้องไปโรงเรียน จะไปได้ก็ต่อเมื่อเป็นวันหยุดพี่สาวจะพาไปทำบุญด้วยกัน...(สายรุ้ง สุขวิเศษ, 2553: สัมภาษณ์)

...หนูมีพี่น้องสองคนเป็นผู้หญิงทั้งคู่ละ อยู่กับพ่อ แม่ แล้วก็ตากับยาย พ่อกับแม่ทำงานรับจ้างทั่วไป แต่ก็พอจะมีเวลาที่จะพาไปวัดทุก ๆ วันหยุดละ ส่วนตากับยายชอบที่จะไปนั่งสมาธิวิปัสสนาที่วัดป่ามากกว่าเพราะอยู่ใกล้บ้าน พ่อกับแม่จะสอนให้ควบคุมตนเองให้มีสมาธิตลอดด้วยการนั่งสมาธิ สวดมนต์ไหว้พระ เพราะหนูเป็นคนอารมณ์ร้อน ส่วนยายสอนให้ทำบุญตักบาตร เพราะบุญจะได้ส่งถึงชาติหน้า แต่ช่วงนี้ไม่ค่อยได้ไปตักบาตรเพราะตื่นสายละ... (ณัฐธนรี อินทร์จักร, 2553: สัมภาษณ์)

ทั้งนี้ นักเรียนนอกเมืองอายุระหว่าง 15-18 ปี ยังได้รับการอบรมดูแลในเรื่องศีล สมาธิ ปัญญา จากพ่อแม่ผู้ปกครองและญาติ อยู่เป็นประจำ ดังตัวอย่างนักเรียนนอกเมืองต่อไปนี้

...พ่อจะสอนให้ปฏิบัติธรรมด้วยการนั่งวิปัสสนา ด้วยการเปิดเทปให้ฟังแล้วทำตาม มันจะทำให้จิตใจสงบและทำให้มีสมาธิด้วย” จะไปวัดทุก ๆ วันพระที่ไม่ตรงกับวันธรรมดาที่ต้องไปโรงเรียน พ่อแม่จะเป็นคนพาไป บางทีก็ไปกับป้ากับยาย...(อรทัย บุญฤทธิ์, 2553: สัมภาษณ์)

...พ่อกับแม่จะสอนเรื่องการฝึกสติ อย่างเช่นการลักทรัพย์ พ่อกับแม่จะไม่ให้ไปขโมยของ ๆ ใคร ถ้าอยากได้ให้เก็บหอมรอมริบเอาเองจะดีกว่า และแม่สอนว่าในวันเกิดควรทำบุญด้วยการปล่อยสัตว์ ผมก็เอาเตาไปปล่อยที่เขื่อน เพราะเชื่อว่าอายุจะยืนเหมือนเต่า และเป็นการสะเดาะเคราะห์ด้วย ส่วนย่าจะสอนเรื่องการนั่งสมาธิ จะทำให้เรามีความจำดี ที่บ้านจะไปวัดกันทุก ๆ วันพระ ส่วนใหญ่ย่าจะเป็นคนพาไป พ่อกับแม่ไม่ค่อยว่าง...(วิวัฒน์ สุขนาค, 2553: สัมภาษณ์)

ดังนั้นการอบรมดูแลของครอบครัว นักเรียนในเมืองและนอกเมืองต่างกันตรงที่เด็กในเมืองได้รับการอบรมดูแลจากครอบครัวน้อยกว่าเด็กนอกเมือง โดยเด็กในเมืองพ่อแม่จะไม่ค่อยมีเวลาว่างคอยอบรมดูแล ส่วนตัวนักเรียนเองก็เริ่มเข้าสู่วัยรุ่น คิดเพื่อน คิดเกม และเล่นอินเทอร์เน็ต ซึ่งต่างกับเด็กนักเรียนนอกเมืองที่ยังได้รับการอบรมดูแลจากครอบครัวอยู่เป็นประจำ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเด็กไม่มีสิ่งช่วยเหมือนเด็กในเมือง ทำให้มีความใกล้ชิดกับครอบครัวและญาติพี่น้องมากกว่าเด็กในเมือง

สรุปผลการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัยลักษณะประชากรศาสตร์ที่มีผลต่อการตีความหมายจากภาพถ่ายด้านศาสนา ของนักเรียนจำนวน 24 คน พบว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก มีอายุระหว่าง 12-18 ปี ระดับการศึกษาตั้งแต่ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ลักษณะครอบครัวมีทั้งอยู่กับพ่อแม่ อยู่กับญาติ ครอบครัวแตกแยก และอยู่คนเดียวตามลำพัง โดยผู้ปกครองของนักเรียนในเมืองส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ธุรกิจส่วนตัว และจัดอยู่ในชนชั้นกลางทางสังคม ต่างจากผู้ปกครองนักเรียนนอกเมืองซึ่งส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรหรือผู้ใช้แรงงาน และจัดอยู่ในชนชั้นล่างหรือรากหญ้า

นอกจากนี้เด็กนักเรียนในเมืองจะได้รับการอบรมดูแลจากครอบครัวน้อยกว่าเด็กนักเรียนนอกเมือง เพราะเด็กนักเรียนในเมืองเวลาจะใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับ เพื่อน เล่นเกม เล่นอินเทอร์เน็ต และสนใจเพศตรงข้ามก่อนวัยอันควร ซึ่งต่างจากเด็กนักเรียนนอกเมืองที่ใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับกิจกรรมของโรงเรียน และกิจกรรมของครอบครัว

วิจารณ์ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ลักษณะของกลุ่มประชากรที่ได้ทำการศึกษาพบว่า นักเรียนมีอายุระหว่าง 12 - 18 ปี นักเรียนในเมืองมีอายุตามเกณฑ์ของระดับการศึกษา ซึ่งต่างกับเด็กนักเรียนนอกเมืองที่มีอายุสูงกว่าเกณฑ์การศึกษา ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 เรียนอยู่ในโรงเรียนจ่านกร้อง (โรงเรียนในเมือง) และโรงเรียนเนินมะปรางศึกษาวิทยา (โรงเรียนนอกเมือง) โดยนักเรียนในเมืองส่วนใหญ่เป็นครอบครัวขนาดเล็กอาศัยอยู่กับบิดา มารดา และส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ธุรกิจส่วนตัว ส่วนเด็กนักเรียนนอกเมืองส่วนใหญ่เป็นครอบครัวขนาดกลาง อาศัยอยู่กับญาติพี่น้อง และผู้ปกครองส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ เกษตรกรรมหรือเป็นผู้ใช้แรงงาน และจัดอยู่ในชนชั้นล่างหรือรากหญ้าทางสังคม สำหรับที่พักอาศัยของเด็กนักเรียนนอกเมืองใกล้ชิดมากกว่าเด็กในเมืองแต่พบว่ามีผลน้อยต่อวิถีชีวิตและความใกล้ชิดต่อ

ศาสนาของเด็กนักเรียน เพราะเด็กนักเรียนจะไปวัดที่เปรียบเสมือนเป็นวัดประจำครอบครัว เป็นวัดที่มีชื่อเสียงประจำจังหวัดหรือประจำพื้นที่ ซึ่งไม่ใช่วัดใกล้บ้าน

ด้านการอบรมดูแลของครอบครัว ที่พบว่านักเรียนในเมืองที่อายุระหว่าง 12-13 ปี ส่วนใหญ่จะได้รับการเอาใจใส่อบรมดูแลจากบิดามารดาเป็นอย่างดีจนถึงอายุ 14 – 18 ปี เริ่มไม่ค่อยได้รับการเอาใจใส่อบรมดูแลจากผู้ปกครอง เพราะเด็กเริ่มเข้าสู่วัยรุ่น มีโลกส่วนตัว ติดเพื่อน ติดเกม และติดอินเทอร์เน็ต ซึ่งต่างจากเด็กนักเรียนนอกเมืองที่ยังได้รับการอบรมดูแลจากครอบครัวตั้งแต่อายุ 12-17 ปี เพราะเด็กนักเรียนมีความใกล้ชิดกับครอบครัว ไม่มีสิ่งช่วยเหมือนเด็กในเมือง โดยใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับ กิจกรรมของโรงเรียน และกิจกรรมของครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ ปรมะ สตะเวทิน (2540: 112-119) กล่าวว่า ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้รับสารมีความแตกต่างด้านลักษณะทางประชากรศาสตร์เฉพาะตัวของแต่ละบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ อาชีพ สถานะทางสังคม และการศึกษา ซึ่งมีอิทธิพลทำให้บุคคลมีพฤติกรรม เหมือนหรือแตกต่างกัน (ดังตาราง 9 และตาราง 10)

ตาราง 9 ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของนักเรียนโรงเรียนในเขตเทศบาลนคร จังหวัดพิษณุโลก (โรงเรียนในเมือง)

โรงเรียนจ่านกร้อง						
ชื่อ นามสกุล	อายุ	ระดับการศึกษา	จำนวนสมาชิก	อาชีพบิดามารดา	สถานภาพครอบครัวอาศัยอยู่กับ	ที่ตั้งของที่พักอาศัยใกล้วัด
ค.ช. กิตติภักดิ์ สุรกุล	12	ม. 1	4	ธุรกิจส่วนตัว	บิดา มารดา	วัดอรุณญิก
ค.ญ. เจกิตน์ บุญเรือง	12	ม. 1	3	ธุรกิจส่วนตัว	มารดา (ครอบครัวแตกแยก)	วัดคูหาสวรรค์
ค.ช. เฉลิมชัย เฉลิมศิริ	13	ม. 2	3	รับราชการ	มารดา	ไม่ใกล้วัด
ค.ญ. หฤทัย ประสาท	13	ม. 2	4	รับราชการ	บิดา มารดา	ไม่ใกล้วัด
ค.ช. อภิธีราช กันยาประสิทธิ์	14	ม. 3	3	ธุรกิจส่วนตัว	ยาย (ครอบครัวแตกแยก)	วัดหนองบัว
ค.ญ. สุทธิดา สิงห์เดช	14	ม. 3	5	รับราชการ	มารดา	วัดศรีวิสุทธิ-ธาราม
นาย ปิ่นพงศ์ ทองพัฒน์	15	ม. 4	3	พนักงานบริษัท	มารดา	วัดจันทร์ ตะวันออก
น.ส. กมลทิพย์ แซ่ตั้ง	16	ม. 4	4	ธุรกิจส่วนตัว	มารดา	ไม่ใกล้วัด
นาย ฉัตรชัย แดงฉ่ำ	16	ม. 5	5	ธุรกิจส่วนตัว รับราชการ	บิดา มารดา	ไม่ใกล้วัด
น.ส. ประรณนา เสี่ยงพานิช	16	ม. 5	5	ธุรกิจส่วนตัว	บิดา มารดา	ไม่ใกล้วัด
นาย ชรณินทร์ รักษ์ชนบดี	17	ม. 6	4	รับราชการ	บิดา มารดา	วัดคูหาสวรรค์
น.ส. สิริเพ็ญ ชมเชย	18	ม. 6	4	พนักงานบริษัท	บิดา มารดา	ไม่ใกล้วัด

ตาราง 10 ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของนักเรียนโรงเรียนนอกเขตเทศบาลนคร จังหวัด
พิษณุโลก (โรงเรียนนอกเมือง)

โรงเรียนนินมะปรางศึกษาวิทยา						
ชื่อ นามสกุล	อายุ	ระดับ การศึกษา	จำนวน สมาชิก	อาชีพบิดา มารดา	สถานภาพ ครอบครัว อาศัยอยู่กับ	ที่ตั้งของที่พัก อาศัยใกล้วัด
ค.ช. ชินพัชร สืบบุตร	12	ม. 1	4	ทำงาน ต่างจังหวัด	ยาย	วัดถ้ำทอง เจริญธรรม
ค.ญ. สายรุ่ง สุขวิเศษ	14	ม. 1	8	ทำงาน ต่างจังหวัด	พี่สาว	วัดป่าดงน้อย
ค.ช. ภูรัต ปานชื่น	13	ม. 2	4	ทำงาน ต่างจังหวัด	ป้า	ไม่ใกล้วัด
ค.ญ. ณัฏฐนรี อินทร์จักร์	14	ม. 2	7	รับจ้าง ทั่วไป	บิดา มารดา	ไม่ใกล้วัด
ค.ช. อธิธราช กันยาประสิทธิ์	14	ม. 3	4	ธุรกิจ ส่วนตัว	บิดา มารดา	วัดบ้านน้อย
ค.ญ. สุภัฏญา ทลคแสน	14	ม. 3	5	เกษตรกร	บิดา มารดา	วัดศรีมงคล
นาย ปฎิญา นนทะโคตร	15	ม. 4	4	เกษตรกร	บิดา มารดา	วัดเนิน มะปราง
น.ส. อรทัย บุญฤทธิ์	17	ม. 4	3	เกษตรกร	บิดา มารดา	วัดถ้ำทอง เจริญธรรม
นาย ไพศาล วาสุงเนิน	16	ม. 5	4	เกษตรกร	บิดา มารดา	วัดเนิน มะปราง
น.ส. จินห์จุฑา ทับกลีบ	16	ม. 5	5	เกษตรกร	บิดา มารดา	ไม่ใกล้วัด
นาย วิวัฒน์ สุขนาค	17	ม. 6	8	เกษตรกร	อยู่หอ	วัดท่าเยี่ยม
น.ส. จินตหรา อินตาถึง	17	ม. 6	5	ทำงาน ต่างจังหวัด	อยู่บ้านคน เดียว	วัดไชร่ดงยัง

ตอนที่ 2 การตีความจากภาพถ่ายด้านศาสนาในหัวข้อศีล สมาธิ และปัญญา ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก

1. ขั้่นบรรยาย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องการตีความจากภาพถ่ายด้านศาสนา ในหัวข้อศีล สมาธิ และปัญญา ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 24 คน จำแนกเป็นนักเรียนในเมือง 12 คนและนักเรียนนอกเมือง 12 คน พบว่านักเรียนในเมืองสามารถบรรยายภาพถ่ายในหัวข้อศีลได้ดีกว่านักเรียนนอกเมืองทั้งภาพถ่ายที่มีความยากของภาพในระดับปานกลาง และยาก เมื่อแปลผลค่าคะแนนออกมาพบว่าระดับความสามารถในการบรรยายภาพถ่ายในหัวข้อศีลของนักเรียนในเมืองอยู่ในระดับสูง คือบรรยายได้ถูกต้องคิดเป็นร้อยละ 71 ส่วนนักเรียนนอกเมืองมีความสามารถในการบรรยายภาพอยู่ในระดับปานกลาง คือบรรยายได้ถูกต้องคิดเป็นร้อยละ 66 (ตาราง 11)

การบรรยายภาพถ่ายในหัวข้อสมาธิและปัญญา พบว่า นักเรียนนอกเมืองสามารถบรรยายได้ดีกว่านักเรียนในเมืองเล็กน้อย โดยภาพถ่ายในหัวข้อสมาธินักเรียนในเมืองสามารถบรรยายภาพได้ถูกต้องคิดเป็นร้อยละ 69 และนักเรียนนอกเมืองบรรยายได้ถูกต้องคิดเป็นร้อยละ 71 ซึ่งถือว่ามีความสามารถในการบรรยายอยู่ในระดับสูง (ตาราง 11) สำหรับภาพถ่ายในหัวข้อปัญญา พบว่า นักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองมีความสามารถในการบรรยายอยู่ในระดับปานกลาง คือนักเรียนในเมืองบรรยายได้ถูกต้องคิดเป็นร้อยละ 50 และนักเรียนนอกเมืองสามารถบรรยายภาพได้ถูกต้องคิดเป็นร้อยละ 52

ในภาพรวม สามารถสรุปได้ว่านักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองมีระดับความสามารถในการบรรยายภาพถ่ายด้านศาสนาอยู่ในระดับปานกลาง โดยนักเรียนในเมืองบรรยายได้ถูกต้องร้อยละ 64 และนักเรียนนอกเมืองบรรยายได้ถูกต้องร้อยละ 63 ทั้งนี้การที่นักเรียนในเมืองได้คะแนนในภาพรวมมากกว่าเป็นเพราะนักเรียนในเมืองทำคะแนนการบรรยายภาพถ่ายในหัวข้อศีลได้สูง และเมื่อนำคะแนนที่ได้มารวมกับคะแนนในหัวข้อสมาธิ และหัวข้อปัญญา ส่งผลให้นักเรียนในเมืองมีระดับคะแนนสูงกว่าระดับคะแนนของนักเรียนนอกเมือง (ตาราง 11)

1.1 การบรรยายจากภาพถ่ายในหัวข้อศีล

ก. ภาพถ่ายในหัวข้อศีลความยากของภาพระดับง่าย นักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองบรรยายภาพได้คล้ายกันไม่แตกต่างกันคือบรรยายได้ดี ซึ่งนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองสามารถบรรยายถึงจุดเด่น เรื่องราว อารมณ์ ความสวยงาม และความสอดคล้องของบรรยากาศภายในภาพได้เป็นอย่างดี โดยภาพที่ 1 มีนักเรียนในเมืองเพียง 2 คนที่เห็นว่า

บรรยากาศไม่สอดคล้องกันเพราะทำให้ตาลาย ด้านความสวยงามถูกหลักองค์ประกอบของภาพ นักเรียนนอกเมือง 3 คน คิดว่าภาพนี้ไม่สวยไม่ถูกหลักองค์ประกอบ ส่วนภาพที่ 2 นักเรียนในเมือง 6 คน และนักเรียนนอกเมือง 1 คนไม่ทราบถึงจุดเด่นของภาพ ด้านความสวยงามถูกหลักองค์ประกอบของภาพนักเรียนในเมือง 3 คน และนักเรียนนอกเมือง 3 คนคิดว่าภาพนี้ไม่สวยไม่ถูกหลักองค์ประกอบของภาพ โดยบรรยายว่าเป็นการกระทำที่ผิดศีล ในเรื่องการดื่มเหล้าเล่นการพนัน และการทรมานสัตว์ ดังตัวอย่างของนักเรียนต่อไปนี้

ตัวอย่างนักเรียนในเมือง

ภาพที่ 1 นักเรียนบรรยายว่า ...มันดูแล้วทำให้รู้ว่านี่คือ การเล่นการพนัน และก็ยังมีความน่าจะเป็นเหล้าอะไร มันเป็นการทำผิดศีล 5 เพราะมีคนกำลังเล่นไพ่ดื่มเหล้า และสี่สันบรรยากาศมันมืด ๆ คำ ๆ ทำให้รู้สึกไม่ดี ดูหตุหตุ ... ภาพที่ 2 นักเรียนบรรยายว่า ...ถึงขั้นแขนออกมา แล้วก็เหมือนกรงขังลงเอาไว้ เป็นการกักขังสัตว์ทรมานสัตว์ ก็เป็นการกระทำที่ผิดศีล คือถึงมันเหมือนจะอะไรซักอย่าง สายตาลึงที่ตาเศร้าดูแล้วทำให้รู้สึกหตุ บรรยากาศมันดูแล้วเศร้า ๆ ครับ... (กิตติภักดิ์ สุรกุล, 2553: สัมภาษณ์)

ตัวอย่างนักเรียนนอกเมือง

ภาพที่ 1 นักเรียนบรรยายว่า ...ผิดเรื่องการเล่นพนัน มีคนหลายคนที่กำลังเล่นการพนันอยู่ด้วยกัน แล้วบรรยากาศต่าง ๆ รอบข้าง ดูแล้วน่าจะเป็นในบ่อน เป็นการทำผิดศีลข้อห้ามเล่นการพนันค่ะ... ภาพที่ 2 นักเรียนบรรยายว่า ...เหมือนถึงมันอยากจะออกไปสู่โลกภายนอก เพราะตรงแวตาและมือของมัน ทำให้บรรยากาศมันดูวังเวงเศร้า ๆ เหมือนต้องการอิสระค่ะ... (จินห์จุฑา ทับกลีบ, 2553: สัมภาษณ์)

ข. ภาพถ่ายในหัวข้อศีลความยากของภาพระดับปานกลาง นักเรียนในเมืองสามารถตีความชั้นบรรยายได้ถูกต้องกว่านักเรียนนอกเมือง ซึ่งนักเรียนในเมืองเมืองสามารถบรรยายถึงจุดเด่น เรื่องราว อารมณ์ ความสวยงาม และความสอดคล้องของบรรยากาศภายในภาพได้ถูกต้องกว่านักเรียนนอกเมือง โดยพบว่าภาพที่ 1 นักเรียนในเมืองจำนวน 11 คน และนักเรียนนอกเมือง 4 คน บรรยายว่าเป็นภาพการทำผิดศีล การคบชู้ ผิดลูกผิดเมียผู้อื่น มีนักเรียนในเมืองเพียง 1 คน และนักเรียนนอกเมือง 8 คนที่บรรยายว่าเป็นภาพการแสดงความรักของคนในครอบครัว ส่วนภาพที่ 2 นักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองทั้งหมด บรรยายคล้ายกันไม่แตกต่างกันว่าเป็นภาพผู้หญิงกระทำผิดศีล ด้วยการดื่มเหล้าขาดสติ ดังตัวอย่างของนักเรียนต่อไปนี้

ตัวอย่างนักเรียนในเมือง

ภาพที่ 1 นักเรียนบรรยายว่า ...ภาพนี้เป็นภาพจากหนังสือเกาหลีครับ คนนี้เป็นสามีของผู้หญิง (ผู้ชายใส่แว่น) ปฏิบัติกับภรรยา แบบโหดร้ายทารุณ แล้วภรรยาต้องการที่จะมีชีวิตใหม่ที่ดี ต้องการที่จะหาคนที่ดีกว่าสามีนะครับ มันเป็นการคบชู้ ภาพนี้สื่อความหมายว่า ถึงแม้ไอ้นี้ (ผู้ชายใส่แว่น) มันจะรักยังไง ตัวผู้หญิงก็สวมน้ำกากแก่งว่าเป็นรัก แต่จริง ๆ แล้วไม่ได้รัก เพราะว่าไอ้คนผู้ชายนี้ (ผู้ชายใส่แว่น) จิตใจมันหยาบซ้ำแฉ่งกระด้าง คือมันเป็นความรู้สึกที่มันไม่น่าจะเกิดนะครับ ไม่น่าจะทำกันอย่างนี้เลย... ภาพที่ 2 นักเรียนบรรยายว่า ...ผู้หญิงคิมเบียร์ จนอมแถม จนเมาแล้วมาหลับคาที่ ดูจากบรรยากาศแล้วน่าจะเป็นแถวหน้าผับ หน้าบาร์ ดูแล้วไม่ดี ผิดศีลธรรมครับ... (ชรณินทร์ รักษ์ชนบดี, 2553: สัมภาษณ์)

ตัวอย่างนักเรียนนอกเมือง

ภาพที่ 1 นักเรียนบรรยายว่า ...มีผู้ชาย 2 คน ผู้หญิง 1 คน ผู้ชายผู้หญิงจูบปากกัน มีชู้อยู่ข้างหลัง ผู้หญิงคนนี้เป็นชู้กับคนที่อยู่ข้างหลัง แล้วผู้ชายที่กอดอยู่ไม่รู้มันแย่ หดหู่ ผู้หญิงกับผู้ชายคนนี้นั้นผิดศีลครับ ผู้หญิงคนนี้เหมือนนางวันทอง... ภาพที่ 2 นักเรียนบรรยายว่า ...เห็นผู้หญิง แบบว่าเค้าถือขวดเหล้าขวดเบียร์ แล้วก็กลับอยู่ข้างขวดเบียร์ตั้งอยู่ข้าง ๆ มีขวดเบียร์นอนอยู่ มีผู้หญิงหลับที่พื้น แล้วมีความมึนอยู่ข้างหลัง เหมือนตอนกลางคืน หดหู่ เพราะผู้หญิงกินเหล้าแล้วมาทำตัวอย่างนี้ ไม่สมควรครับ... (ไพศาล วาสุงเนิน, 2553: สัมภาษณ์)

ก. ภาพถ่ายในหัวข้อศีล ความยากของภาพระดับยาก นักเรียนในเมืองสามารถตีความชั้นบรรยายได้ดีกว่านักเรียนนอกเมือง เพราะนักเรียนในเมืองสามารถบรรยายถึงจุดเด่นเรื่องราว อารมณ์ ความสวยงาม และความสอดคล้องของบรรยากาศภายในภาพได้ถูกต้องกว่านักเรียนนอกเมือง โดยภาพที่ 1 นักเรียนในเมือง 6 คน และนักเรียนนอกเมืองเพียง 3 คนเท่านั้น ที่บรรยายภาพได้ถูกต้องว่าเป็นสัญลักษณ์ของการโกหก ส่วนภาพที่ 2 นักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองทั้งหมดบรรยายเหมือนกันไม่แตกต่างกันคือบรรยายได้ดีว่าเป็นภาพพระกำลังเดินประทัวงอยู่กับกลุ่มคนเสื้อแดง ดังตัวอย่างของนักเรียนต่อไปนี้

ตัวอย่างนักเรียนในเมือง

ภาพที่ 1 นักเรียนบรรยายว่า ...ทำแบบนี้เหมือนการพูดเท็จ สัญลักษณ์นี้แทนความโกหก ดูแล้วไม่สบายใจ เพราะเขากำลังโกหก... ภาพที่ 2 นักเรียนบรรยายว่า ...พระกำลัง

เดินประท้วงอยู่กับกลุ่มคนเสื้อแดงดูแล้วเศร้า เพราะไม่เคยเห็นพระประท้วงมาก่อน.. (หฤทัย ประสาท, 2553)

ตัวอย่างนักเรียนนอกเมือง

ภาพที่ 1 นักเรียนบรรยายว่า ...การทำมือแบบนี้ เป็นสัญลักษณ์ ของการโกหก เคยเห็นเพื่อนเล่นกัน... ภาพที่ 2 นักเรียนบรรยายว่า ...ดูแล้วรู้สึกหดหู่ แทนที่จะมีแต่พวกเสื้อแดง ชุมนุมประท้วงกันแต่มีพระอยู่เสื้อแดงร่วมอยู่ด้วย... (สุกัญญา ทลดแสน, 2553: สัมภาษณ์)

1.2 การบรรยายจากภาพถ่ายในหัวข้อสมาธิ

ก. ภาพถ่ายในหัวข้อสมาธิ ความยากของภาพระดับง่าย นักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองบรรยายภาพได้คล้ายกัน ไม่แตกต่างกันคือบรรยายได้ค่อนข้างดี ซึ่งนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองสามารถบรรยายถึงจุดเด่น เรื่องราว อารมณ์ ความสวยงาม และความสอดคล้องของบรรยากาศภายในภาพได้เป็นอย่างดี แต่ยังมีนักเรียนในเมือง 8 คน และนักเรียนนอกเมืองอีก 2 คนที่ยังสับสนหรือไม่ทราบถึงจุดเด่นของภาพที่ 2 โดยบรรยายเหมือนกันว่าเป็นภาพเนร และแม่ชีกำลังถือศีลปฏิบัติธรรม นั่งสมาธิอยู่ ดังตัวอย่างของนักเรียนต่อไปนี้

ตัวอย่างนักเรียนในเมือง

ภาพที่ 1 นักเรียนบรรยายว่า ...พระสงฆ์ หรือเนรกำลังนั่งสมาธิอยู่ดูแล้วรู้สึกแจ่มใส ถ้าเราได้ทำอย่างนี้ เราก็จะรู้สึกแจ่มใสครับ... ภาพที่ 2 นักเรียนบรรยายว่า ...แม่ชี 2 คน กำลังนั่งสมาธิ อยู่ใต้ต้นไม้ น่าจะเป็นในสวน ภายในวัดครับ ดูแล้วให้ความรู้สึกสบายใจ เห็นแม่ชีปฏิบัติตนแบบนี้เราก็สบายใจครับ... (กิตติภักดิ์ สุรกุล, 2553: สัมภาษณ์)

ตัวอย่างนักเรียนนอกเมือง

ภาพที่ 1 นักเรียนบรรยายว่า ...ภาพสามเนรกำลังนั่งสมาธิ เพราะผิวเนียนเหมือนผิวเด็ก ดูแล้วให้ความรู้สึก สบาย เพราะสีของภาพทำให้สบายตา... ภาพที่ 2 นักเรียนบรรยายว่า ...แม่ชีกำลังทำสมาธิกันอยู่ใต้ต้นไม้ ดูแล้วให้ความรู้สึกสดชื่น เพราะบรรยากาศที่ดีทำให้เราสดชื่นครับ... (ไพศาล วาสสูงเนิน, 2553: สัมภาษณ์)

ข. ภาพถ่ายในหัวข้อสมาธิ ความยากของภาพระดับปานกลาง นักเรียนนอกเมืองสามารถตีความขั้นบรรยายได้ดีกว่านักเรียนในเมืองเพราะนักเรียนนอกเมืองสามารถบรรยายถึงจุดเด่น เรื่องราว อารมณ์ ความสวยงาม และความสอดคล้องของบรรยากาศภายในภาพได้ดีกว่านักเรียนนอกเมือง โดยภาพที่ 1 นักเรียนในเมือง 11 คน และนักเรียนนอกเมือง 12 คนบรรยายว่าเป็นภาพพระสงฆ์กำลังสวดมนต์และนั่งสมาธิ เพื่อประกอบพิธีทางศาสนา มีนักเรียนในเมืองเพียง 1 คนเท่านั้น ที่บรรยายว่าเป็นการทำสมาธิด้วยการเพ่งเทียน มีนักเรียนในเมือง 5 คน ไม่ทราบถึงจุดเด่นภายในภาพ และมีนักเรียนในเมือง 1 คน ที่เห็นว่าภาพนี้ไม่สวยไม่ถูกต้องตามหลักองค์ประกอบของภาพ ส่วนภาพที่ 2 นักเรียนในเมือง 3 คน และนักเรียนนอกเมือง 10 คนบรรยายว่าเป็นภาพแม่ชีกำลังถือขันกับไม้เหมือนกำลังจะเคาะขัน มีนักเรียนในเมือง 1 คน ที่เห็นว่าบรรยากาศภายในภาพไม่สอดคล้องหรือส่งเสริมกัน ดังตัวอย่างของนักเรียนต่อไปนี้

ตัวอย่างนักเรียนในเมือง

ภาพที่ 1 นักเรียนบรรยายว่า ...พระสงฆ์กำลังนั่งสมาธิ อาจจะเป็นการเพ่งเทียน เป็นการนั่งทำสมาธิอีกแบบหนึ่ง เป็นการเพ่งเทียนแสงเทียน มีเห็นกลดอยู่ด้านหลังพระ ที่เอาไว้สำหรับ นั่งสมาธิ หรือ ที่เอาไว้นอนครับ ดูแล้วให้ความรู้สึกรู้สึก สงบดีครับ... ภาพที่ 2 นักเรียนบรรยายว่า ...ผมก็ไม่รู้ว่าคนที่ถือนี้ เป็นแม่ชีอย่างที่กล่าวไว้แล้ว หรือว่าเป็นผู้ปฏิบัติธรรมมาถือขัน อันนี้คือใครผมก็ไม่ทราบ ุงครับ... (ชรณินทร์ รักษณบดี, 2553: สัมภาษณ์)

ตัวอย่างนักเรียนนอกเมือง

ภาพที่ 1 นักเรียนบรรยายว่า ...มีพระกำลังนั่งจุดเทียน น่าจะกำลังทำพิธีอย่างหนึ่งของสงฆ์ ดูแล้วให้ความรู้สึก แจ่มใสครับ ที่เห็นพระมาทำพิธีทางพุทธศาสนาแบบนี้... ภาพที่ 2 นักเรียนบรรยายว่า ...คนใส่ชุดสีขาว ๆ คล้ายแม่ชี ถือขันอยู่บนมือ มืออีกข้างถือไม้ไว้ ดูแล้วให้ความรู้สึก สบายตา เพราะชุดสีขาว ทำให้ดูสบายตา... (ไพศาล วาสสูงเนิน, 2553: สัมภาษณ์)

ค. ภาพถ่ายในหัวข้อสมาธิ ความยากของภาพระดับยาก นักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองบรรยายภาพได้คล้ายกันไม่แตกต่างกันคือบรรยายได้เพียงบางส่วนของภาพ ซึ่งนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองสามารถบรรยายถึงจุดเด่น เรื่องราว อารมณ์ และความสวยงามของภาพเพียงบางส่วนเท่านั้น ส่วนบรรยากาศของภาพที่ 1 นักเรียนในเมือง และนักเรียนนอกเมืองทั้ง 24 คน เห็นว่าบรรยากาศภายในภาพไม่สอดคล้องกันดูเป็นคนละภาพคนละเรื่องราว และนักเรียนในเมือง 2 คนเห็นว่าภาพไม่สวยงามหรือถูกต้องตามหลักองค์ประกอบของภาพ ส่วน

ภาพที่ 2 นักเรียนในเมือง 7 คน และนักเรียนนอกเมือง 6 คน เห็นว่าบรรยากาศภายในภาพไม่สอดคล้องกันดูเป็นคนละภาพคนละเรื่องราว และนักเรียนในเมือง 8 คน และนักเรียนนอกเมือง 5 คน สับสนหรือไม่ทราบถึงจุดเด่นของภาพ ดังตัวอย่างของนักเรียนต่อไปนี้

ตัวอย่างนักเรียนในเมือง

ภาพที่ 1 นักเรียนบรรยายว่า ...ด้านซ้ายเป็นภาพพญานาค ภาพหนุมาน และภาพคนที่นั่งสมาธิอยู่ในไฟ ตรงกลางเป็นภาพคนนั่งแล้วมันก็จะเกิดความเที่ยงตรงเหมือนกับตาข้างด้านซ้ายเป็นภาพพระที่นั่งปักกลดอยู่ ดูแล้วให้ความรู้สึกดี เป็นสิ่งที่แปลกใหม่ ภาพมันสบายตาดีครับ ตรงสีฟ้า ๆ... ภาพที่ 2 นักเรียนบรรยายว่า ...เป็นภาพพระพุทธเจ้าที่นั่งสมาธิอยู่ใต้ต้นโพธิ์ มีพวกหมู่สาวกของพญามาร และพระแม่ธรณีกำลังบีบมวยผม ส่วนภาพมุมขวาล่างเป็นภาพที่สื่อถึงความรัก โลก โกรธ หลง ครับ ดูแล้วให้ความรู้สึกสบายครับ ตรงแสงสีทองที่อยู่รอบ ๆ พระพุทธเจ้าครับ ... (ชรณินทร์ รักษ์ชนบดี, 2553: สัมภาษณ์)

ตัวอย่างนักเรียนนอกเมือง

ภาพที่ 1 นักเรียนบรรยายว่า ...เป็นภาพคนนั่งสมาธิภายในไฟ มีพญานาค และหนุมาน ฟังขวาคนนั่งสมาธิอยู่ในความร่มเย็น มีพระพุทธรูปกำลังนั่งสมาธิ ตรงกลางมีคนนั่งสมาธิอยู่บนตราขึงมีดอกไม้ไม่มีผีเสื้อ ดูแล้วให้ความรู้สึกสบาย เพราะโทนสีฟ้า มีผีเสื้อและดอกไม้ ดูแล้วสดใส... ภาพที่ 2 นักเรียนบรรยายว่า ...ภาพพระพุทธเจ้ากำลังนั่งสมาธิ ด้านล่างเป็นภาพพระพุทธเจ้ากำลังตัดผม และเหมือนมีพวกอสูรสัตว์ร้ายต่างๆ กำลังเข้ามาทำร้ายพระพุทธเจ้า ด้านขวาล่างเป็นภาพเมืองภายในเมืองเป็นวัฏจักรของคน ดูแล้วให้ความรู้สึกสบายตา ตรงโทนสีและการวางภาพ... (สุกัญญา ทลดแสน, 2553: สัมภาษณ์)

1.3 การบรรยายจากภาพถ่ายในหัวข้อปัญญา

ก. ภาพถ่ายในหัวข้อปัญญา ความยากของภาพระดับง่าย นักเรียนในเมือง และนักเรียนนอกเมืองบรรยายภาพได้คล้ายกันไม่แตกต่างกันคือบรรยายได้ดี ซึ่งนักเรียนในเมือง และนักเรียนนอกเมืองสามารถบรรยายถึงจุดเด่น เรื่องราว อารมณ์ และความสวยงามของภาพได้เป็นอย่างดี แต่ในด้านบรรยากาศของภาพมีนักเรียนในเมือง 5 คน และนักเรียนนอกเมือง 4 คน ที่เห็นว่าบรรยากาศของภาพไม่สอดคล้องหรือช่วยส่งเสริมเรื่องราวภายในภาพ อีกทั้งยังมีนักเรียนในเมือง 2 คน และนักเรียนนอกเมือง 2 คนที่เห็นว่าเป็นภาพไม่สวยงามตามไม่ถูกต้องหลักองค์ประกอบภาพ โดยภาพที่ 1 นักเรียนบรรยายว่าเป็นภาพชิพราหมณ์กำลังไหว้พระพุทธรูป ดูแล้ว

ให้ความรู้สึก สบายใจ ส่วนภาพที่ 2 บรรยายว่าเป็นภาพ พระสงฆ์กำลังประกอบพิธีทางศาสนา ดูแล้วให้ความรู้สึก หดหู่กับน่ากลัว ดังตัวอย่างของนักเรียนต่อไปนี้

ตัวอย่างนักเรียนในเมือง

ภาพที่ 1 นักเรียนบรรยายว่า ...ชีพราหมณ์ กำลังพนมมือไหว้ พระมือของพระพุทธรูปที่มีมือของพระพุทธรูปมีดอกบัว ส่วนมือของชีพราหมณ์ มีดอกไม้ และรูป ดูแล้วให้ความรู้สึกสบายใจ เพราะอย่างน้อยก็ยังมีคนที่เลื่อมใส มันคงต่อพระรัตนตรัย... ภาพที่ 2 นักเรียนบรรยายว่า ...เป็นพระครับ นั่งท่าตาลปัตร ที่ตาลปัตรเขียนสติมา ปัญญา มี สติมี ปัญญา มา ดูแล้วให้ความรู้สึกหดหู่กับน่ากลัว ตรงบรรยายกาศที่ดูครึมสีหม่น ๆ ครับ... (ชรณินทร์ รักษ์ชนบดี, 2553: สัมภาษณ์)

ตัวอย่างนักเรียนนอกเมือง

ภาพที่ 1 นักเรียนบรรยายว่า ...พราหมณ์ผู้หญิง ถือดอกไม้ รูป เทียน กำลังทำท่าพนมมือไหว้มือของพระพุทธรูป ที่ออกมาจากท้องฟ้า ดูภาพนี้แล้วรู้สึกเศร้าครับ เพราะบรรยายกาศมันมืด ๆ เศร้า ๆ ครับ... ภาพที่ 2 นักเรียนบรรยายว่า ...เห็นพระกำลังสวดพิธีงานศพ ในมือถือตาลปัตรที่เขียนว่า สติมา ปัญญา มี สติมี ปัญญา มา ดูภาพนี้แล้วรู้สึกน่ากลัว เพราะสีมันดูมืด ๆ และเป็นงานศพ... (ไพศาล วางสูงเนิน, 2553: สัมภาษณ์)

ข. ภาพถ่ายในหัวข้อปัญญา ความยากของภาพระดับปานกลาง นักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองบรรยายภาพได้คล้ายกัน ไม่แตกต่างกันคือบรรยายได้ค่อนข้างดี ซึ่งนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองพอที่จะสามารถบรรยายถึงเรื่องราว อารมณ์ และความสวยงามในภาพได้ ส่วนด้านจุดเด่นมีนักเรียนในเมือง 6 คน และนักเรียนนอกเมือง 5 คนที่สับสนหรือไม่ทราบจุดเด่นของภาพที่ 1 อีกทั้งนักเรียนในเมือง และนักเรียนนอกเมืองส่วนใหญ่เห็นว่าบรรยายกาศของภาพที่ 1 และภาพที่ 2 ไม่สอดคล้องหรือช่วยส่งเสริมเรื่องราวภายในภาพ โดยนักเรียนบรรยายภาพที่ 1 ว่าเป็นภาพพระกำลังเปิดประตูโบสถ์ ด้านในมีพระพุทธรูปลอยอยู่ ส่วนอีกภาพที่ 2 นั้นบรรยายว่าเป็นภาพหน้าพระพุทธรูปอยู่ในประตูโบสถ์ที่วางอยู่บนดอกบัวสีขาวขนาดใหญ่ ด้านล่างมีมือที่เหมือนพยายามที่จะไขว่คว้าแก่งแย่งกันไปให้ถึงดอกบัวด้านบน ดังตัวอย่างของนักเรียนต่อไปนี้

ตัวอย่างนักเรียนในเมือง

ภาพที่1 นักเรียนบรรยายว่า ...พระกำลังเปิดประตู ข้างในมีรูปพระพุทธรูปลอยอยู่บนเมฆครับ คุณภาพนี้แล้วรู้สึกสบายใจ เหมือนกับเขาเปิดให้เราเข้าไปศึกษาพระธรรม... ภาพที่ 2 นักเรียนบรรยายว่า ...หน้าพระพุทธรูปอยู่ในประตูโบสถ์ที่วางอยู่บนดอกบัว ข้างล่างมีมือที่ทำท่าทางเหมือนพยายามยื่นมือไปให้ถึงดอกบัวด้านบน คุณภาพนี้แล้วรู้สึกเศร้า มือของมนุษย์มีความทุกข์พยายามที่จะไขว่คว้าความสุข...(กิตติภักดิ์ สุรกุล, 2553: สัมภาษณ์)

ตัวอย่างนักเรียนนอกเมือง

ภาพที่1 นักเรียนบรรยายว่า ...พระกำลังเปิดประตู ข้างในมีพระพุทธรูปลอยอยู่บนฟ้า คุณภาพนี้แล้วรู้สึกสบายใจ แสงสีที่ใช้สว่างดี... ภาพที่ 2 นักเรียนบรรยายว่า ...ประตูโบสถ์ข้างในมีพระพุทธรูป ตั้งอยู่บนดอกบัวที่บานแล้ว ส่วนข้างล่างเป็นภาพมือคนอยู่ในความมืดกำลังพยายามขึ้นมาหาพระพุทธรูปข้างบน คุณภาพนี้แล้วรู้สึกหดหู่หนักแล้ว เพราะสีดำๆและท่าทางของมือคนน่ากลัวค่ะ... (จินห์จุฑา ทับกลีบ, 2553: สัมภาษณ์)

ก. ภาพถ่ายในหัวข้อปัญญา ความยากของภาพระดับยาก นักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองบรรยายภาพได้คล้ายกันไม่แตกต่างกันคือบรรยายได้ค่อนข้างดี ซึ่งนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองสามารถบรรยายถึงจุดเด่น เรื่องราว อารมณ์ และความสวยงามในภาพได้ค่อนข้างดี ส่วนด้านบรรยายกาของภาพในภาพที่ 1 มีนักเรียนในเมือง 5 คน และนักเรียนนอกเมือง 4 คน เห็นว่าบรรยายกายภาพ ไม่สอดคล้องกันดูเป็นคนละภาพคนละเรื่องราว ส่วนภาพที่ 2 มีนักเรียนในเมือง 6 คนและนักเรียนนอกเมือง 7 คน เห็นว่าบรรยายกายภาพในภาพไม่สอดคล้องกันดูเป็นคนละภาพคนละเรื่องราว และนักเรียนในเมือง 2 คนยังสับสนไม่ทราบถึงจุดเด่นภายในภาพ โดยภาพที่ 1 นักเรียนบรรยายว่าเป็นภาพเรื่องราวของพระพุทธเจ้า หรือภาพวัฏจักรของคน คือมีเกิด แก่ เจ็บ ตาย ส่วนภาพที่ 2 บรรยายว่าเป็นภาพพระสงฆ์มาชุมนุมนั่งทำสมาธิ และด้านบนเป็นภาพพระพุทธเจ้านั่งสมาธิอยู่เปลวไฟของเทียนเล่มใหญ่ ซึ่งนักเรียนบรรยายจากจุดเด่นของภาพ สัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ปรากฏภายในภาพ เช่น ภาพคนแก่ คนเจ็บ คนตาย ภาพพระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพาน หรือภาพพระพุทธเจ้านั่งอยู่ในเปลวเทียน ดังตัวอย่างของนักเรียนต่อไปนี้

ตัวอย่างนักเรียนในเมือง

ภาพที่1 นักเรียนบรรยายว่า ...เป็นรูปหน้าคนภายในหน้าคนเป็นมีภาพพระสงฆ์ และภาพพระพุทธเจ้า รอบ ๆ ใบหน้ามีภาพผู้คนมากมาย มีก้อนเมฆรูปหน้าคน เหมือน

กำลังเสียใจ คุณแล้วให้ความรู้สึกเศร้า เพราะเหมือนกับคนกำลังทรมาน และมีคนตายด้วยครับ... ภาพที่ 2 นักเรียนบรรยายว่า ...พระกำลังนั่งสมาธิ มีพระพุทธรูปเจ้ากำลังนั่งสมาธิอยู่ในเทียนเล่มใหญ่ มีคนมากมายมาไหว้ และก็มีสิ่งต่าง ๆ รอบ ๆ เทียน คุณแล้วให้ความรู้สึกแจ่มใสเหมือนได้มาทำสมาธิแบบนี้ แล้วจะรู้สึกสดชื่น... (กิตติภักดิ์ สุรกุล, 2553: สัมภาษณ์)

ตัวอย่างนักเรียนนอกเมือง

ภาพที่ 1 นักเรียนบรรยายว่า ...ใบหน้าใหญ่ๆ ภายในมีเรื่องราวของพระพุทธรูป ภายนอกเป็นภาพผู้คน พวกผีปิศาจ คุณแล้วให้ความรู้สึกน่ากลัว ตรงพวกผีปิศาจ... ภาพที่ 2 นักเรียนบรรยายว่า ...พระนั่งสมาธิมีเทียนอยู่ในตัวพระ ด้านบนเป็นภาพพระพุทธรูปเจ้ากำลังนั่งสมาธิอยู่ในเปลวเทียน รอบๆ เทียนเหมือนมีทั้งสิ่งดีและสิ่งไม่ดี คุณแล้วให้ความรู้สึกสบายใจ เพราะเห็นคนมาทำบุญค่ะ... (จินห์จุฑา ทับกลีบ, 2553: สัมภาษณ์)

สรุปผลการวิจัย

ด้านการบรรยายจากภาพถ่ายด้านศาสนา จากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนในเมืองสามารถบรรยายภาพถ่ายในหัวข้อศีลได้ดีกว่านักเรียนนอกเมืองทั้งภาพถ่ายที่มีความยากของภาพในระดับปานกลาง และยาก โดยนักเรียนในเมืองมีระดับความสามารถในการบรรยายภาพถ่ายในหัวข้อศีลอยู่ในระดับสูง ส่วนนักเรียนนอกเมืองมีความสามารถในการบรรยายภาพอยู่ในระดับปานกลาง เพราะนักเรียนในเมืองบรรยายรายละเอียดหรือส่วนประกอบต่าง ๆ และเข้าใจความหมายของสัญลักษณ์ที่ปรากฏอยู่ในภาพได้ดีกว่านักเรียนนอกเมือง (ตาราง 11)

การบรรยายภาพถ่ายในหัวข้อสมาธิและปัญญา พบว่า นักเรียนนอกเมืองสามารถบรรยายได้ดีกว่านักเรียนในเมืองเล็กน้อย โดยภาพถ่ายในหัวข้อสมาธินักเรียนในเมือง และนักเรียนนอกเมืองบรรยายได้อยู่ในระดับสูง (ตาราง 11) สำหรับภาพถ่ายในหัวข้อปัญญาพบว่า นักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองมีความสามารถในการบรรยายอยู่ในระดับปานกลาง เพราะนักเรียนนอกเมืองบรรยายรายละเอียดหรือส่วนประกอบต่าง ๆ และเข้าใจความหมายของสัญลักษณ์ที่ปรากฏอยู่ในภาพได้ดีกว่านักเรียนใน (ตาราง 11)

ในภาพรวม สามารถสรุปได้ว่านักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองมีระดับความสามารถในการบรรยายภาพถ่ายด้านศาสนาอยู่ในระดับปานกลาง โดยนักเรียนในเมืองได้คะแนนในภาพรวมมากกว่า เป็นเพราะนักเรียนในเมืองทำคะแนนการบรรยายภาพถ่ายในหัวข้อศีลได้สูง และเมื่อนำคะแนนที่ได้มารวมกับคะแนนในหัวข้อสมาธิ และหัวข้อปัญญา ส่งผลให้นักเรียนในเมืองมีระดับคะแนนสูงกว่าระดับคะแนนของนักเรียนนอกเมือง (ตาราง 11)

วิจารณ์ผลการวิจัย

หากวิเคราะห์ขั้นการบรรยายภาพถ่ายด้านศาสนาในหัวข้อศีล ความยากของภาพ ระดับง่าย ระดับปานกลาง และระดับยาก ของนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมือง ตามทฤษฎี สุนทรียศึกษา ของ โบรดี (อ้างถึงใน มะลิฉัตร เอื้ออนันท์, 2543: 58-61) จะพบว่า นักเรียนมีคุณสมบัติ ด้านการรับรู้ส่วนประกอบของภาพ หมายถึง มีคุณสมบัติด้านส่วนประกอบต่าง ๆ ของการเห็น (visual elements) ได้แก่ นักเรียนสามารถบรรยายเรื่องราวของภาพ สี เส้น รูปร่างของภาพ และ บรรยายออกมาเป็นเรื่องราวได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับ ระดับการเรียนรู้ในการดูภาพ ของ วิทยา คำรง เกียรติศักดิ์ (2549: 39-56) กล่าวว่าเมื่อผู้เรียนดูภาพๆหนึ่ง หรือมองดูสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้วควรสามารถ จำแนกได้ โดยนักเรียนได้จำแนกวิเคราะห์รายละเอียดที่เกี่ยวข้องของสิ่งต่าง ๆ ภายในภาพนั้นได้

การตีความหมายภาพถ่ายจากศาสนาในหัวข้อศีล สมภา และปัญญา ในขั้นบรรยาย พบว่า หากวิเคราะห์ปัจจัยที่นักเรียนสามารถบรรยายว่าเป็นภาพที่ดูภาพนี้แล้วให้ความรู้สึกเศร้า น่ากลัว ดูหดหู่เป็นอันตราย ฯลฯ พบว่า เรื่องราวของภาพ บรรยายภาพของภาพ อารมณ์ของภาพ สีเส้น ภายในภาพ มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อจิตใจ อารมณ์ความรู้สึกของนักเรียน และมีส่วนช่วยให้นักเรียน บรรยายภาพถ่ายได้เข้าถึงวัตถุประสงค์ของภาพถ่ายชิ้นนั้น ได้ลึกซึ้งขึ้น ดังตัวอย่างที่ได้กล่าวไว้ ข้างต้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของภาพ ของ วิทยา คำรง เกียรติศักดิ์ (2537: 251-257) ที่กล่าวว่า องค์ประกอบที่สำคัญของศิลปะภาพถ่ายคือเรื่องราวของภาพ บรรยายภาพของภาพ อารมณ์ของภาพ และองค์ประกอบของภาพ อีกทั้งยังสอดคล้องกับ จิตวิทยาการใช้สีของ นักสกร ชาญณรงค์ (2551: ระบบออนไลน์) ที่กล่าวว่า สีมียุทธิพลอย่างยิ่งต่อจิตใจ อารมณ์ความรู้สึกของ คนเรา

ส่วนสาเหตุที่นักเรียนบรรยายภาพได้เพียงบางส่วนในภาพความยากระดับปานกลาง และระดับยาก เพราะภาพถ่ายหัวข้อศีล สมภา และปัญญาในระดับความยากของภาพทั้ง 2 ระดับนั้น ได้มีการใช้สัญลักษณ์ที่มีความเชื่อมโยงแบบเหตุผล (index) และสัญลักษณ์ที่มีการเชื่อมโยงเกิดจาก ข้อตกลง (symbol) เป็นส่วนใหญ่จึงต้องอาศัยประสบการณ์และความรู้มากกว่าในการบรรยาย ภาพถ่ายมากกว่าสัญลักษณ์ที่มีความคล้ายคลึง (icon) ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีสัญญาวิทยา ของ วิทยา คำรง เกียรติศักดิ์ (2547: 11) กล่าวว่า การถอดรหัสของสัญลักษณ์ที่มีการเชื่อมโยงเกิดจากข้อตกลง (symbol) นั้นจำเป็นต้องอาศัยการเรียนรู้ของผู้ใช้สัญลักษณ์นั้นเพียงอย่างเดียว และยังสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ สุรพร ศิริสรณ์ (2544) กล่าวว่า ในระดับสัญลักษณ์ที่มีความเชื่อมโยงแบบเกิดจาก ข้อตกลง (symbol) มักจะไม่ค่อยประสบความสำเร็จ เพราะเนื่องจากระดับความซับซ้อนของ ความหมายโดยนัย ทำให้การสื่อสารไม่ค่อยจะประสบความสำเร็จด้วยวิธีการใช้สัญลักษณ์ในรูปแบบนี้ เท่าใดนัก

2. ชั้นวิเคราะห์โครงสร้าง

หากวิเคราะห์การตีความภาพถ่ายด้านศาสนาในหัวข้อศีล สมาธิ และปัญญาความยากของภาพระดับง่าย ระดับปานกลาง และระดับยาก ในวิเคราะห์ของนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมือง ตามทฤษฎี สุนทรียศึกษา ของ โบรดี (อ้างถึงใน มะลิฉัตร เอื้ออนันท์, 2543: 58-61) จะพบว่า นักเรียนมีคุณสมบัติด้านการรับรู้ส่วนประกอบของภาพ หมายถึง มีคุณสมบัติด้านส่วนประกอบต่าง ๆ ของการเห็น (visual elements) ได้แก่ นักเรียนสามารถบรรยายเรื่องราวของภาพ สี เส้น รูปร่างของภาพ และบรรยายออกมาเป็นเรื่องราวได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับ ระดับการเรียนรู้ในการดูภาพ ของ วิทยา คำรงเกียรติศักดิ์ (2549: 39-56) กล่าวว่าเมื่อผู้เรียนดูภาพๆหนึ่ง หรือมองดูสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้วควรสามารถจำแนกได้ โดยนักเรียนได้จำแนกวิเคราะห์รายละเอียดที่เกี่ยวข้องของสิ่งต่างๆ ภายในภาพนั้น และดูว่ารายละเอียดเหล่านั้นเกี่ยวข้องกันอย่างไร กับประสบการณ์ของตัวเองที่ได้เรียนรู้จากสื่อต่าง ๆ

ด้านการวิเคราะห์โครงสร้างของภาพ จากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองสามารถวิเคราะห์โครงสร้าง และเชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ ในภาพถ่ายหัวข้อศีลได้อยู่ในระดับเดียวกันทั้งภาพถ่ายในระดับง่าย ปานกลาง และยาก โดยนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองมีความสามารถในการวิเคราะห์โครงสร้างภาพถ่ายในหัวข้อศีล อยู่ในระดับปานกลางเหมือนกัน แต่เมื่อแปลผลค่าคะแนนออกมาพบว่านักเรียนในเมืองสามารถวิเคราะห์โครงสร้างในหัวข้อศีลได้ดีกว่านักเรียนนอกเมืองเล็กน้อย โดยนักเรียนในเมืองสามารถวิเคราะห์เชื่อมโยงได้ คิดเป็นร้อยละ 59 และนักเรียนนอกเมืองเชื่อมโยงได้ร้อยละ 55 (ตาราง12)

การวิเคราะห์โครงสร้างภาพถ่ายในหัวข้อสมาธิและปัญญา นักเรียนนอกเมืองวิเคราะห์โครงสร้าง และเชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ ในภาพได้ดีกว่านักเรียนในเมือง เมื่อพิจารณาการวิเคราะห์โครงสร้างพบว่า ภาพถ่ายในหัวข้อสมาธินักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองมีความสามารถอยู่ในการตีความอยู่ในระดับปานกลาง โดยนักเรียนในเมืองสามารถวิเคราะห์เชื่อมโยงได้คิดเป็นร้อยละ 50 และนักเรียนนอกเมืองวิเคราะห์เชื่อมโยงได้คิดเป็นร้อยละ 58 แต่หากมองลึกลงไปจะพบว่านักเรียนนอกเมืองสามารถวิเคราะห์โครงสร้างได้ดีกว่านักเรียนในเมือง โดยเฉพาะภาพถ่ายความยากในระดับง่าย และระดับปานกลาง สำหรับภาพถ่ายในหัวข้อปัญญา นักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองมีความสามารถในการวิเคราะห์โครงสร้างอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน แตกต่างกันเล็กน้อย โดยนักเรียนในเมืองวิเคราะห์เชื่อมโยงได้ คิดเป็นร้อยละ 40 ของ และนักเรียนนอกเมืองวิเคราะห์เชื่อมโยงได้คิดเป็นร้อยละ 43 แต่หากพิจารณาในรายละเอียดจะพบว่านักเรียนนอกเมืองสามารถวิเคราะห์โครงสร้างได้ดีกว่านักเรียนในเมืองโดยเฉพาะภาพถ่ายที่มีความยากในระดับง่าย และในระดับยาก

ในภาพรวม พบว่านักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองมีระดับความสามารถในการวิเคราะห์โครงสร้างภาพถ่ายด้านศาสนาอยู่ในระดับปานกลาง โดยนักเรียนในเมืองวิเคราะห์เชื่อมโยงได้คิดเป็นร้อยละ 51 และนักเรียนนอกเมืองวิเคราะห์เชื่อมโยงได้คิดเป็นร้อยละ 50 ทั้งนี้ การที่นักเรียนในเมืองได้คะแนนมากกว่าเป็นเพราะนักเรียนในเมืองทำคะแนนในการวิเคราะห์โครงสร้างภาพถ่ายในหัวข้อศีลได้สูง และเมื่อนำคะแนนที่ได้มารวมกับคะแนนในหัวข้อสมาธิ และหัวข้อปัญญา ส่งผลให้นักเรียนในเมืองมีระดับคะแนนสูงกว่าระดับคะแนนของนักเรียนนอกเมือง (ตาราง12)

2.1 การวิเคราะห์โครงสร้างจากภาพถ่ายด้านศาสนาในหัวข้อศีล

ก. ภาพถ่ายในหัวข้อศีล ความยากของภาพระดับง่าย นักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองวิเคราะห์เชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ ภายในภาพได้คล้ายกันไม่แตกต่างกันคือวิเคราะห์เชื่อมโยงได้ดี ซึ่งนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองเข้าใจเชื่อมโยงสัญลักษณ์ที่มีความคล้ายคลึง และสัญลักษณ์ที่มีความเชื่อมโยงแบบเหตุผลเข้ากับประสบการณ์ได้เป็นอย่างดี โดยนักเรียนในเมือง 9 คน รู้ว่าศีล 5 มีข้ออะไรบ้าง และจากนักเรียน 9 คน มีนักเรียนเพียง 3 คนที่สามารถเรียงศีล 5 ได้ถูก และท่องภาษาบาลีได้ และจากนักเรียน 3 คนนั้นมีเพียง 2 คนที่รู้เรื่องศีล 8 แต่ไม่รู้ครบทุกข้อ และมีนักเรียน 1 คนที่รู้ศีล 10 และรู้ว่าพระสงฆ์ถือศีล 277 ข้อ ส่วนนักเรียนที่เหลือรู้เพียงศีลบางข้อเท่านั้น และยังสับสนไม่สามารถลำดับศีล 5 ได้ถูก ไม่สามารถท่องภาษาบาลีได้

ซึ่งต่างกับนักเรียนนอกเมืองมี 9 คน รู้ว่าศีล 5 มีข้ออะไรบ้าง และจากนักเรียน 9 คน มีนักเรียนเพียง 3 คนที่สามารถเรียงศีล 5 ได้ถูก ท่องภาษาบาลีได้ และรู้เรื่องศีล 8 แต่ไม่รู้ครบทุกข้อ ส่วนนักเรียนที่เหลือรู้เพียงศีลบางข้อเท่านั้น และยังสับสนไม่สามารถลำดับศีล 5 ได้ถูก ไม่สามารถท่องภาษาบาลีได้ ดังตัวอย่างของนักเรียนต่อไปนี้

ตัวอย่างนักเรียนในเมือง

...เคยเห็นการเล่นการพนันแบบนี้ในทีวีครับ พ่อแม่กับครูที่โรงเรียนครับ เขาก็สอนเรื่องการเล่นการพนันไม่ดีมันผิดศีล สอนตั้งแต่เด็กประมาณชั้นประถมครับ แล้วก็ตอนไปเข้าค่ายธรรมะ และตอนไปบวชชีพรามณ์ที่วัดกับพ่อก็จะมีพระมาสอนเรื่องศีล 5 ครับ ผมเชื่อเรื่องการรักษาศีล ว่าการพนันการดื่มเหล้ามันเป็นสิ่งไม่ดีครับ ส่วนเรื่องการกักขังสัตว์ ทำได้แต่ห้ามทำร้ายนะครับ ถือว่าไม่ผิดศีล ไม่ฆ่าสัตว์ใหญ่ แต่สัตว์ตัวเล็กๆ ฆ่าได้เพราะมาทำเราอ่อนก็รู้สึกบาปแต่นิดหน่อยครับ... (กิตติภักดิ์ สุรกุล, 2553)

ตัวอย่างนักเรียนนอกเมือง

...เคยดูรายการทีวีเรื่องกรรม อ่านหนังสือเองบ้าง บางทียายเค้าไปเห็นเด็กกินเหล้า หรือเล่นไฟพาก็เอามาสอนเรา บอกว่าแบบนี้มันไม่ดีอย่าทำนะ มันจะพาเราไปในทางไม่ดีก็เชื่อแต่ไม่ค่อยเคร่งเท่าไร การพนันก็เคยนะเวลาเล่นก็ไม่ได้รู้สึกผิดอะไร แต่เดี๋ยวนี้ไม่แตะแล้ว เพราะพ่อบอกให้เลิกเล่น อีกอย่างที่ทำให้เลิกเล่นการพนันได้เพราะหนูดูสารคดีเกี่ยวกับเรื่องกรรม เค้ามีตอนที่เกี่ยวกับการเล่นการพนัน แบบเล่นไปเรื่อย ๆ เค้าก็หมดตัวเสียอนาคตหนูก็เลยคิดได้ ส่วนเรื่องการดื่มสุรา พ่อแม่ก็ดื่ม หนูเป็นคนบอกให้เค้าเลิกแล้วก็ชวนมาดูรายการเรื่องกรรมด้วยกัน เค้าก็ลดลงนะแบบถ้าเราตายไปก็จะตกนรก แล้วก็โดนน้ำร้อนกรอกปาก เล่นพนันต้องโดน ตัดนิ้ว... (จินห์จุฑา ทับกลีบ, 2553: สัมภาษณ์)

ข. ภาพถ่ายในหัวข้อศีล ความยากของภพระดับปานกลาง นักเรียนในเมืองสามารถวิเคราะห์เชื่อมโยงได้ดีกว่านักเรียนนอกเมือง คือนักเรียนในเมืองเข้าใจเชื่อมโยงสัญญาณที่มีความคล้ายคลึง และสัญญาณที่มีความเชื่อมโยงแบบเหตุผลเข้ากับประสบการณ์ได้ดีกว่านักเรียนนอกเมือง ดังตัวอย่างของนักเรียนต่อไปนี้

ตัวอย่างนักเรียนในเมือง

...มันเป็นภาพจากหนังเกาหลีเรื่องหนึ่งนะครับ มันดูไม่ดี พ่อแม่ ครู แล้วก็พระ เขาสอนว่าอย่าไปทำแบบนี้มันไม่ดี มันผิดศีล มันบาป เชื่อและทำตามที่เขาสอนมาครับ ส่วนเรื่องการดื่มเหล้าพ่อแม่ ครู พระท่านก็สอนว่าการดื่มเหล้ามันผิดศีล มันไม่ดีทำให้คนขาดสติ มันไม่ดีต่อสุขภาพ ผมตั้งใจว่าไม่ดื่มเหล้าแน่นอน...(ชรินทร์ รักษ์ธนบดี, 2553: สัมภาษณ์)

ตัวอย่างนักเรียนนอกเมือง

...นี่ถึงที่พ่อแม่ ครู อาจารย์ สอนเรื่องห้ามผิดลูกผิดเมียคนอื่น เพราะต้องการให้เราเป็นคนดี อย่าไปยุ่งกับลูกเมียคนอื่นมันไม่ดีมันผิดศีลธรรม ผมไม่ไปยุ่งกับคนที่มิใช่เจ้าของแล้วแน่นอนครับ เพราะกลัวเวรกรรมแบบอาจโดนเค้าแย่งแฟนเราหรือพราลูกเราไป ตายไปก็ต้องไปปีนต้นไม้ เรื่องการดื่มเหล้ามันไม่ดี ทำให้สุขภาพร่างกายไม่ดี ชีวิตของเราย่ำแย่ลง ถ้าหากดื่มเพื่อการสังสรรค์กับเพื่อนฝูงบ้างเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็ไม่น่าผิดมากครับ เพราะคนเราต้องมีสังคมห้ามกันยากครับ...(ไพศาล วางสูงเนิน, 2553: สัมภาษณ์)

ค. ภาพถ่ายในหัวข้อศีล ความยากของภพระดับยาก นักเรียนในเมือง สามารถวิเคราะห์เชื่อมโยงได้ดีกว่า นักเรียนนอกเมือง คือนักเรียนในเมืองเข้าใจเชื่อมโยงสัญญาณที่มีความคล้ายคลึง สัญญาณที่มีความเชื่อมโยงแบบเหตุผล และสัญญาณที่มีการเชื่อมโยงเกิดจากข้อตกลง เข้ากับประสบการณ์ได้ดีกว่านักเรียนนอกเมือง ดังตัวอย่างของนักเรียนต่อไปนี้

ตัวอย่างนักเรียนในเมือง

...การไขว่คว้าแบบนี้เคยเล่นกับเพื่อน และก็เคยเห็นในทีวี พ่อแม่ ครู และพระ ก็สอนเรื่องการห้ามพูดโกหก เชื่อกันแต่ยังไม่ทำได้ ส่วนเรื่องพระสงฆ์ร่วมเดินขบวนประท้วง รู้จากโทรทัศน์ ข่าวสารต่าง ๆ ยาย ครู แม่บอกว่า พระสงฆ์ไม่ควรเกี่ยวข้องกับการเมืองเพราะมันผิดวินัย สงฆ์ พระที่ดีก็น่าจะอยู่ที่วัดไม่น่าจะออกมาเดินขบวน...(หฤทัย ประสาท, 2553: สัมภาษณ์)

ตัวอย่างนักเรียนนอกเมือง

... เคยเล่นกับเพื่อนเวลาโกหกกันจะทำแบบนี้ มันก็ไม่ได้ไม่ควรทำ พ่อแม่ก็สอน ครูก็สอน พระก็สอน ว่าการโกหกผิดศีล 5 ในเรื่องการโกหกเป็นสิ่งที่ไม่ดี จะทำให้ไม่มีใครเชื่อถือเรา ตายไปต้องตกนรกโดนเขี่ยปากมั่งคะ ก็เชื่อนะ แต่ก็ต้องแล้วแต่สถานการณ์ว่าจำเป็นไหม ถ้าจำเป็นก็ต้องโกหกไปก่อน ถ้าจับได้ค่อยว่ากันอีกทีคะ ส่วนเรื่องพระสงฆ์ร่วมเดินขบวนประท้วง นักเรียนเชื่อมโยงว่าข่าวจากโทรทัศน์ จากพ่อแม่ นั่งดูข่าวด้วยกันเค้าก็บอกว่าไม่ดีพวกนี้สร้างความเดือดร้อนให้บ้านเมือง เชื่อกะ เราดูแล้วก็รู้ใช้วิจารณญาณตัวเองว่าการกระทำแบบนี้มันสมควรหรือไม่คะ...(สุกัญญา ทลดแสน, 2553: สัมภาษณ์)

2.2 การวิเคราะห์โครงสร้างจากภาพถ่ายด้านศาสนาในหัวข้อสมาธิ

ก. ภาพถ่ายในหัวข้อสมาธิ ความยากของภพระดับง่าย จากผลการวิจัย พบว่า นักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองวิเคราะห์เชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ ภายในภาพได้คล้ายกันไม่แตกต่างกันคือวิเคราะห์เชื่อมโยงได้ดี ซึ่งนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองเข้าใจเชื่อมโยงสัญญาณที่มีความคล้ายคลึง และสัญญาณที่มีความเชื่อมโยงแบบเหตุผล เข้ากับประสบการณ์ได้เป็นอย่างดี ดังตัวอย่างของนักเรียนต่อไปนี้

ตัวอย่างนักเรียนในเมือง

...นี่ถึงตอนไปบวชชีพรหมณ์ทำสมาธิกับพ่อที่วัด ตอนปิดเทอมพ่อจะพาไปบวชชีพรหมณ์บางทีแม่ก็ไปด้วย ผมเคยบวชมา 4 ครั้งแล้ว พ่อชอบพาไปนั่งสมาธิที่วัด บางทีก็ไปก่อนวันพระพ่อเค้าจะไปทำพิธีบายศรีถวาย พ่อเขาชอบไปทำตอนกลางคืนทำพิธีเสร็จก็จะสวด

มนต์และนั่งสมาธิกัน เชื่อเรื่องการทำสมาธิครับ เพราะทำให้เราเรียนเก่งมีปัญญาให้เราจดจำได้ดี ผมก็สวดมนต์ตามเป็นบางครั้ง เพราะทำแล้วมีสมาธิและทำให้จิตใจดี ทำให้เราเก่งขึ้นได้ครับ... (กิตติภักดิ์ สุรกุล, 2553: สัมภาษณ์)

ตัวอย่างนักเรียนนอกเมือง

...ตอนไปเข้าค่ายธรรมะที่โรงเรียนพาไปครับ ที่นั่นพระอาจารย์ท่านจะสอน การทำสมาธิ และทุกวันศุกร์ที่โรงเรียนในคาบวิชาจริยธรรม จะมีพระอาจารย์จากที่วัดมาสอนเรื่องการทำสมาธิครับ ท่านสอนเพื่อให้เรามีสติ และมีปัญญา ทำให้การเรียนดีขึ้น แต่ส่วนมากผมจะเรียนรู้เพิ่มเติมจากหนังสือเรียน คือรู้ด้วยตัวเอง และจากสื่อต่าง ๆ เพราะผมชอบอ่านหนังสือเกี่ยวกับเรื่องกรรม หรือการทำสมาธิครับ ชอบศึกษาด้านนี้ ข้อดีจากทำสมาธิ ทำให้จิตใจสงบ เกิดปัญญา ไม่คิดฟุ้งซ่าน จดจ่อกับสิ่งที่เราทำได้นาน ๆ เราสามารถทำสมาธิได้ทุกอิริยาบถได้ครับ เชื่อเรื่องการทำสมาธิ ปฏิบัติตามเป็นบางครั้ง เช่น ก่อนสอบต้องทำสมาธิก่อนครับ ประมาณ 15 นาที ทำให้จำได้ง่าย คิดได้เร็วอย่างที่อาจารย์สอนมาครับ...(ไพศาล วาสสูงเนิน, 2553: สัมภาษณ์)

ข. ภาพถ่ายในหัวข้อสมาธิ ความยากของภาพระดับปานกลาง นักเรียนในเมืองสามารถวิเคราะห์เชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ ภายในภาพได้ค่อนข้างดี แต่นักเรียนนอกเมืองสามารถวิเคราะห์เชื่อมโยงได้ดีกว่า ซึ่งนักเรียนนอกเมืองสามารถเชื่อมโยงสัญลักษณ์ที่มีความคล้ายคลึงและสัญลักษณ์ที่มีความเชื่อมโยงแบบเหตุผลเข้ากับประสบการณ์ได้ดีกว่านักเรียนในเมือง ดังตัวอย่างของนักเรียนต่อไปนี้

ตัวอย่างนักเรียนในเมือง

...ผมเคยเอาครับ เรื่องการเพ่งเทียนเหมือนจะเคยเห็นจากในทีวีหรือที่ไหนจำไม่ได้ครับ ส่วนเรื่องแม่ชีถือขันผมไม่ทราบ...(ชรณินทร์ รักษ์ชนบดี, 2553: สัมภาษณ์)

ตัวอย่างนักเรียนนอกเมือง

...ภาพพระสงฆ์กำลังนั่งสมาธินี้ ทำให้นึกถึงตอนที่พระท่านกำลังจะทำพิธีอะไรบางอย่างครับ ส่วนการเคาะขันทำสมาธิ ผมเคยเห็นผ่านตาจากสื่อพวกโทรทัศน์ครับเชื่อครับ เพราะว่าเป็นการแบ่งจังหวะการเคาะถือเป็นการทำสมาธิในรูปแบบหนึ่งครับ...(ไพศาล วาสสูงเนิน, 2553: สัมภาษณ์)

ค. ภาพถ่ายในหัวข้อสมาธิ ความยากของภาพระดับยาก นักเรียนในเมือง และนักเรียนนอกเมืองวิเคราะห์เชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ ภายในภาพได้คล้ายกันไม่แตกต่างกันคือ วิเคราะห์เชื่อมโยงได้เพียงบางส่วนของภาพ ซึ่งนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองเข้าใจและเชื่อมโยงสัญลักษณ์ที่มีความคล้ายคลึง สัญลักษณ์ที่มีความเชื่อมโยงแบบเหตุผล และสัญลักษณ์ที่มีการเชื่อมโยงเกิดจากข้อตกลง เข้ากับประสบการณ์ได้พอประมาณ ดังตัวอย่างของนักเรียนต่อไปนี้

ตัวอย่างนักเรียนในเมือง

ภาพที่1 ...นึกถึงเรื่องนรก สวรรค์รับภาพด้านซ้ายน่าจะเป็นภาพนรก ส่วนภาพด้านขวาน่าจะเป็นภาพสวรรค์ ผมเรียนรู้เรื่องนรก สวรรค์มาตั้งแต่เด็กแล้วครับ จากพ่อแม่ ครูบาอาจารย์ พระท่านก็สอน ตามสื่อต่าง ๆ ก็มีจากทีวี วิทู ผมเชื่อเรื่องนรก สวรรค์ครับ เพราะถ้าใครทำผิดอะไร มีรักโลก โกรธ หลง กลับมาเกิดอยู่แน่นอนครับ ตามที่คนโบราณเขาสอนกันมา...
ภาพที่ 2 ...จากที่เรียนมาครับ และตามสื่อต่าง พวก ทีวี หนังสือ มันเป็นตอนพระพุทธเจ้าจอมารผจญครับ... (ชรณินทร์ รักษณบดี, 2553: สัมภาษณ์)

ตัวอย่างนักเรียนนอกเมือง

ภาพที่1 ...ทางฝั่งซ้ายนี้ ดูแล้วทำให้ผมนึกถึงคนที่กำลังใช้ความคิดไปในทางชั่วร้ายเพราะมันมีไฟ มีสัตว์ร้าย ส่วนฝั่งขวาเป็นภาพพระกำลังนั่งสมาธิน่าจะสื่อถึงสิ่งดีๆ เพราะมีพระและสิ่งที่ดูสดชื่นกว่าอีกฝั่งครับ... ภาพที่ 2 ...นึกถึงเรื่องมารผจญ ในตอนที่พระพุทธเจ้ากำลังจะตรัสรู้ครับ เพราะเคยได้เรียนมา และเคยเห็นจากพวกสื่อทีวี หนังสือเรื่องพระพุทธเจ้าครับ... (ไพศาล วาสูเนน, 2553: สัมภาษณ์)

2.3 การวิเคราะห์โครงสร้างจากภาพถ่ายในหัวข้อปัญญา

ก. ภาพถ่ายในหัวข้อปัญญา ความยากของภาพระดับง่าย นักเรียนในเมือง และนักเรียนนอกเมืองวิเคราะห์เชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ ภายในภาพได้คล้ายกันไม่แตกต่างกันคือ วิเคราะห์เชื่อมโยงได้ดี ซึ่งนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองเข้าใจเชื่อมโยงสัญลักษณ์ที่มีความคล้ายคลึง และสัญลักษณ์ที่มีความเชื่อมโยงแบบเหตุผล เข้ากับประสบการณ์ได้เป็นอย่างดี โดยนักเรียนวิเคราะห์เชื่อมโยงจากสิ่งที่เคยเห็นหรือได้รับการสั่งสอนเหมือนกันดังที่ได้ยกตัวอย่างไว้ เช่น พ่อแม่ พระ และครูสอน หรือเหตุการณ์ที่นักเรียนได้ประสบกับตัวเอง เช่น การเข้าวัดการทำสมาธิและสวดมนต์ไหว้พระกับคนในครอบครัว การเข้าค่ายธรรมะหรือการบวชชีพราหมณ์ ดังตัวอย่างของนักเรียนต่อไปนี้

ตัวอย่างนักเรียนในเมือง

ภาพที่ 1 ...เวลาเราไม่สบายใจเราก็ไปไหว้พระขอพรให้ท่านช่วย ส่วนมากผมจะขอให้เรียนเก่ง ๆ หรือเดินทางปลอดภัยครับ... ภาพที่ 2 ...เรื่องสติมา ปัญญา มี สติมีปัญญามา เคยเห็นที่วัดครับ ครูก็สอนครับ เชื่อแล้วก็ทำตามครับ เพราะคนเราต้องมีสติจะได้เกิดปัญญาไม่ทำอะไรที่มันไม่คิดครับ...(เค โชชัย เศรษฐศิริ, 2553: สัมภาษณ์)

ตัวอย่างนักเรียนนอกเมือง

ภาพที่ 1 ...เรื่องการไหว้พระ สวดมนต์ พ่อแม่และพระอาจารย์เป็นคนสอนครับ พ่อแม่ก็สอนตั้งแต่เด็ก ส่วนที่โรงเรียนก็สอนให้สวดมนต์ ตอนเข้าค่ายธรรมะที่โรงเรียนจัดให้ไป ก็มีพระอาจารย์สอนให้สวดครับ ผมเชื่อนะครับเรื่องการสวดมนต์เพราะสามารถป้องกันสิ่งชั่วร้ายได้ และยังถ้าเราสวดนาน ๆ ก็ทำให้เราเกิดสมาธิได้ครับ... ภาพที่ 2 ...เห็นภาพนี้แล้วนึกถึงเวลาไปงานศพครับ บรรยากาศมันจะคล้าย ๆ แบบนี้ครับ...(ไพศาล วาสสูงเนิน, 2553: สัมภาษณ์)

ข. ภาพถ่ายในหัวข้อปัญญา ความยากของภาพระดับปานกลาง นักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองวิเคราะห์เชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ ภายในภาพได้ไม่แตกต่างกันคือวิเคราะห์เชื่อมโยงได้ค่อนข้างดี ซึ่งนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองเข้าใจเชื่อมโยงสัญลักษณ์ที่มีความคล้ายคลึง และสัญลักษณ์ที่มีความเชื่อมโยงแบบเหตุผล เข้ากับประสบการณ์ได้ค่อนข้างดี โดยภาพที่ 1 นักเรียนได้วิเคราะห์และเชื่อมโยงจากสิ่งที่เคยเห็นเหมือนกันดังที่ได้ยกตัวอย่างไว้ เช่น ภาพประตูวัดหรือประตูโบสถ์ นักเรียนจะนึกถึงตอนไปทำบุญที่วัดกับครอบครัว ส่วนภาพที่ 2 นักเรียนวิเคราะห์ และเชื่อมโยงถึงเรื่องบัว 4 เหล่าที่เคยเรียน และเชื่อมโยงเหตุการณ์ในภาพยนตร์การ์ตูนหรือ สารคดีเรื่องพระพุทธเจ้า ดังตัวอย่างของนักเรียนต่อไปนี้

ตัวอย่างนักเรียนในเมือง

ภาพที่ 1 ...นึกถึงตอนไปทำบุญที่วัด เพราะที่วัดจะมีประตูแบบนี้ และข้างในก็จะมีพระพุทธรูปอยู่ครับ... ภาพที่ 2 ...นึกถึงการ์ตูนเรื่องพระพุทธเจ้าตอนที่พระพุทธเจ้าสอนเรื่องบัวสี่เหล่าครับ...(กิตติภักดิ์ สุรกุล, 2553: สัมภาษณ์)

ตัวอย่างนักเรียนนอกเมือง

ภาพที่ 1 ...นึกถึงประตูโบสถ์ที่วัดค่ะ เพราะข้างในจะมีพระพุทธรูปอยู่เหมือนในภาพค่ะ... ภาพที่ 2 ...บัวสี่เหล่าค่ะ เพราะในภาพมีภาพดอกบัวหลายแบบ เหมือนที่พระพุทธเจ้า

สอนค่ะ เรื่องบัวสีเหล่าครูที่โรงเรียนสอน ตอนไปบวชพระท่านก็สอนค่ะ และก็เคยเห็นจากหนังสือ
ธรรมะค่ะ...(จินห์จุฑา ทับกลีบ, 2553: สัมภาษณ์)

ค. ภาพถ่ายในหัวข้อปัญญา ความยากของภาพระดับยาก นักเรียนในเมือง
และนักเรียนนอกเมืองวิเคราะห์เชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ ภายในภาพได้คล้ายกันไม่แตกต่างกันคือ
วิเคราะห์เชื่อมโยงได้เพียงบางส่วนของภาพ ซึ่งนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองเข้าใจ
เชื่อมโยงสัญลักษณ์ที่มีความคล้ายคลึง และสัญลักษณ์ที่มีความเชื่อมโยงแบบเหตุผล แต่ไม่เข้าใจถึงสัญลักษณ์
ที่มีการเชื่อมโยงเกิดจากข้อตกลง จึงทำให้ไม่เข้าใจสัญลักษณ์หรือไม่สามารถตีความหมายได้ถูกต้อง
ดังตัวอย่างของนักเรียนต่อไปนี้

ตัวอย่างนักเรียนในเมือง

...เคยเห็นจากการดูเรื่องพระพุทธเจ้า เชื่อเรื่องนรกสวรรค์ อยากหลุดพ้นแต่
ไม่ใช่ตอนนี้ เพราะอยากมีสาวจะได้ไม่เหงา...(เดโชชัย เคชะศิริ, 2553: สัมภาษณ์)

ตัวอย่างนักเรียนนอกเมือง

...เคยเรียนมาครับ และก็เคยเห็นจากหนังสือเรื่องพระพุทธเจ้าครับ เชื่อเรื่องนรก
สวรรค์ครับเพราะคนทำดีอยู่ในศีลจะได้ไปสวรรค์ ส่วนคนที่ทำชั่วผิดศีลธรรมต้องตกนรกครับ...
(ไพศาล วาสุนะ, 2553: สัมภาษณ์)

สรุปผลการวิจัย

ด้านการวิเคราะห์โครงสร้างของภาพถ่ายด้านศาสนา จากผลการวิจัยพบว่า
นักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองสามารถวิเคราะห์โครงสร้าง และเชื่อมโยงสิ่งต่างๆ ใน
ภาพถ่ายหัวข้อศีลได้อยู่ในระดับเดียวกันทั้งภาพถ่ายในระดับง่าย ปานกลาง และยาก โดยนักเรียน
ในเมืองและนักเรียนนอกเมืองมีความสามารถในการวิเคราะห์โครงสร้างภาพถ่ายในหัวข้อศีล อยู่
ในระดับปานกลางเหมือนกัน แต่หากมองลึกลงไปพบว่านักเรียนในเมืองสามารถวิเคราะห์โครงสร้าง
ในหัวข้อศีลได้ดีกว่านักเรียนนอกเมืองเล็กน้อย (ตาราง12)

การวิเคราะห์โครงสร้างภาพถ่ายในหัวข้อสมาธิและปัญญา นักเรียนนอกเมือง
วิเคราะห์โครงสร้าง และเชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ ในภาพได้ดีกว่านักเรียนในเมือง เมื่อพิจารณาการ
วิเคราะห์โครงสร้างพบว่า ภาพถ่ายในหัวข้อสมาธินักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองมี
ความสามารถอยู่ในการตีความอยู่ในระดับปานกลาง แต่หากมองลึกลงไปจะพบว่านักเรียนนอก

เมืองสามารถวิเคราะห์โครงสร้างได้ดีกว่านักเรียนในเมือง โดยเฉพาะภาพถ่ายความยากในระดับง่าย และระดับปานกลาง สำหรับภาพถ่ายในหัวข้อปัญญานักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองมีความสามารถในการวิเคราะห์โครงสร้างอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน แตกต่างกันเล็กน้อย แต่หากพิจารณาในรายละเอียดจะพบว่านักเรียนนอกเมืองสามารถวิเคราะห์โครงสร้างได้ดีกว่านักเรียนในเมือง โดยเฉพาะภาพถ่ายที่มีความยากในระดับง่าย และในระดับยาก

ในภาพรวม พบว่านักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองมีระดับความสามารถในการวิเคราะห์โครงสร้างภาพถ่ายด้านศาสนาอยู่ในระดับปานกลาง โดยนักเรียนในเมืองได้คะแนนภาพรวมมากกว่า เป็นเพราะนักเรียนในเมืองทำคะแนนในการวิเคราะห์โครงสร้างภาพถ่ายในหัวข้อศีลได้สูง และเมื่อนำคะแนนที่ได้มารวมกับคะแนนในหัวข้อสมาธิ และหัวข้อปัญญา ส่งผลให้นักเรียนในเมืองมีระดับคะแนนสูงกว่าระดับคะแนนของนักเรียนนอกเมือง (ตาราง 12)

วิจารณ์ผลการวิจัย

หากวิเคราะห์ขั้นการวิเคราะห์โครงสร้างภาพถ่ายด้านศาสนาในหัวข้อศีล สมาธิ และปัญญา ความยากของภาพระดับง่าย ระดับปานกลาง และระดับยาก ของนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมือง ตามทฤษฎี สุนทรียศึกษา ของ โบรดี (อ้างถึงใน มะลิฉัตร เอื้ออาพันธ์, 2543: 58-61) จะพบว่า นักเรียนมีคุณสมบัติด้านการวิเคราะห์ส่วนประกอบของภาพ หมายถึง นักเรียนได้เชื่อมโยงสิ่งที่นักเรียนได้บรรยายไว้ เพื่อให้เกิดความรู้ถึงองค์ประกอบของภาพ และเชื่อมโยงสิ่งเหล่านั้นเข้ากับประสบการณ์ของตัวนักเรียนเองได้ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับ ระดับการเรียนรู้ในการดูภาพ ของ วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์ (2549: 39-56) กล่าวว่าเมื่อผู้เรียนดูภาพๆหนึ่ง หรือมองดูสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้วควรสามารถจำแนกและบูรณาการได้ โดยนักเรียนได้จำแนกวิเคราะห์รายละเอียดที่เกี่ยวข้องของสิ่งต่าง ๆ ภายในภาพนั้น และดูว่ารายละเอียดเหล่านั้นเกี่ยวข้องกันอย่างไร กับประสบการณ์ของตัวเองที่ได้เรียนรู้จากสื่อต่าง ๆ

การวิเคราะห์โครงสร้างภาพถ่ายด้านศาสนา ในหัวข้อศีล สมาธิ และปัญญา นักเรียนส่วนใหญ่จะเชื่อมโยงสิ่งที่เห็นในชั้นบรรยายกับวิถีชีวิตต่อศาสนา เช่น พ่อแม่หรือครอบครัวมีความใกล้ชิดกับศาสนา ชอบเข้าวัดถือศีลปฏิบัติธรรม หรือสอนเรื่องศีลให้นักเรียนทำตามส่งผลให้นักเรียนได้รับการปลูกฝังความรู้และความเชื่อในเรื่องศีล จากสภาพแวดล้อมและการอบรมดูแลของครอบครัว หรือ จากพฤติกรรมของเพื่อน บุคคลรอบข้าง และจากสื่อภาพยนตร์ละครทีวีต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (social learning theory) ของ Albert Bandura (1963, อ้างถึงใน วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์, 2542: 57-59) Bandura เชื่อว่าสามารถเรียนรู้โดย

การสังเกตผู้อื่น ประสบการณ์เลียนแบบคือวิธีเฉพาะของการเปลี่ยนแปลงของมนุษย์ เขายืนยันว่าการเอาอย่าง มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้เท่า ๆ กับประสบการณ์ตรง

ส่วนสาเหตุที่นักเรียนวิเคราะห์โครงสร้างภาพได้เพียงบางส่วนในภาพความยากระดับปานกลาง และระดับยาก เพราะภาพถ่ายหัวข้อคิด สมาธิ และปัญญาในระดับความยากของภาพทั้ง 2 ระดับนั้นได้มีการใช้สัญลักษณ์ที่มีความเชื่อมโยงแบบเหตุผล (index) และสัญลักษณ์ที่มีการเชื่อมโยงเกิดจากข้อตกลง (symbol) เป็นส่วนใหญ่จึงต้องอาศัยประสบการณ์และความรู้มากกว่าในการวิเคราะห์โครงสร้างมากกว่าสัญลักษณ์ที่มีความคล้ายคลึง (icon) ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีสัญญะวิทยาของ วิชา คำรงเกียรติศักดิ์ (2547: 11) กล่าวว่า การถอดรหัสของสัญลักษณ์ที่มีการเชื่อมโยงเกิดจากข้อตกลง (symbol) นั้นจำเป็นต้องอาศัยการเรียนรู้ของผู้ใช้สัญลักษณ์นั้นเพียงอย่างเดียว และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุพร ศิริสรณ์ (2544) กล่าวว่า ในระดับสัญลักษณ์ที่มีความเชื่อมโยงแบบเกิดจากข้อตกลง (symbol) มักจะไม่ค่อยประสบความสำเร็จ เพราะเนื่องจากระดับความซับซ้อนของความหมายโดยนัย ทำให้การสื่อสารไม่ค่อยจะประสบความสำเร็จด้วยวิธีการใช้สัญลักษณ์ในรูปแบบนี้เท่าใดนัก

อีกทั้งนักเรียนที่เคยผ่านการบวชเณร บวชชีพราหมณ์ หรือ สนใจในพระพุทธศาสนา จะสามารถวิเคราะห์โครงสร้างได้ดีกว่านักเรียนทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับ ปรมะ สตะเวทิน (2540: 116 - 117) กล่าวว่า การศึกษาหรือความรู้ เป็นลักษณะอีกประการหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อผู้รับสาร ดังนั้นคนที่ได้รับการศึกษาในระดับที่ต่างกัน จึงย่อมมีความรู้สึกรู้คิด อุดมการณ์ และความต้องการที่แตกต่างกันไป นอกจากนั้นตัวครูผู้สอนก็มีอิทธิพลต่อความคิดของผู้เรียนด้วย เพราะผู้สอนได้สอดแทรกความรู้สึกรู้คิดของตัวเองให้แก่ผู้เรียน ในทำนองเดียวกับที่พ่อแม่ได้สอดแทรกความคิดของตนให้แก่บุตรในการอบรมเลี้ยงดูบุตร และอาจเป็นเพราะประสบการณ์ และภูมิหลังทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันทำให้นักเรียนสนใจสื่อต่างกันเพราะ นักเรียนในเมืองมีโอกาสเข้าถึงสื่อต่าง ๆ ได้หลากหลายมากกว่าเด็กนักเรียนนอกเมือง ทั้งสื่อที่มีเนื้อหาที่ดีและไม่ดี จนเกิดความเคยชินและเห็นเป็นเรื่องธรรมดา ซึ่งสอดคล้องกับวิชา คำรงเกียรติศักดิ์ (2549: 46) กล่าวว่า บุคคลที่มีภูมิหลังทางวัฒนธรรมแตกต่างกัน จะทำให้คุณภาพและแปลความหมายของภาพแตกต่างกันไปด้วย ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นอีกปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ในเรื่องศีลธรรมต่างๆของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ชแรมม์ (อ้างถึงใน สุริดา ชิโนคม, 2545: 21) กล่าวว่า ประสบการณ์เกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสาร วัตถุ สิ่งของ ฯลฯ แตกต่างกันไป ทำให้ผู้รับสารแสวงหาข่าวสารแตกต่างกัน ภูมิหลังที่แตกต่างกัน จะทำให้ผู้รับสารมีความสนใจในสื่อที่แตกต่างกัน

อย่างไรก็ตามวิเคราะห์โครงสร้างภาพถ่ายด้านศาสนา ของนักเรียนยังสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างของ แนวคิด ทศนคติ ค่านิยม และวัฒนธรรม ของนักเรียนในเมือง

และนักเรียนนอกเมืองผ่านการวิเคราะห์ภาพดังกล่าว โดยเด็กในเมืองมีความสนใจเรื่องเพศตรงข้ามมากกว่าเด็กนักเรียนนอกเมือง และคิดว่าการคบหาดูใจกับเพศตรงข้ามหลายคนไม่ใช่สิ่งผิด ในขณะที่เด็กนักเรียนนอกเมืองกลับคิดว่าเรื่องการฆ่าสัตว์เป็นบาปเพียงเล็กน้อยเพราะนักเรียนต้องช่วยผู้ปกครองทำอาหารจึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานผลการวิจัยของ สมเกียรติ ตั้งนโม (2546: 3-4) วัฒนธรรมทางสายตา คือวัฒนธรรมภาพที่ได้เข้ามาแทนที่วัฒนธรรมตัวหนังสือ ทำให้เรามองเห็นความสัมพันธ์ในลักษณะเชื่อมโยงระหว่างศิลปะ วัฒนธรรม จิตวิทยา และสังคมมากขึ้น

ตาราง 12 ระดับความสามารถการวิเคราะห์โครงสร้างภาพถ่ายด้านศานาของนักเรียน

ภาพถ่ายหัวข้อ	ระดับความยากของภาพถ่าย	นักเรียนในเมือง 12 คน				นักเรียนนอกเมือง 12 คน			
		คะแนนการวิเคราะห์ (จาก 72 คะแนน)	คำร้อยละ	ระดับความสามารถในการวิเคราะห์	คะแนนการตีความ (จาก 72 คะแนน)	คำร้อยละ	ระดับความสามารถในการวิเคราะห์	คะแนนการตีความ (จาก 72 คะแนน)	คำร้อยละ
ศีล	ง่าย	49	68	สูง	41	56	ปานกลาง		
	ปานกลาง	42	58	ปานกลาง	38	52	ปานกลาง		
	ยาก	38	52	ปานกลาง	32	44	ปานกลาง		
	รวม	129	59	ปานกลาง	111	55	ปานกลาง		
สมาธิ	ง่าย	42	58	ปานกลาง	47	65	ปานกลาง		
	ปานกลาง	35	48	ปานกลาง	43	59	ปานกลาง		
	ยาก	31	43	ปานกลาง	28	38	ปานกลาง		
	รวม	108	50	ปานกลาง	118	58	ปานกลาง		
ปัญญา	ง่าย	35	48	ปานกลาง	43	59	ปานกลาง		
	ปานกลาง	28	38	ปานกลาง	25	34	ปานกลาง		
	ยาก	25	34	ปานกลาง	27	37	ปานกลาง		
	รวม	88	40	ปานกลาง	95	43	ปานกลาง		
รวมทั้งหมด		325	51	ปานกลาง	324	50	ปานกลาง		

หมายเหตุ   การแปลผลคำร้อยละ : ร้อยละ 0 - 33 = ความสามารถในการวิเคราะห์ต่ำ
ร้อยละ 34 - 67 = ความสามารถในการวิเคราะห์ปานกลาง   ร้อยละ 68 ขึ้นไป = ความสามารถในการวิเคราะห์สูง

3. ขั้นตีความ

ด้านการตีความ จากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนในเมืองสามารถตีความภาพถ่ายในหัวข้อสีได้ดีกว่านักเรียนนอกเมืองทั้งภาพถ่ายความยากของภาพในระดับง่าย ปานกลาง และระดับยากเมื่อแปลผลค่าคะแนนออกมาพบว่าระดับความสามารถในการตีความภาพถ่ายด้านสีของนักเรียนในเมืองอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าคะแนนคิดเป็นร้อยละ 39 ส่วนนักเรียนนอกเมืองมีความสามารถอยู่ในระดับต่ำ มีค่าคะแนนคิดเป็นร้อยละ 30 (ตาราง13)

การตีความภาพถ่ายในหัวข้อสมาริและปัญญา พบว่านักเรียนนอกเมืองสามารถตีความได้ดีกว่านักเรียนในเมือง โดยภาพถ่ายในหัวข้อสมารินักเรียนนอกเมืองมีความสามารถในการตีความอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าคะแนนร้อยละ 34 ในขณะที่นักเรียนในเมืองมีความสามารถอยู่ในระดับต่ำ มีค่าคะแนนร้อยละ 31 สำหรับภาพถ่ายในหัวข้อปัญญานักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองมีความสามารถในการตีความอยู่ในระดับต่ำเหมือนกันแต่แตกต่างกันเล็กน้อย โดยนักเรียนในเมือง มีค่าคะแนนร้อยละ 23 และนักเรียนนอกเมืองมีค่าคะแนนร้อยละ 25

โดยภาพรวม นักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองมีระดับความสามารถในการตีความภาพถ่ายด้านศาสนาอยู่ในระดับต่ำ โดยนักเรียนในเมืองได้คะแนนการตีความร้อยละ 31 และนักเรียนนอกเมืองได้คะแนนการตีความ ร้อยละ 29 ของ การที่นักเรียนในเมืองได้คะแนนมากกว่าเป็นเพราะนักเรียนในเมืองทำคะแนนในการตีความภาพถ่ายในหัวข้อสีได้สูง และเมื่อนำคะแนนที่ได้มารวมกับคะแนนในหัวข้อสมาริ และหัวข้อปัญญา ส่งผลให้นักเรียนในเมืองมีระดับคะแนนสูงกว่าระดับคะแนนของนักเรียนนอกเมือง (ตาราง13)

3.1 การตีความหมายจากภาพถ่ายในหัวข้อสี

ก. ภาพถ่ายในหัวข้อสี ความยากของภาพระดับง่าย นักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองตีความภาพได้ไม่แตกต่างกัน คือตีความได้ถูกต้องมากกว่าครึ่งหรืออยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองทั้ง 24 คน เข้าใจความหมายโดยอรรถ และความหมายโดยนัยของภาพ สามารถสันนิษฐานและสรุปสร้างสรรค์เรื่องราวภาพในภาพได้เป็นอย่างดี แต่หากมองลึกลงไปจะพบว่านักเรียนในเมืองสามารถตีความได้ดีกว่านักเรียนนอกเมืองเล็กน้อย โดยนักเรียนตีความเหมือนกัน ว่าเป็นการผิสีลข้อ 5 ที่ให้เงาแว่นจากการดื่มเหล้าและเล่นการพนัน และ ผิสีลข้อที่ 1 เงาแว่นจากการฆ่าสัตว์ทรมานสัตว์ จากผลการวิจัยยังพบว่านักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองส่วนใหญ่จะไม่สามารถเรียงลำดับสีก่อนหลังของสี 5 ได้ หรือจำสลับกับสีลข้ออื่น เช่นสีลข้อที่ 5 เงาแว่นการดื่มสุรา ส่วนข้อห้ามเล่นการพนัน คือจำสีลข้อ 3 และน้อยคน

ที่สามารถท่องภาษาบาลีได้ อีกทั้งนักเรียนในเมืองและนอกเมืองทั้งหมดเข้าใจว่าการห้ามเล่นการพนันเป็นศีลข้อ 5 หรือเดว่าเป็นหนึ่งในศีล 5 แต่ไม่รู้ว่าเป็นข้อไหน ดังตัวอย่างของนักเรียนต่อไปนี้

ตัวอย่างนักเรียนในเมือง

ภาพที่ 1 นักเรียนตีความว่า ...มันเป็นสิ่งที่ไม่สมควรกระทำตาม ผิดศีลข้อ 5 เรื่องห้ามดื่มเหล้าเล่นการพนัน อย่างที่ได้เรียนรู้มาครับ ถ้ากินเพื่อสังสรรค์ กินแล้วไม่ทำให้คนอื่นเขาเดือดร้อนไม่ผิด ส่วนการพนัน ถ้าเล่นเพื่อฝึกสมอง เล่นเพื่อฝึกให้เรามีการคิดวิเคราะห์ ไม่ผิด... ส่วนภาพที่ 2 นักเรียนตีความว่า ...ผิดศีลข้อ 1 การฆ่าสัตว์ คือการกักขังสัตว์การทรมานสัตว์ไม่สมควรกระทำตาม เหมือนกับว่าไปพรากเขาออกมาจากสิ่งแวดล้อมของเขา แยกเขาออกมาจากฝูงเขา จากครอบครัวเขา ส่งผลกระทบเยอะ สัตว์ป่าก็หายาก... (ชรณินทร์ รักษ์ชนบดี, 2553: สัมภาษณ์)

ตัวอย่างนักเรียนนอกเมือง

ภาพที่ 1 นักเรียนตีความว่า ...มันเป็นอบายมุข พวกดื่มเหล้าการพนัน ผิดศีลข้อ 5 ทำให้ขาดสติยับยั้งตัวเองไม่อยู่ ตายไปต้องตกนรกโดนเอาน้ำทองแดงกรอกปาก ส่วนการพนันชาติหน้าเกิดมาไม่สมประกอบ บางคนพิการทางมือ หรือ ไร้รู้อะไรไม่ได้เลย ถ้าคนในสังคมเป็นแบบนี้กันหมด สังคมตกต่ำ คนไม่มีศีลธรรม ไม่รู้ว่าผิดถูก ส่วนตัวผมคิดว่าการฆ่าสัตว์ พุศุด เป็นบาปที่เบาบาง เพราะมันอยู่ในชีวิตประจำวันของเรา การพนันถ้าเล่นเพื่อหาผู้ชนะเท่านั้นไม่กินดื่ม ไม่ผิด ศีลมันยากที่จะรักษา เราไม่ผิดข้อนี้ก็อาจผิดข้ออื่น อย่างเราไม่ดื่มเหล้าก็ต้องหาข้ออ้างบอกว่าเราเป็นโรคดื่มเหล้าไม่ได้ ถ้าบอกไปตรงๆไม่ดี ฟังดูเป็นคนดีเกินไป... ส่วนภาพที่ 2 นักเรียนตีความว่า ...เกี่ยวกับศีลข้อที่ 1 ห้ามฆ่าสัตว์ เพราะขังไว้ก็เท่ากับฆ่าเค้าแล้ว คือถ้าจับเค้ามา แล้วตายเราก็บาป และผิดศีลข้อ 2 ประพฤติผิดในกาม คนไปพรากลงมาจากครอบครัว ถ้าคนในสังคมเอาสัตว์ป่ามาขังไว้จะมีผลกระทบคือสัตว์ป่าลดลง ธรรมชาติเสื่อม และมีผลกระทบต่อวงจรชีวิต ถ้าจับมาเลี้ยงเพื่อไว้เพาะพันธุ์ถือว่าไม่ผิด... (ไพศาล วาสูณิน, 2553: สัมภาษณ์)

ข. ภาพถ่ายในหัวข้อศีล ความยากของภาพระดับปานกลาง นักเรียนในเมืองมีสามารถตีความได้ถูกต้องมากกว่าครึ่งคืออยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่นักเรียนนอกเมืองตีความได้ถูกต้องเพียงบางส่วนคืออยู่ในระดับต่ำ ทั้งนี้เป็นเพราะนักเรียนในเมืองเข้าใจความหมายโดยอรรถและความหมายโดยนัยของภาพสามารถสันนิษฐานและสรุปสร้างสรรค์เรื่องราวภาพในภาพได้ดีกว่านักเรียนนอกเมือง โดยภาพที่ 1 นักเรียนในเมืองจำนวน 11 คน และนักเรียนนอกเมือง 4 คน ตีความว่าเป็นการทำผิดศีลข้อ 3 การผิดลูกผิดเมียผู้อื่น มีนักเรียนในเมืองเพียง 1 คน และนักเรียน

นอกเมือง 8 คน ที่ตีความหมายว่าเป็นภาพการแสดงความรักของคนในครอบครัวไม่ผิดศีลธรรม ส่วนภาพที่ 2 นักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองทั้งหมดตีความคล้ายกันว่า เป็นการกระทำผิดศีลข้อ 5 งคว้นจากการดื่มสุรา และมีความเห็นเหมือนกับภาพศีลระดับง่ายภาพที่ 1 ต่างกันตรงที่ผู้ดื่มเป็นผู้หญิง นักเรียนจึงมีความรู้สึกในเชิงลบมากกว่า เพราะผู้หญิงในภาพลักษณะของสังคมไทยนั้น ควรเป็นกุลสตรี ไม่ควรดื่มเหล้าหรือทำตัวสำมะเลเทเมาเช่นนี้ ซึ่งการกระทำแบบนี้ก็นำไปสู่การกระทำผิดศีลข้ออื่น ๆ ได้อีกเช่น หากขับรถอาจเกิดอุบัติเหตุทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายได้

ตัวอย่างนักเรียนในเมือง

ภาพที่ 1 นักเรียนตีความว่า ...ภาพนี้มันมองได้สองแง่ นะครับ เพราะว่าผิดศีลข้อ 3 ห้ามผิดลูกผิดเมียคนอื่นด้วยกันทั้งหมด ผู้หญิงคนนี้น่าจะทำตัวหลายใจ ส่วนผู้ชายใส่แว่นก็น่าจะทารุณกับภรรยาของเราตาม น่าจะปฏิบัติกับเขาอย่างดี เพราะถ้าผู้ชายไม่กระทำการอันโหดร้าย ผู้หญิงคนนี้ก็อาจจะไม่ไปคบชู้กับผู้ชายคนนี้ ส่วนผู้หญิงถ้าเกิดว่ารักชู้จริงก็ยื่นฟ้องหย่าไปเลย จะได้ไม่ต้องมีเหตุการณ์แบบนี้... ส่วนภาพที่ 2 นักเรียนตีความว่า ...เกี่ยวกับเรื่องศีลนะครับ ผิดศีลข้อ 5 เรื่องการห้ามดื่มสุรา เขาอาจดื่มเหล้ามาเพราะมีเรื่องที่เศร้าใจ แต่ก็เป็นการกระทำที่ไม่ดี เพราะว่า ตามจารีตประเพณีของไทยว่าผู้หญิงทำอย่างนี้เป็นผู้หญิงที่ไม่เป็นกุลสตรีไม่มีมายอาย แล้วอาจเข้าข่ายถึงผิดศีลข้อ 3 เพราะอาจไปผิดแฟนคนอื่น หรือถูกข่มขืนได้... (ชรณินทร์ รักษ์ธนบดี, 2553: สัมภาษณ์)

ตัวอย่างนักเรียนนอกเมือง

ภาพที่ 1 นักเรียนตีความว่า ...เรื่องผิดศีลข้อ 2 ครับ ประพฤติผิดในกามกาม การทำแบบนี้ถือว่าไม่สมควร ถ้าคนในสังคมเป็นแบบนี้ สังคมไม่เจริญ มีชู้ มีกิ๊กไปทั่ว ครอบครัวก็ไม่ใช่ครอบครัว มั่วกันไปหมด ถ้าชาตินี้ไปปรากฏลูกปรากฏเมียเค้ามา ชาติหน้าก็จะโดนทำแบบนี้ ตคนรกไปก็จะได้ปีนต้นไม้จ้าว... ส่วนภาพที่ 2 นักเรียนตีความว่า ...ผิดศีลข้อ 5 สุราอย่างเดียวครับ เป็นการกระทำที่ไม่สมควร เป็นผู้หญิงน่าจะรักษานวลสงวนตัว ไม่น่าจะสำมะเลเทเมาอย่างนี้ ถ้าเครียดก็ต้องหากิจกรรมอย่างอื่นทำแทน ... (ไพศาล วาสสูงเนิน, 2553: สัมภาษณ์)

ก. ภาพถ่ายในหัวข้อศีล ความยากของภาพระดับยาก นักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองตีความได้ถูกต้องเพียงบางส่วนคืออยู่ในระดับต่ำ แต่หากมองลึกลงไปจะพบว่านักเรียนในเมืองตีความได้ดีกว่านักเรียนนอกเมือง ทั้งนี้เป็นเพราะนักเรียนในเมืองเข้าใจความหมายโดยอรรถ และความหมายโดยนัยของภาพสามารถสันนิษฐานและสรุปสร้างสรรค์

เรื่องราวภาพในภาพได้ตีก่อนนักเรียนนอกเมือง โดยภาพที่ 1 นักเรียนในเมือง 6 คน เข้าใจความหมายโดยอรรถ และความหมายโดยนัยของภาพ สามารถสันนิษฐานและสรุปสร้างสรรค์เรื่องราวภาพในภาพได้ตีก่อนนักเรียนนอกเมืองที่มีเพียง 3 คนเท่านั้น ที่ตีความหมายแฝงที่ซ่อนอยู่ในภาพได้ว่าเป็นภาพการกระทำผิดศีลข้อ 4 การพูดเท็จ เพราะเป็นสัญลักษณ์ของการโกหก ส่วนภาพที่ 2 นักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองทั้ง 24 คนตีความได้ไม่แตกต่างกันคือตีความได้ค่อนข้างดีว่าเป็นภาพการกระทำผิดศีลของพระสงฆ์ ทำให้ขาดจากความเป็นพระ ดังตัวอย่างของนักเรียนต่อไปนี้

ตัวอย่างนักเรียนในเมือง

ภาพที่ 1 นักเรียนตีความว่า ...สัญลักษณ์นี้แทนการโกหก ผิดศีลข้อ 3 ห้ามพูดเท็จ หนูทำส่วนมากก็แค่แกล้งเพื่อนเล่น หนูไม่ทันคิดว่าบาป คือถ้าโกหกเรื่องไม่ร้ายแรงหนูก็จะไม่คิดอะไร แต่ถ้าเป็นเรื่องร้ายแรงหนูก็จะคิด เวลาที่โกหกแค่คิดว่ามันผิดเฉยๆ ไม่ได้คิดว่าบาป ถ้าคนในสังคมชอบโกหกแบบนี้กันหมด คนก็จะไม่ไว้ใจกัน ไม่เชื่อใจกันค่ะ... ส่วนภาพที่ 2 นักเรียนตีความว่า ...นำผิดศีลข้อ 1 ทำความเดือดร้อนให้คนอื่นผิดศีลข้อการโกหก อย่างป้ายคำกันน่าจะผิดศีลพูดส่อเสียด พูดโกหก พระสงฆ์ผิดศีล ไม่สมควรมาเดินประท้วง หมดจากความเป็นพระ ไม่รู้ว่าผิดข้อไหนมีอยู่ร่อยกว่าข้อจำไม่ได้ พระที่ดีควรเทศนาสั่งสอนว่าการทะเลาะวิวาทไม่ดีกันมันไม่ดี อยู่วัดทำกิจของสงฆ์ดีกว่า ถ้าพระในสังคมเป็นแบบนี้กันหมดศาสนาจะเสื่อมลงค่ะ ประเทศไทยอาจจะเปลี่ยนศาสนาเพราะ พระทำให้ศาสนาเสื่อมค่ะ... (หฤทัย ประสาท, 2553: สัมภาษณ์)

ตัวอย่างนักเรียนนอกเมือง

ภาพที่ 1 นักเรียนตีความว่า ...ผิดศีล 5 ในเรื่องการโกหกเป็นสิ่งที่ไม่ดี เพราะนี่คือ สัญลักษณ์ของการพูดปด ตอนเราโกหกแรกๆ ก็ไม่รู้สึกละ แต่ถ้าต้องมาโกหกซ้ำในเรื่องเดิมๆ อีกรอบหนึ่งก็รู้สึกผิดละ ถ้าคนในสังคมเป็นแบบนี้กันหมด ก็ไม่ดีละคนก็จะมีความเห็นแก่ตัว ไม่ไว้ใจกันค่ะ... ส่วนภาพที่ 2 นักเรียนตีความว่า ...พระมาประท้วงผิดศีลแต่ไม่รู้ข้อไหน เพราะพระเขามีศีลเยอะ ใจจะขาดจากความเป็นพระเลย เพราะเค้าทำตัวไม่น่านับถือ ถ้าพระในสังคมเป็นแบบนี้หมดจะไม่มีศาสนาไว้ยึดเหนี่ยวจิตใจ พระควรอยู่ตรงกลาง เดินทางสายกลาง ควรบำเพ็ญศีลอยู่วัด... (สายรุ้ง สุขวิเศษ, 2553: สัมภาษณ์)

3.2 การตีความหมายจากภาพถ่ายในหัวข้อสมาธิ

ก. ภาพถ่ายในหัวข้อสมาธิ ความยากของภาพระดับง่าย นักเรียนในเมือง และนักเรียนนอกเมืองตีความภาพได้ไม่แตกต่างกันคือตีความได้ถูกต้องมากกว่าครึ่ง อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองเข้าใจความหมายโดยอรรถ และความหมายโดยนัยของภาพสามารถสันนิษฐานและสรุปสร้างสรรค์เรื่องราวภาพในภาพได้ค่อนข้างดี แต่หากมองลึกลงไปจะพบว่านักเรียนนอกเมืองสามารถตีความได้ดีกว่านักเรียนในเมืองเล็กน้อย โดยนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองตีความว่าเป็นภาพเณร และแม่ชีกำลังปฏิบัติธรรม ถือกีฬานั่งสมาธิ ให้จิตใจสงบเพื่อให้เกิดปัญญา จากผลของการสัมภาษณ์ยังพบว่านักเรียนส่วนใหญ่ทราบถึงความแตกต่างระหว่างพระสงฆ์ เณร แม่ชี และชีพรามณ์ จากการแต่งกาย เพศ และวัย แต่นักเรียนไม่ทราบเรื่องข้อปฏิบัติที่แตกต่างกันของพระสงฆ์ เณร แม่ชี และชีพรามณ์ ว่าถือกีฬาต่างกันอย่างไร มีนักเรียนในเมืองเพียง 2 คน และนักเรียนนอกเมืองเพียง 3 คนเท่านั้นที่ทราบว่าแม่ชีถือกีฬา 8 ข้อ ดังตัวอย่างของนักเรียนต่อไปนี้

ตัวอย่างนักเรียนในเมือง

...เป็นภาพพระ และ ภาพแม่ชีกำลังปฏิบัติธรรมถือกีฬานั่งทำสมาธิ เวลาเราทำสมาธิก็จะเกิดปัญญา เพื่อให้จิตใจผ่องใส หลุดพ้นจากความทุกข์ เกิดความสุข เป็นการกระทำที่สมควรนำไปปฏิบัติตาม ถ้าคนในสังคมมีพฤติกรรมแบบในภาพจะทำให้สังคมน่าอยู่ มีแต่คนจิตใจสงบ ภาพทั้งสองต่างกันตรง การถือกีฬาชีพรามณ์เขาถือกีฬาแค่ 8 ข้อ ส่วนแม่ชีน่าจะถือกีฬามากกว่าส่วนพระก็จะถือกีฬามากกว่าชีครับ และก็แต่งกายไม่เหมือนกันกับพระ ชีจะใส่ชุดขาวครับ.. (กิตติภักดิ์ สุรกุล, 2553: สัมภาษณ์)

ตัวอย่างนักเรียนนอกเมือง

...เป็นภาพสามเณร และแม่ชีถือกีฬานั่งสมาธิ เพื่อให้จิตใจสงบ จะได้เกิดปัญญา หรืออาจกำลังนั่งแผ่ส่วนบุญ ส่วนกุศลให้กับเจ้ากรรมนายเวรต่าง ๆ เป็นการกระทำที่สมควรปฏิบัติตาม พระกับแม่ชีแต่ต่างกันตรงเครื่องแต่งกายแม่ชีจะเป็นผู้หญิงนุ่งขาว และถือกีฬา 8 น้อยกว่าพระ ถ้าคนในสังคมมีสมาธิในการดำเนินชีวิต ทุกสิ่งทุกอย่างก็จะสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ตรงตามเป้าหมายมีประสิทธิภาพด้วย...(สุกัญญา ทลดแสน, 2553: สัมภาษณ์)

ข. ภาพถ่ายในหัวข้อสมาธิ ความยากของภาพระดับปานกลาง นักเรียนในเมืองตีความภาพได้ถูกต้องเพียงบางส่วน อยู่ในระดับต่ำ ส่วนนักเรียนนอกเมืองตีความภาพได้ถูกต้องมากกว่าครึ่ง อยู่ในระดับปานกลาง เพราะนักเรียนนอกเมืองเข้าใจความหมายโดยอรรถ และความหมายโดยนัยของภาพสามารถสันนิษฐานและสรุปสร้างสรรค์เรื่องราวภาพในภาพได้ดีกว่านักเรียนในเมือง โดยภาพที่ 1 นักเรียนในเมือง 11 คน และนักเรียนนอกเมือง 12 คน ตีความว่าเป็นภาพพระกำลังทำพิธีกรรมทางศาสนาด้วยการสวดมนต์ และนั่งสมาธิ มีนักเรียนในเมืองเพียง 1 คน ที่ตีความหมายว่าเป็นภาพพระกำลังทำสมาธิด้วยการเพ่งเทียน ส่วนภาพที่ 2 นักเรียนในเมือง 4 คน และนักเรียนนอกเมือง 10 คน ที่สามารถตีความจากภาพถ่ายได้ว่าเป็นภาพแม่ชีกำลังเคาะขันเพื่อทำสมาธิ ดังตัวอย่างของนักเรียนต่อไปนี้

ตัวอย่างนักเรียนในเมือง

ภาพที่ 1 นักเรียนตีความว่า ...นั่งเพ่งเทียน อันนี้ผมก็ไม่รู้ครับ มันอาจจะเป็นวิธีการทำสมาธิอีกแบบหนึ่ง ที่ผมไม่เคยเห็นก็ไม่สามารถที่จะตอบได้ มันมีในสมัยพุทธกาลครับ...
ภาพที่ 2 นักเรียนไม่สามารถตีความได้ (ชรณินทร์ รักษ์ธนบดี, 2553: สัมภาษณ์)

ตัวอย่างนักเรียนนอกเมือง

ภาพที่ 1 นักเรียนตีความว่า ...เป็นภาพพระสงฆ์กำลังนั่งทำพิธีอะไรบางอย่างในการทำพิธีต้องมีสมาธิครับ ถ้าไม่มีสมาธิก็จะทำให้พิธีล้มครับ... ภาพที่ 2 นักเรียนตีความว่า ...น่าจะเกี่ยวกับปัญญาและสมาธิ อย่างแรกเค้าคาะขันแล้วมีเสียงทำให้เราเกิดปัญญา สมาธิก็คือเค้าคาะเป็นจังหวะจนเกิดสมาธิ เคยเห็นผ่านตาจากสื่อพวกโทรทัศน์ครับเชื่อครับ เพราะว่าเป็นการแบ่งจังหวะการเค้าคาะถือเป็นการทำสมาธิในรูปแบบหนึ่ง... (ไพศาล วางสูงเนิน, 2553: สัมภาษณ์)

ค. ภาพถ่ายในหัวข้อสมาธิ ความยากของภาพระดับยาก นักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองตีความภาพได้ถูกต้องเพียงบางส่วน อยู่ในระดับต่ำ แต่หากมองลึกลงไปจะพบว่าในภาพที่ 2 นักเรียนในเมืองมีเข้าใจความหมายโดยอรรถ และความหมายโดยนัยของภาพสามารถสันนิษฐานและสรุปสร้างสรรค์เรื่องราวภาพในภาพได้ดีกว่านักเรียนนอกเมือง โดยมีนักเรียนในเมือง 9 คน และนักเรียนนอกเมือง 6 คน ที่ตีความได้เพียงบางส่วนเท่านั้น และมีเพียงนักเรียนในเมือง และนักเรียนนอกเมืองอย่างละ 1 คนเท่านั้นที่ตีความได้ถูกต้องมากกว่าครึ่ง ส่วนภาพที่ 1 นักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองทั้ง 24 คนตีความได้ถูกต้องเพียงบางส่วนเท่านั้น โดยภาพที่ 1 นักเรียนตีความหมายว่าเป็นภาพเกี่ยวกับ นรกสวรรค์ ความดีความชั่ว ทางสายกลาง

ส่วนภาพที่ 2 นักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองที่สามารถตีความได้ ตีความเหมือนกันว่าเป็นภาพเกี่ยวกับพุทธประวัติของพระพุทธเจ้า ตอนมารผจญ ดังตัวอย่างของนักเรียนต่อไปนี้

ตัวอย่างนักเรียนในเมือง

ภาพที่1 นักเรียนตีความว่า ...ภาพคนตรงกลางกำลังทำสมาธิแล้วจินตนาการไปหลายอย่าง เช่นผีเสื้อ ความสวยงาม หรือจินตนาการถึงความน่ากลัว เช่น หนุมาน พญานาค วงกลมข้างบนเปรียบเหมือนเวลาเราการทำสมาธิเราต้องหลับตา ตราข่งนี้ หมายถึงว่าความคิดของเรามีทั้งความดีและความชั่ว หรืออาจหมายถึงทางสายกลางให้เลือกทางนี้เพราะมีดอกไม้ผีเสื้อจึงน่าจะเป็นทางที่ดีที่สุด ผึ้งซ้ายคือสิ่งไม่ดี เพราะมีไฟมีสัตว์น่ากลัว และมันสีแดง มันเป็นสิริร้อนแรง มันไม่ดี พอดูภาพสีแดงมันก็รู้สึกไม่สบายใจ ส่วนผึ้งขวานี้คือสิ่งดีเพราะมีพระพุทธรูป มีใบโพธิ์เวลาไปที่วัดก็จะมีต้นโพธิ์ และสีภาพสีฟ้ารู้สึกสบายใจ... ภาพที่ 2 นักเรียนตีความว่า ...เป็นเรื่องของพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้ากำลังสมาธิอยู่ ก็ทำให้เกิดปัญญา ปัญญาเหมือนแสงสีขาว สีเหลืองบริสุทธิ์ ทำให้มารเข้ามาทำร้ายไม่ได้ และมีพระแม่ธรณีมาป้องกันไม่ให้มารเข้ามาทำร้ายได้ ภาพด้านล่างขวาเหมือนบ้านเมืองของพระพุทธเจ้าสมัยก่อนออกบวชมีแต่กิเลสที่เป็นตัวดึงไม่ให้เกิดปัญญา ซึ่งมารพวกนี้ก็คือกิเลสของพระพุทธเจ้า เป็นตัวดึงพระพุทธเจ้าไม่ให้บรรลุ... (เจกิตน์ บุญเรือง, 2553: สัมภาษณ์)

ตัวอย่างนักเรียนนอกเมือง

ภาพที่1 นักเรียนตีความว่า ...ภาพนี้เกี่ยวกับการทำสมาธิทั้งหมด ผึ้งขวาเหมือนว่าเป็นการนั่งสมาธิที่ปลายหางของการทำสมาธิทำให้เกิดปัญญา และมีความสุข เพราะเป็นโทนสีสบาย ๆ มีเพชรที่แสงกระจ่างอยู่ในตราข่ง ซึ่งเปรียบเสมือนเวลาเราเกิดสติปัญญาจากการนั่งสมาธิ เหมือนความคิดของเรามันกระจ่างออกมาและยังมีพระภิกษุก็คือนักปฏิบัติดีเป็นผู้รักษาศีล ส่วนใบโพธิ์เมื่อเห็นแล้วก็นึกถึงพระพุทธเจ้า พวกผีเสื้อ ดอกไม้ สื่อถึงความสดชื่น ในการนั่งสมาธิ ส่วนวงกลมรูปหน้าคนคือแสงสว่างแห่งปัญญานำทางเรา ในทางกลับกันผึ้งซ้ายที่เป็นโทนสีแดง แสดงถึงความไม่ดี ความโหดร้าย ก็เหมือนนอสุรีสีแดง เหมือนพญานาคที่กำลังพันไฟ คนที่กำลังนั่งสมาธิในวงกลมสีแดงมีเปลวไฟ เปรียบเหมือนการนั่งสมาธิ ที่ทำให้เกิดปัญญาเหมือนกัน แต่เป็นการนำปัญญาที่ได้ไปใช้ในทางที่ไม่ดี เปรียบเหมือนคว้นในตราข่งที่ไม่มีคุณค่าอะไรเลยที่จับต้องไม่ได้แล้วก็ไม่มีประโยชน์... ภาพที่ 2 นักเรียนตีความว่า “เป็นภาพประวัติของพระพุทธเจ้า มีตอนท่านกำลังตัดผมเพื่อออกบวช และตอนที่พระพุทธเจ้ากำลังนั่งสมาธิเพื่อตรัสรู้ และด้านล่างเป็นเรื่องราวชีวิตของพระพุทธเจ้าในอดีตก่อนออกบวช ซึ่งมีมารทั้งหลายกำลังออกมาทำร้ายท่าน

แต่ไม่สามารถทำร้ายพระพุทธเจ้าได้เพราะถูกแสงแห่งปัญญาที่เกิดจากการที่ท่านได้ตรัสรู้ ทำให้มารเข้ามาไม่ได้...(สุกัญญา ทลดแสน, 2553: สัมภาษณ์)

3.3 การตีความหมายจากภาพถ่ายในหัวข้อปัญญา

ก. ภาพถ่ายในหัวข้อปัญญา ความยากของภาพระดับง่าย นักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองตีความภาพไม่แตกต่างกันคือตีความได้ถูกต้องเกินครึ่ง อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองเข้าใจความหมายโดยอรรถ และความหมายโดยนัยของภาพสามารถสันนิษฐานและสรุปสร้างสรรค์เรื่องราวภาพในภาพได้ค่อนข้างดี แต่หากมองลึกลงไปจะพบว่านักเรียนนอกเมืองตีความได้ดีกว่านักเรียนในเมืองเล็กน้อย โดยภาพที่ 1 นักเรียนในเมือง 9 คนและนักเรียนนอกเมือง 8 คนตีความคล้ายกันว่าเป็นภาพชีพรามณ์ กำลังกราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ด้วยสายตาสายตาที่มุ่งมั่น ด้วยความศรัทธาให้ตนนั้นเกิดปัญญา เห็นแสงธรรมชีทางสว่างให้กับชีวิต ส่วนภาพที่ 2 นักเรียนในเมือง 9 คน และนักเรียนนอกเมือง 11 คนตีความว่าเป็นภาพพระกำลังประกอบพิธีสวดพระอภิธรรมศพ และข้อความบนตาลปัตรที่เหมือนเป็นคำกลอนสอนให้ใช้ชีวิตด้วยความไม่ประมาท

ตัวอย่างนักเรียนในเมือง

ภาพที่1 นักเรียนตีความว่า ...สื่อถึงความเลื่อมใส ความแน่วแน่รับ สมาธิคือตั้งมั่นของผู้หญิงชีพรามณ์คนนี้ อาจจะกำลังก้มลงกราบแทบเท้าพระพุทธรูป กราบไหว้พระพุทธรูปเป็นจารีตประเพณีมานานนับพันปีแล้วครับ ที่ต้องใช้ดอกบัวเพราะเป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธเจ้าทรงตรัสเรื่องดอกบัว 4 เหล่า ถ้าบานก็คือคนที่พบทางออกตรัสรู้แล้ว แล้วก็ไล่ ๆ กันมาลดหลั่นกันไป มืออาจจะเป็นตัวแทนทางใจของพระพุทธเจ้าครับ... ภาพที่ 2 นักเรียนตีความว่า ...ถ้ามีสติ ก็จะเกิดปัญญา สติ ปัญญา มันแยกขาดออกจากกันไม่ได้ครับ มันต้องอยู่ด้วยกัน ถ้ามีตัวใดตัวหนึ่ง อีกตัวก็ต้องอยู่อะไรอย่างนี้ครับ เอาตาลปัตรมา บังที่หน้าเพราะว่าอาจจะเป็น เพราะว่างานอวมงคล อย่างเช่น งานศพอะไรแบบนี้ครับ งานทำบุญกระดูก ทำบุญร้อยวันครับ...(ชรณินทร์ รัชชนบดี, 2553: สัมภาษณ์)

ตัวอย่างนักเรียนนอกเมือง

ภาพที่ 1 นักเรียนตีความว่า ...พรหมณ์กำลังการพนมมือสวดมนต์ไหว้มือของพระพุทธรูป ซึ่งเปรียบเหมือนตัวแทนของพระพุทธเจ้าด้วยความนับถือ ดูจากสายตาแล้วเหมือนพรหมณ์ผู้หญิงคนนี้มีใจความเศร้าต้องการของแสงสว่างนำทางชีวิต จึงมาไหว้พระของพระจะ

พระพุทธเจ้า แล้วจากภาพเหมือนท่านก็ทรงประทานพรให้กับพราหมณ์ผู้นี้ ดูจากดอกบัวที่บ้านตรงฝ่ามือ และแสงที่ส่องลงมาตรงกลางภาพ เพราะดอกบัวเป็นสัญลักษณ์ของปัญญา และสิ่งที่ดีงาม รูปแต่ละดอกเปรียบเหมือน พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ดอกบัวแทนสิ่งที่ดีงาม... ภาพที่ 2 นักเรียนตีความว่า ...พระกำลังใช้สมาธิในการสวดมนต์ เพื่อประกอบพิธีศพ และคำที่เขียนไว้ที่ศาลปัดรก็เพื่อที่จะบอกให้คนที่มาฟังร่วมงานศพ ให้มีสติปัญญาในการใช้ชีวิตครับ... (ไพศาล วางสูงเนิน, 2553: สัมภาษณ์)

ข. ภาพถ่ายในหัวข้อปัญญา ความยากของภาพระดับปานกลาง นักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองตีความภาพได้ถูกต้องเพียงบางส่วนคืออยู่ในระดับต่ำ แต่หากมองลึกกลงไปจะพบว่านักเรียนในเมืองสามารถตีความได้มากกว่านักเรียนนอกเมืองเล็กน้อย เพราะนักเรียนในเมืองเข้าใจความหมายโดยอรรถ และความหมายโดยนัยของภาพสามารถสันนิษฐานและสรุปสร้างสรรค์เรื่องราวภาพในภาพได้ดีกว่านักเรียนนอกเมือง โดยภาพที่ 1 นักเรียนในเมือง 8 คน และนักเรียนนอกเมือง 7 คน ตีความหมายจากภาพถ่ายว่าเป็นภาพพระสงฆ์ออกมาเปิดประตูเชิญชวนคนเข้ามาศึกษาพระธรรม ส่วนภาพที่ 2 นักเรียนในเมือง 5 คน และนักเรียนนอกเมือง 5 คน ตีความจากภาพถ่ายเหมือนกันว่าเป็นภาพเกี่ยวกับคำสอนของพระพุทธเจ้าเรื่องบัว 4 เหล่า ดังตัวอย่างของนักเรียนต่อไปนี้

ตัวอย่างนักเรียนในเมือง

ภาพที่ 1 นักเรียนตีความว่า ...พระเปิดประตูออกเพื่อให้คนได้เข้าไปกราบไหว้ พระพุทธรูป เหมือนพระเปิดปัญญาแก่คน... ภาพที่ 2 นักเรียนตีความว่า ...มือด้านล่างเหมือน กำลังขอความช่วยเหลือจากพระ ขอศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อให้ออกจากนรก มือพวกนี้เหมือนคนทำผิดศีล แล้วตกนรก ด้านบนเหมือนสวรรค์ เพราะมีดอกบัว มีวัด มีพระที่เป็นตัวแทนของคนที่มี ศีล สมาธิ ปัญญา ดอกบัวอาจสื่อบัวสี่เหล่า...(กิตติภักดิ์ สุรกุล, 2553: สัมภาษณ์)

ตัวอย่างนักเรียนนอกเมือง

...ภาพที่ 1 นักเรียนตีความว่า ...พระกำลังเปิดประตู เหมือนเป็นประตูสู่ปัญญา ผู้ธรรมะของพระพุทธเจ้าให้กับประชาชน เข้าไปศึกษาพระธรรม เมื่อเราผ่านประตูเข้าไปแล้วจะทำให้เราพบความสุขที่แท้จริงครับ... ภาพที่ 2 นักเรียนตีความว่า ...มือเปรียบเหมือนคนบาปที่ตกอยู่ในนรก และต้องการแสวงหาประตูสู่สวรรค์ เมื่อเห็นหน้าพระพุทธเจ้าก็อยากจะตามพระพุทธองค์ไปเพื่อให้รอดพ้นจากความทรมาน และหลุดพ้นจากบ่วงกรรม ในภาพเหมือนพระพุทธองค์ทรงมอง

มายังมือพวกนี้แล้วพิจารณาว่า คนพวกนี้เป็นบัวเห่ไหน พอสั่งสอนหรือช่วยได้ไหมครับ...
(ไพศาล วาสุนิ, 2553: สัมภาษณ์)

ก. ภาพถ่ายในหัวข้อปัญหา ความยากของภาพระดับยาก นักเรียนในเมือง และนักเรียนนอกเมืองตีความภาพได้คล้ายกัน ไม่แตกต่างกันคือตีความได้ถูกต้องเพียงบางส่วน เท่านั้นคืออยู่ในระดับต่ำ แต่หากมองลึกลงไปจะพบว่านักเรียนนอกเมืองมีเข้าใจความหมายโดย อรรถ และความหมายโดยนัยของภาพสามารถสันนิษฐานและสรุปสร้างสรรค์เรื่องราวภาพในภาพ ได้ดีกว่านักเรียนในเมือง ซึ่งในภาพที่ 1 มีนักเรียนในเมือง 6 คน และนักเรียนนอกเมือง 8 คน สามารถตีความว่าเป็นภาพพุทธประวัติของพระพุทธเจ้า ในตอนเจตเวทิต์ทั้ง 4 แล้วออกบวช ตรัสรู้ และปรินิพพาน ส่วนนักเรียนที่เหลือคือไม่สามารถตีความจากภาพได้หรือตีความได้ได้เพียง บางส่วนเท่านั้น และไม่สามารถสรุปหรือสร้างสรรค์เรื่องราวได้ ภาพที่ 2 มีนักเรียนในเมือง 6 คน และนักเรียนนอกเมือง 8 คนตีความได้ถูกต้องเพียงบางส่วนเท่านั้นไม่สามารถสรุปหรือสร้างสรรค์ เรื่องราวได้ โดยตีความว่าเป็นภาพพระพุทธเจ้าทรงสมาธิอยู่ในเปลวเทียนเล่มใหญ่ ล้อมรอบไปด้วย กิเลสตัณหา ดังตัวอย่างของนักเรียนต่อไปนี้

ตัวอย่างนักเรียนในเมือง

ภาพที่ 1 นักเรียนตีความว่า ...เป็นเรื่องราวของพระพุทธเจ้ารอบ ๆ ใบหน้าใหญ่ ๆ นี่ เป็นตอนพระพุทธเจ้าตอนไม่ได้บวช ยังเป็นเจ้าชายสิทธัตถะเขามาเจอคนพวกนี้แล้วได้มาช่วย คน เจ็บ และได้เห็นคนตาย สุดท้ายได้เห็นพระแล้วจึงออกบวช และได้ตรัสรู้ แล้วปรินิพพานครับ...
ภาพที่ 2 นักเรียนตีความว่า ...ภาพคนมาทำบุญถือศีล และทำสมาธิกัน เพื่อให้เกิดปัญญา เทียน เปรียบเหมือนว่า พระทำสมาธิ แล้วเกิดปัญญา ส่วนสิ่งรอบเทียนเล่มใหญ่คือ ปัญญาหรือคำสอน ของพระพุทธเจ้าที่พุ่งออกไปสู่คนที่มาทำบุญข้างล่าง เหมือนท่านกำลังสอนธรรมะให้พวกเขา...
(กิตติภัฏ สุรกุล, 2553: สัมภาษณ์)

ตัวอย่างนักเรียนนอกเมือง

ภาพที่ 1 นักเรียนตีความว่า ...เป็นเรื่องราวของพระพุทธเจ้าในวันวิสาขบูชา รวมไว้หมดทุกอย่างตั้งแต่ประสูติ ตรัสรู้ ปรินิพพาน รวมอยู่ในหน้าเดียว ส่วนรอบ ๆ สื่อถึงเรื่องเทวทูต ทั้ง 4 ที่มาให้พระพุทธเจ้าเห็นแล้วออกบวชครับ แสงที่ส่องลงมาเหมือนแสงที่พาพระพุทธเจ้าไปสู่ นิพพาน... ภาพที่ 2 นักเรียนตีความว่า ...พระสงฆ์กำลังนั่งจุดเทียนทำสมาธิ รำลึกถึงพระพุทธเจ้า เพื่อเป็นเปลวไฟแห่งสติปัญญา ให้เรามีสมาธิจะได้เห็นพระพุทธเจ้ายังอยู่ในใจเราตลอด ส่วน

ด้านบนมีพระนั่งอยู่ในเปลวไฟคือพระพุทธเจ้ารอบ ๆ เทียนคือสิ่งต่าง ๆ ที่พระพุทธเจ้าผ่านมาเป็นเหมือนนั่งสมาธิคิดทบทวนสิ่งที่ผ่านมาครับ...(ไพศาล วาสุนิ, 2553: สัมภาษณ์)

สรุปผลการวิจัย

ด้านการตีความจากภาพถ่ายด้านศาสนา จากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนในเมืองสามารถตีความภาพถ่ายในหัวข้อศีลได้ดีกว่านักเรียนนอกเมืองทั้งภาพถ่ายความยากของภาพในระดับง่าย ปานกลาง และระดับยาก และพบว่าระดับความสามารถในการตีความภาพถ่ายด้านศีลของนักเรียนในเมืองอยู่ในระดับปานกลางส่วนนักเรียนนอกเมืองมีความสามารถอยู่ในระดับต่ำ (ตาราง 13)

การตีความภาพถ่ายในหัวข้อสมาธิและปัญญา พบว่านักเรียนนอกเมืองสามารถตีความได้ดีกว่านักเรียนในเมือง โดยภาพถ่ายในหัวข้อสมาธินักเรียนนอกเมืองมีความสามารถในการตีความอยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่นักเรียนในเมืองมีความสามารถอยู่ในระดับต่ำ สำหรับภาพถ่ายในหัวข้อปัญญานักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองมีความสามารถในการตีความอยู่ในระดับต่ำเหมือนกันแต่แตกต่างกันเล็กน้อย (ตาราง 13)

โดยภาพรวม นักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองมีระดับความสามารถในการตีความภาพถ่ายด้านศาสนาอยู่ในระดับต่ำ โดยการที่นักเรียนในเมืองได้คะแนนมากกว่าเป็นเพราะนักเรียนในเมืองทำคะแนนในการตีความภาพถ่ายในหัวข้อศีลได้สูง และเมื่อนำคะแนนที่ได้มารวมกับคะแนนในหัวข้อสมาธิ และหัวข้อปัญญา ส่งผลให้นักเรียนในเมืองมีระดับคะแนนสูงกว่าระดับคะแนนของนักเรียนนอกเมือง (ตาราง 13)

วิจารณ์ผลการวิจัย

หากวิเคราะห์ขั้นการตีความภาพถ่ายด้านศาสนาในหัวข้อศีล สมาธิ และปัญญา ความยากของภาพระดับง่าย ระดับปานกลาง และระดับยาก ของนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมือง ตามทฤษฎี สุนทรียศึกษา ของ โบรดี (มะลิฉัตร เอื้ออนันท์, 2543: 58-61) จะพบว่า นักเรียนมีคุณสมบัติด้านการตีความส่วนประกอบของภาพ หมายถึง นักเรียนได้หาความหมายหรือข้อสันนิษฐานที่เกี่ยวกับความคิด ความรู้สึกที่ภาพถ่ายให้แก่นักเรียนได้ในระดับต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับระดับการเรียนรู้ในการดูภาพ ของ วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์ (2549: 39-56) กล่าวว่าเมื่อผู้เรียนดูภาพฯ หนึ่ง หรือมองดูสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้วควรสามารถจำแนกและบูรณาการได้ โดยนักเรียนได้จำแนกวิเคราะห์รายละเอียดที่เกี่ยวข้องของสิ่งต่าง ๆ ภายในภาพนั้น และดูว่ารายละเอียดเหล่านั้นเกี่ยวข้องกันอย่างไร กับประสบการณ์ของตัวเองที่ได้เรียนรู้จากสื่อต่าง ๆ

การตีความหมายจากภาพถ่ายด้านศาสนา จากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ ตีความจากความรู้ความเชื่อในเรื่องศีล สมาธิ และปัญญา และจากวิถีชีวิตต่อศาสนาของนักเรียน เช่น นักเรียนที่มีพ่อแม่หรือครอบครัวมีวิถีชีวิตใกล้ชิดกับศาสนา หรือ พ่อแม่คอยอบรมสั่งสอนเรื่อง พุทธศาสนาให้นักเรียนถือศีล ไหว้พระสวดมนต์ และปฏิบัติธรรมอยู่เสมอ นักเรียนก็จะมีความรู้ สามารถตีความจากภาพถ่ายได้ดีกว่าเด็กทั่วไป ส่วนนักเรียนที่มีพ่อแม่ หรือบุคคลใกล้ชิดดื่มเหล้า การพนัน นักเรียนก็จะมีความเห็นว่า การดื่มเหล้าเล่นการพนันผิดศีลก็จริงแต่ไม่บาปมาก สามารถทำได้เพื่อเข้าสังคมแต่ต้องไม่ได้ไปสร้างความเดือดร้อนให้ใคร ส่วนนักเรียนที่มีบุคคลใกล้ชิด หรือ คบเพื่อนที่มีแฟนในวัยเรียนหลายคน และชอบดูละครวัยรุ่นที่มีเนื้อหาออกแนวชู้สาว นักเรียนก็จะมีความเห็นว่า การมีแฟนในวัยเรียน หรือมีแฟนหลายคนไม่ใช่สิ่งผิด เพราะคนในสังคมก็ทำเช่นนี้ และนักเรียนทุกคนคิดว่าบุคคลทั่วไปที่ไม่ใช่พระไม่อาจถือศีล 5 ได้ครบทุกข้อ ดังที่ได้ยกตัวอย่าง ไว้ ส่วนเรื่องพระสงฆ์ที่เข้าร่วมเดินขบวนประท้วงนักเรียนได้รับการสั่งสอนจากครุฑและครู อาจารย์ว่าการกระทำแบบนี้ไม่ดีไม่สมควรเป็นการกระทำที่ผิด ส่งผลให้นักเรียนเข้าใจว่าการกระทำ เช่นนี้เป็นสิ่งไม่ดีเป็นสิ่งผิด นักเรียนจึงตีความออกมาเช่นนั้น จึงสรุปได้ว่าความรู้ความเชื่อในเรื่อง ศีล และวิถีชีวิตต่อศาสนาของนักเรียนมีผลต่อการตีความของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (social learning theory) ของ Albert Bandura (1963, วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์, 2542: 57-59) Bandura เชื่อว่าสามารถเรียนรู้โดยการสังเกตผู้อื่น ประสบการณ์เลียนแบบคือวิธี เฉพาะของการเปลี่ยนแปลงของมนุษย์ เขายืนยันว่าการเอาอย่าง มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้เท่า ๆ กับ ประสบการณ์ตรง

นักเรียนที่เคยผ่านการบวชเณร บวชชีพราหมณ์ หรือ สนใจในพระพุทธศาสนาจะสามารถตีความได้ดีกว่านักเรียนทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับ ปรมะ สตะเวทิน (2540: 116 - 117) กล่าวว่า การศึกษาหรือความรู้ เป็นลักษณะอีกประการหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อผู้รับสาร ดังนั้นคนที่ได้รับการศึกษาในระดับที่ต่างกัน จึงย่อมมีความรู้สึนึกคิด อุดมการณ์ และความต้องการที่แตกต่างกันไป นอกจากนั้นตัวครูผู้สอนก็มีอิทธิพลต่อความคิดของผู้เรียนด้วย เพราะผู้สอนได้สอดแทรกความรู้สึนึกคิดของตนให้แก่ผู้เรียน ในทำนองเดียวกับที่พ่อแม่ได้สอดแทรกความคิดของตนให้แก่บุตรในการอบรมเลี้ยงดูบุตร

หากวิเคราะห์สาเหตุของนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองที่ตีความหมาย ภาพถ่ายด้านศาสนา ความยากของภาพ ระดับปานกลาง และระดับยาก ต่างกันเป็นเพราะนักเรียนไม่สามารถตีความของสัญลักษณ์ภายในภาพได้ เพราะขาดประสบการณ์จึงไม่สามารถทราบถึงความหมายโดยนัยหรือความหมายซ่อนของภาพได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวการวิเคราะห์สัญลักษณ์ของ อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ (2541: 205-206) กล่าวว่า การตีความหมายโดยนัย เป็นความหมายที่อยู่ใน

ระดับลึกลงไปเกินกว่าที่จะรับรู้ได้โดยง่าย ความหมายโดยนัยนี้เป็นความหมายทางสังคมซึ่งซ่อนอยู่ในระดับลึก เกินกว่าที่จะสังเกตเห็นได้โดยง่าย เป็นความหมายทางอ้อมที่เกิดจากข้อตกลงของกลุ่มหรือประสบการณ์เฉพาะกลุ่ม และยังคงคล้องกับผลการวิจัยของ สุรพร ศิริสรณ์ (2544) กล่าวว่า ในระดับสัญลักษณ์ที่มีความเชื่อมโยงแบบเกิดจากข้อตกลง (symbol) มักจะไม่ค่อยประสบความสำเร็จ เพราะเนื่องจากระดับความซับซ้อนของความหมายโดยนัย ทำให้การสื่อสารไม่ค่อยจะประสบความสำเร็จด้วยวิธีการใช้สัญลักษณ์ในรูปแบบนี้เท่าใดนัก โดยการถอดรหัสของสัญลักษณ์นี้ต้องมีให้เรียนรู้จากสื่อต่าง ๆ เช่นทีวี ภาพยนตร์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีสัญญะวิทยาของ วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์ (2547: 11) กล่าวว่า การถอดรหัสของสัญลักษณ์ที่มีการเชื่อมโยงเกิดจากข้อตกลง (symbol) นั้นจำเป็นต้องอาศัยการเรียนรู้ของผู้ใช้สัญลักษณ์นั้นเพียงอย่างเดียว

อีกทั้งอาจเป็นเพราะประสบการณ์ และภูมิหลังทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันทำให้นักเรียนสนใจสื่อต่างกันเพราะ นักเรียนในเมืองมีโอกาสเข้าถึงสื่อต่างๆ ได้หลากหลายมากกว่าเด็กนักเรียนนอกเมือง ทั้งสื่อที่มีเนื้อหาที่ดีและไม่ดี เช่น การผลิตสื่อข้อ 3 นักเรียนในเมืองเห็นภาพการคบชู้ หรือผลิตลูกคิดเมียผู้อื่นได้จากสื่อต่างๆ มากกว่าเด็กนักเรียนนอกเมือง จนเกิดความเคยชินและเห็นเป็นเรื่องธรรมดา ซึ่งสอดคล้องกับวิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์ (2549: 46) กล่าวว่า บุคคลที่มีภูมิหลังทางวัฒนธรรมแตกต่างกัน จะทำให้คุณภาพและแปลความหมายของภาพแตกต่างกันไปด้วย ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นอีกปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ในเรื่องศีลธรรมต่างๆ ของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ชเรมม์ (อ้างถึงใน สุริดา ชินาคม, 2545: 21) กล่าวว่า ประสบการณ์เกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสาร วัตถุ สิ่งของ ฯลฯ แตกต่างกันไป ทำให้ผู้รับสารแสวงหาข่าวสารแตกต่างกัน ภูมิหลังที่แตกต่างกัน จะทำให้ผู้รับสารมีความสนใจในสื่อที่แตกต่างกัน

อย่างไรก็ตามการตีความภาพถ่ายด้านศาสนา ของนักเรียนยังสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างของ แนวคิด ทศนคติ ค่านิยม และวัฒนธรรม ของนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองผ่านการตีความของภาพดังกล่าว โดยเด็กในเมืองมีความสนใจเรื่องเพศตรงข้าม มากกว่าเด็กนักเรียนนอกเมือง และคิดว่าการคบหาดูใจกับเพศตรงข้ามหลายคนไม่ใช่สิ่งผิด ในขณะที่เด็กนักเรียนนอกเมืองกลับคิดว่าเรื่องการฆ่าสัตว์เป็นบาปเพียงเล็กน้อยเพราะนักเรียนต้องช่วยผู้ปกครองทำอาหารจึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานผลการวิจัยของ สมเกียรติ ตั้งนโม (2546: 3-4) วัฒนธรรมทางสายตา คือวัฒนธรรมภาพที่ได้เข้ามาแทนที่วัฒนธรรมตัวหนังสือ ทำให้เรามองเห็นความสัมพันธ์ในลักษณะเชื่อมโยงระหว่างศิลปะ วัฒนธรรม จิตวิทยา และสังคมมากขึ้น

ตาราง 13 ระดับความสามารถการตีความภาพถ้อยคำของนักเรียน

ภาพถ่าย หัวข้อ	ระดับความยาก ของภาพถ่าย	นักเรียนในเมือง 12 คน			นักเรียนนอกเมือง 12 คน		
		คะแนนการตีความ (จาก 72 คะแนน)	คำร้อยละ	ระดับความสามารถ การตีความ	คะแนนการตีความ (จาก 72 คะแนน)	คำร้อยละ	ระดับความสามารถ การตีความ
ศีล	ง่าย	35	48	ปานกลาง	29	40	ปานกลาง
	ปานกลาง	32	44	ปานกลาง	21	29	ต่ำ
	ยาก	18	25	ต่ำ	15	20	ต่ำ
สมาธิ	รวม	85	39	ปานกลาง	65	30	ต่ำ
	ง่าย	28	38	ปานกลาง	32	44	ปานกลาง
	ปานกลาง	26	36	ปานกลาง	33	45	ปานกลาง
ปัญญา	ยาก	14	19	ต่ำ	10	13	ต่ำ
	รวม	68	31	ต่ำ	75	34	ปานกลาง
	ง่าย	28	38	ปานกลาง	30	41	ปานกลาง
ปัญหา	ปานกลาง	13	18	ต่ำ	12	16	ต่ำ
	ยาก	10	13	ต่ำ	12	16	ต่ำ
	รวม	51	23	ต่ำ	54	25	ต่ำ
รวมทั้งหมด		204	31	ต่ำ	194	29	ต่ำ

หมายเหตุ การแปลผลค่าร้อยละ : ร้อยละ 0 - 33 = ความสามารถในการตีความต่ำ
ร้อยละ 34 - 67 = ความสามารถในการตีความปานกลาง ร้อยละ 68 ขึ้นไป = ความสามารถในการตีความสูง

สรุปผลการวิจัย – ศิล

การตีความภาพถ่ายด้านศาสนาในหัวข้อศิลป แบ่งตามความยากของภาพได้ 3 ระดับ ดังนี้

การบรรยายภาพถ่ายด้านศาสนาในหัวข้อศิลป ความยากของภาพระดับง่าย พบว่า นักเรียนนอกเมืองเมืองบรรยายได้ดีกว่านักเรียนในเมืองเล็กน้อย เพราะนักเรียนนอกเมืองบรรยายรายละเอียดหรือส่วนประกอบต่าง ๆ ภาพในภาพได้มากกว่านักเรียนในเมือง (ตาราง 11)

การวิเคราะห์โครงสร้าง และการตีความภาพถ่ายด้านศาสนาในหัวข้อศิลป ความยากของภาพระดับง่าย พบว่า นักเรียนในเมืองวิเคราะห์โครงสร้างเชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ ภายในภาพกับประสบการณ์ และตีความภาพได้มากกว่านักเรียนนอกเมือง (ตาราง 12 และตาราง 13) โดยนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองตีความภาพถ่ายในหัวข้อศิลป ความยากของภาพระดับง่ายได้คล้ายกัน ไม่แตกต่างกัน คือ ตีความได้ถูกต้องมากกว่าครึ่งคือ อยู่ในระดับปานกลาง แต่หากมองลึกลงไปจะพบว่า นักเรียนในเมืองสามารถตีความได้ถูกต้องมากกว่านักเรียนนอกเมือง โดยนักเรียนตีความเหมือนกันว่าเป็นการฝึกศิลปะ 5 จดเว้นจากการดื่มเหล้าและเล่นการพนัน และ ศิลปะข้อที่ 1 จดเว้นจากการฆ่าสัตว์ทรมานสัตว์ จากผลการวิจัยยังพบว่านักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองส่วนใหญ่จะไม่สามารถเรียงลำดับศิลปะก่อนหลังของศิลปะ 5 ได้ หรือจำสลับกับศิลปะข้ออื่น เช่น ศิลปะข้อที่ 5 จดเว้นการดื่มสุรา ส่วนข้อห้ามเล่นการพนัน คือ จำศิลปะข้อ 3 และน้อยคนที่สามารถท่องภาษาบาลีได้ อีกทั้งนักเรียนในเมืองและนอกเมืองทั้งหมดเข้าใจว่าการห้ามเล่นการพนันเป็นศิลปะข้อ 5 หรือเคยว่าเป็นหนึ่งในศิลปะ 5 แต่ไม่รู้ว่าเป็นข้อไหน (ตาราง 14)

การบรรยาย การวิเคราะห์โครงสร้าง และการตีความภาพถ่ายด้านศาสนาในหัวข้อศิลป ความยากของภาพระดับปานกลาง พบว่า นักเรียนในเมืองบรรยายและวิเคราะห์โครงสร้างเชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ ภายในภาพกับประสบการณ์ และสามารถตีความภาพได้มากกว่านักเรียนนอกเมือง (ตาราง 11 ตาราง 12 และตาราง 13) โดยนักเรียนในเมืองตีความภาพถ่ายในหัวข้อศิลป ความยากของภาพระดับปานกลางได้ถูกต้องมากกว่าครึ่งคืออยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่นักเรียนนอกเมืองตีความได้ถูกต้องเพียงบางส่วนคืออยู่ในระดับต่ำ เพราะนักเรียนนอกเมืองส่วนใหญ่ไม่เข้าใจสัญลักษณ์ที่อยู่ในภาพ นักเรียนจึงตีความหมายโดยอรรถ และความหมายโดยนัยที่ปรากฏในภาพผิดเพี้ยนไป ส่งผลให้ไม่สามารถเข้าถึงสิ่งที่ช่างภาพต้องการสื่อ หรือ เข้าใจวัตถุประสงค์ของช่างภาพผิดไป โดยภาพที่ 1 นักเรียนในเมืองส่วนใหญ่ตีความว่าเป็นการทำศิลปะข้อ 3 การฝึกลูกฝึกเมียผู้อื่น มีนักเรียนนอกเมืองเพียง 4 คนเท่านั้นที่ตีความเหมือนนักเรียนในเมือง ส่วนใหญ่แล้วนักเรียนนอกเมืองจะตีความว่าเป็นภาพการแสดงความรักของคนในครอบครัวไม่ผิดศีลธรรม และมีนักเรียนในเมืองเพียง 1 คนเท่านั้นที่ตีความเหมือนนักเรียนนอกเมือง ส่วนภาพที่ 2 นักเรียนในเมือง

และนักเรียนนอกเมืองทั้งหมดคิดความคล้ายกันว่า เป็นการกระทำผิดศีลข้อ 5 งดเว้นจากการดื่มสุรา และผู้ดื่มเป็นผู้หญิงนักเรียนจึงมีความรู้สึกในเชิงลบมากกว่า ซึ่งการกระทำแบบนี้อาจนำไปสู่การกระทำผิดศีลข้ออื่น ๆ ได้อีกเช่น การผิดศีลข้อ 3 การห้ามผิดถูกผิดเมียผู้อื่น หรือการผิดศีลข้อ 1 การห้ามฆ่าสัตว์ เช่น ขับรถขณะมึนเมาอาจเกิดอุบัติเหตุทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายได้ (ตาราง 14)

การบรรยาย การวิเคราะห์โครงสร้าง และการตีความภาพถ่ายด้านศาสนาในหัวข้อศีล ความยากของภาพระดับยาก พบว่า นักเรียนในเมืองบรรยายและวิเคราะห์โครงสร้างเชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ ภายในภาพกับประสบการณ์ และสามารถตีความภาพได้มากกว่านักเรียนนอกเมือง (ตาราง 11 ตาราง 12 และ ตาราง 13) โดยนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองตีความภาพถ่ายในหัวข้อศีล ความยากของภาพระดับยากได้ถูกต้องเพียงบางส่วนคืออยู่ในระดับต่ำ แต่หากมองลึกลงไปจะพบว่า นักเรียนในเมืองตีความได้ดีกว่านักเรียนนอกเมือง เพราะนักเรียนนอกเมืองส่วนใหญ่ไม่เข้าใจสัญลักษณ์ที่อยู่ในภาพที่ 1 นักเรียนจึงตีความหมายโดยอรรถ และความหมายโดยนัยที่ปรากฏในภาพผิดเพี้ยนไป ทำให้ไม่สามารถสันนิษฐานและสรุปสร้างสรรค์เรื่องราวในภาพได้ ส่งผลให้ไม่สามารถเข้าถึงสิ่งที่ช่างภาพต้องการสื่อ หรือ เข้าใจวัตถุประสงค์ของช่างภาพผิดไป โดยภาพที่ 1 มีนักเรียนในเมือง 6 คน และนักเรียนนอกเมืองเพียง 3 คนเท่านั้น ที่ตีความหมายแฝงที่ซ่อนอยู่ในภาพได้ว่าเป็นภาพการกระทำผิดศีลข้อ 4 การพูดเท็จ เพราะเป็นสัญลักษณ์ของการโกหก ส่วนภาพที่ 2 นักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองตีความได้ไม่แตกต่างกันคือตีความได้ค่อนข้างดีว่าเป็นภาพการกระทำผิดศีลของพระสงฆ์ ทำให้ขาดจากความเป็นพระ (ตาราง 14)

ดังนั้นจึงสรุปว่าการตีความภาพถ่ายด้านศาสนาในหัวข้อศีล ความยากของภาพระดับง่าย นักเรียนในเมือง และนักเรียนนอกเมืองตีความได้คล้ายกันไม่แตกต่างกันคือตีความได้ถูกต้องมากกว่าครึ่ง คืออยู่ในระดับปานกลาง (ตาราง 13)

การตีความภาพถ่ายด้านศาสนาในหัวข้อศีล ความยากของภาพระดับปานกลาง นักเรียนในเมืองมีสามารถตีความได้ถูกต้องมากกว่าครึ่งคืออยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่นักเรียนนอกเมืองตีความได้ถูกต้องเพียงบางส่วนคืออยู่ในระดับต่ำ (ตาราง 13)

การตีความภาพถ่ายด้านศาสนาในหัวข้อศีล ความยากของภาพระดับยากนักเรียนในเมือง และนักเรียนนอกเมืองตีความได้คล้ายกันไม่แตกต่างกันคือตีความได้ถูกต้องเพียงบางส่วนคืออยู่ในระดับต่ำ (ตาราง 13)

วิจารณ์ผลการวิจัย

หากวิเคราะห์การตีความภาพถ่ายด้านศาสนาในหัวข้อศีล ความยากของภาพระดับง่าย ระดับปานกลาง และระดับยาก ในชั้นบรรยาย วิเคราะห์ และตีความ ของนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมือง ตามทฤษฎี สุนทรียศึกษา ของ โบรดี (อ้างถึงใน มะลิฉัตร เอื้ออนันท์, 2543: 58-61) จะพบว่า นักเรียนมีคุณสมบัติด้านการรับรู้ส่วนประกอบของภาพ หมายถึง มีคุณสมบัติด้านส่วนประกอบต่าง ๆ ของการเห็น (visual elements) ได้แก่ นักเรียนสามารถบรรยายเรื่องราวของภาพ สี เส้น รูปร่างของภาพ และบรรยายออกมาเป็นเรื่องราวได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับ ระดับการเรียนรู้ในการดูภาพ ของ วิทยา คำรงเกียรติศักดิ์ (2549: 39-56) กล่าวว่าเมื่อผู้เรียนดูภาพหนึ่ง หรือมองดูสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้วควรสามารถจำแนกและบูรณาการได้ โดยนักเรียนได้จำแนกวิเคราะห์รายละเอียดที่เกี่ยวข้องของสิ่งต่าง ๆ ภายในภาพนั้น และดูว่ารายละเอียดเหล่านั้นเกี่ยวข้องกันอย่างไร กับประสบการณ์ของตัวเองที่ได้เรียนรู้จากสื่อต่าง ๆ

ชั้นบรรยาย หากวิเคราะห์ปัจจัยที่นักเรียนสามารถบรรยายว่าเป็นภาพที่ดูภาพนี้แล้วให้ความรู้สึกเศร้า น่ากลัว ดูหดหู่เป็นอันตราย พบว่า เรื่องราวของภาพ บรรยายภาพของภาพอารมณ์ของภาพ สีสันภายในภาพ มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อจิตใจ อารมณ์ความรู้สึกของนักเรียน และมีส่วนช่วยให้นักเรียนบรรยายภาพถ่ายได้เข้าถึงวัตถุประสงค์ของภาพถ่ายชิ้นนั้นได้ลึกซึ้งขึ้น ดังตัวอย่างที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของภาพ ของ วิทยา คำรงเกียรติศักดิ์ (2537: 251-257) ที่กล่าวว่า องค์ประกอบที่สำคัญของศิลปะภาพถ่ายคือเรื่องราวของภาพ บรรยายภาพของภาพ อารมณ์ของภาพ และองค์ประกอบของภาพ อีกทั้งยังสอดคล้องกับจิตวิทยาการใช้สีของ นักสกร ชาญณรงค์ (2551: ระบบออนไลน์) ที่กล่าวว่า สีมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อจิตใจ อารมณ์ความรู้สึกของคนเรา

ส่วนสาเหตุที่นักเรียนบรรยายภาพได้เพียงบางส่วนในภาพความยากระดับปานกลาง และระดับยาก เพราะภาพถ่ายหัวข้อศีลใช้สัญลักษณ์ที่มีความเชื่อมโยงแบบเหตุผล (index) และสัญลักษณ์ที่มีการเชื่อมโยงเกิดจากข้อตกลง (symbol) เป็นส่วนใหญ่จึงต้องอาศัยประสบการณ์และความรู้มากกว่าในการตีความมากกว่าสัญลักษณ์ที่มีความคล้ายคลึง (icon) ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีสัญลักษณ์วิทยา ของ วิทยา คำรงเกียรติศักดิ์ (2547: 11) กล่าวว่า การถอดรหัสของสัญลักษณ์ที่มีการเชื่อมโยงเกิดจากข้อตกลง (symbol) นั้นจำเป็นต้องอาศัยการเรียนรู้ของผู้ใช้สัญลักษณ์นั้นเพียงอย่างเดียว และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุรพร ศิริธรรม (2544) กล่าวว่า ในระดับสัญลักษณ์ที่มีความเชื่อมโยงแบบเกิดจากข้อตกลง (symbol) มักจะไม่ค่อยประสบความสำเร็จ เพราะเนื่องจากระดับความซับซ้อนของความหมายโดยนัย ทำให้การสื่อสารไม่ค่อยจะประสบความสำเร็จด้วยวิธีการใช้สัญลักษณ์ในรูปแบบนี้เท่าใดนัก

ชั้นวิเคราะห์โครงสร้าง นักเรียนส่วนใหญ่จะเชื่อมโยงสิ่งที่เห็นในชั้นบรรยายกับวิถีชีวิตต่อศาสนา เช่น พ่อแม่หรือครอบครัวมีความใกล้ชิดกับศาสนา ชอบเขาวัดถือศีลปฏิบัติธรรม หรือสอนเรื่องศีลให้นักเรียนทำตามส่งผลให้นักเรียนได้รับการปลูกฝังความรู้และความเชื่อในเรื่องศีล จากสภาพแวดล้อมและการอบรมดูแลของครอบครัว หรือ จากพฤติกรรมของเพื่อน บุคคลรอบข้าง และจากสื่อภาพยนตร์ ละครทีวีต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (social learning theory) ของ Albert Bandura (1963, อ้างถึงใน วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์, 2547: 57-59) Bandura เชื่อว่าสามารถเรียนรู้โดยการสังเกตผู้อื่น ประสบการณ์เลียนแบบคือวิธีเฉพาะของการเปลี่ยนแปลงของมนุษย์ เขายืนยันว่าการเอาอย่าง มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้เท่าๆ กับประสบการณ์ตรง

ชั้นตีความ นักเรียนส่วนใหญ่ตีความจากความรู้ความเชื่อในเรื่องศีล และวิถีชีวิตต่อศาสนาของนักเรียน เช่น นักเรียนที่มีพ่อแม่หรือครอบครัวมีความใกล้ชิดกับศาสนา หรือคอยอบรมสั่งสอนเรื่องศีลให้นักเรียนเสมอ นักเรียนก็จะมีความรู้ สามารถตีความจากภาพถ่ายได้ดีกว่าเด็กทั่วไป ส่วนนักเรียนที่มีพ่อแม่ หรือบุคคลใกล้ชิดดื่มเหล้าการพนัน นักเรียนก็จะมีความเห็นว่าการดื่มเหล้าเล่นการพนันผิดศีลก็จริงแต่ไม่บาปมาก สามารถทำได้เพื่อเข้าสังคมแต่ต้องไม่ได้ไปสร้างความเดือดร้อนให้ใคร ส่วนนักเรียนที่มีบุคคลใกล้ชิด หรือคบเพื่อนที่มีแฟนในวัยเรียนหลายคน และชอบดูละครวัยรุ่นที่มีเนื้อหาลอกแนวชูสาว นักเรียนก็จะมีความเห็นว่าการมีแฟนในวัยเรียน หรือมีแฟนหลายคนไม่ใช่สิ่งผิด เพราะคนในสังคมก็ทำเช่นนี้ และนักเรียนทุกคนคิดว่าบุคคลทั่วไปที่ไม่ใช่พระไม่อาจถือศีล 5 ได้ครบทุกข้อ ดังที่ได้ยกตัวอย่างไว้ ส่วนเรื่องพระสงฆ์ที่เข้าร่วมเดินขบวนประท้วงนักเรียนได้รับการสั่งสอนจากคร่ำครวและครูอาจารย์ว่าการกระทำแบบนี้ไม่ดี ไม่สมควรเป็นการกระทำที่ผิด ส่งผลให้นักเรียนเข้าใจว่าการกระทำเช่นนี้เป็นสิ่งไม่ดีเป็นสิ่งผิด นักเรียนจึงตีความออกมาเช่นนั้น จึงสรุปได้ว่าความรู้ความเชื่อในเรื่องศีล และวิถีชีวิตต่อศาสนาของนักเรียนมีผลต่อการตีความของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (social learning theory) ของ Albert Bandura (1963, อ้างถึงใน วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์, 2547: 57-59) Bandura เชื่อว่าสามารถเรียนรู้โดยการสังเกตผู้อื่น ประสบการณ์เลียนแบบคือวิธีเฉพาะของการเปลี่ยนแปลงของมนุษย์ เขายืนยันว่าการเอาอย่าง มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้เท่าๆ กับประสบการณ์ตรง

นักเรียนที่เคยผ่านการบวชเณร บวชชีพรหมณ์ หรือ สนใจในพระพุทธศาสนาจะสามารถตีความได้ดีกว่านักเรียนทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับ ปรมะ สตะเวทิน (2540: 116 - 117) กล่าวว่า การศึกษาหรือความรู้ เป็นลักษณะอีกประการหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อผู้รับสาร ดังนั้นคนที่ได้รับการศึกษาในระดับที่ต่างกัน จึงย่อมมีความรู้สึนึกคิด อุดมการณ์ และความต้องการที่แตกต่างกันไป นอกจากนั้นตัวครูผู้สอนก็มีอิทธิพลต่อความคิดของผู้เรียนด้วย เพราะผู้สอนได้สอดแทรกความรู้สึ

นิกคิตของตัวให้แก่ผู้เรียน ในทำนองเดียวกับที่พ่อแม่ได้สอดแทรกความคิดของตนให้แก่บุตรในการอบรมเลี้ยงดูบุตร

หากวิเคราะห์สาเหตุของนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองที่ตีความหมายภาพถ่ายด้านศาสนาในหัวข้อศีล ความยากของภาพ ระดับปานกลาง และระดับยาก ภาพที่ 1 ต่างกันเป็นเพราะนักเรียนไม่สามารถตีความของสัญลักษณ์ภายในภาพได้ เพราะขาดประสบการณ์จึงไม่สามารถทราบถึงความหมายโดยนัยหรือความหมายซ่อนของภาพได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวการวิเคราะห์สัญลักษณ์ของอุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ (2541: 205-206) กล่าวว่า การตีความหมายโดยนัย เป็นความหมายที่อยู่ในระดับลึกลงไปเกินกว่าที่จะรับรู้ได้โดยง่าย ความหมายโดยนัยนี้เป็นความหมายทางสังคมซึ่งซ่อนอยู่ในระดับลึก เกินกว่าที่จะสังเกตเห็นได้โดยง่าย เป็นความหมายทางอ้อมที่เกิดจากข้อตกลงของกลุ่มหรือประสบการณ์เฉพาะกลุ่ม และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุรพร ศิริสรณ์ (2544) กล่าวว่า ในระดับสัญลักษณ์ที่มีความเชื่อมโยงแบบเกิดจากข้อตกลง (symbol) มักจะไม่ค่อยประสบความสำเร็จ เพราะเนื่องจากระดับความซับซ้อนของความหมายโดยนัย ทำให้การสื่อสารไม่ค่อยจะประสบความสำเร็จด้วยวิธีการใช้สัญลักษณ์ในรูปแบบนี้เท่าใดนัก โดยการถอดรหัสของสัญลักษณ์นี้ต้องมีให้เรียนรู้จากสื่อต่าง ๆ เช่นทีวี ภาพยนตร์ อินเตอร์เน็ต เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีสัญลักษณ์วิทยา ของ วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์ (2547: 11) กล่าวว่า การถอดรหัสของสัญลักษณ์ที่มีการเชื่อมโยงเกิดจากข้อตกลง (symbol) นั้นจำเป็นต้องอาศัยการเรียนรู้ของผู้ใช้สัญลักษณ์นั้นเพียงอย่างเดียว

อีกทั้งอาจเป็นเพราะประสบการณ์ และภูมิหลังทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันทำให้นักเรียนสนใจสื่อต่างกันเพราะ นักเรียนในเมืองมีโอกาสเข้าถึงสื่อต่างๆ ได้หลากหลายมากกว่าเด็กนักเรียนนอกเมือง ทั้งสื่อที่มีเนื้อหาที่ดีและไม่ดี เช่น การผลิตสื่อข้อ 3 นักเรียนในเมืองเห็นภาพการคบชู้ หรือผลิตถูกผิดเมียผู้อื่นได้จากสื่อต่างๆ มากกว่าเด็กนักเรียนนอกเมือง จนเกิดความเคยชินและเห็นเป็นเรื่องธรรมดา ซึ่งสอดคล้องกับวิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์ (2549: 46) กล่าวว่า บุคคลที่มีภูมิหลังทางวัฒนธรรมแตกต่างกัน จะทำให้คุณภาพและแปลความหมายของภาพแตกต่างกันไปด้วย ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นอีกปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ในเรื่องศีลธรรมต่าง ๆ ของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ชแรมม์ (อ้างถึงใน สุริดา ชิโนคม, 2545: 21) กล่าวว่า ประสบการณ์เกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสาร วัตถุ สิ่งของ ฯลฯ แตกต่างกันไป ทำให้ผู้รับสารแสวงหาข่าวสารแตกต่างกัน ภูมิหลังที่แตกต่างกัน จะทำให้ผู้รับสารมีความสนใจในสื่อที่แตกต่างกัน

อย่างไรก็ตามการตีความภาพถ่ายด้านศาสนาในหัวข้อศีล ของนักเรียนยังสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างของ แนวคิด ทศนคติ ค่านิยม และวัฒนธรรม ของนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองผ่านการตีความของภาพดังกล่าว โดยเด็กในเมืองมีความสนใจเรื่องเพศตรง

ข้าม มากกว่าเด็กนักเรียนนอกเมือง และคิดว่าการคบหาดูใจกับเพศตรงข้ามหลายคนไม่ใช่สิ่งผิด ในขณะที่เด็กนักเรียนนอกเมืองกลับคิดว่าเรื่องการมาสัตว์เป็นบาปเพียงเล็กน้อยเพราะนักเรียนต้องช่วยผู้ปกครองทำอาหารจึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานผลการวิจัยของ สมเกียรติ ตั้งนโม (2546: 3-4) วัฒนธรรมทางสายตา คือวัฒนธรรมภาพที่ได้เข้ามาแทนที่วัฒนธรรมตัวหนังสือ ทำให้เรามองเห็นความสัมพันธ์ในลักษณะเชื่อมโยงระหว่างศิลปะ วัฒนธรรม จิตวิทยา และสังคมมากขึ้น

สรุปผลการวิจัย – สมานิต

การตีความภาพถ่ายด้านศาสนาในหัวข้อสมานิต แบ่งตามความยากของภาพได้ 3 ระดับดังนี้

การบรรยาย การวิเคราะห์โครงสร้าง และการตีความภาพถ่ายด้านศาสนาในหัวข้อสมานิต ความยากของภาพระดับง่าย และระดับปานกลาง พบว่า นักเรียนนอกเมืองบรรยายและวิเคราะห์โครงสร้างเชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ ภายในภาพกับประสบการณ์ และสามารถตีความภาพได้มากกว่านักเรียนในเมือง (ตาราง 11 ตาราง 12 และ ตาราง 13) โดยนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองตีความในหัวข้อสมานิต ความยากของภาพระดับง่าย ได้ถูกต้องมากกว่าครึ่งคืออยู่ในระดับปานกลาง แต่หากมองลึกลงไปจะพบว่า นักเรียนนอกเมืองสามารถตีความได้ถูกต้องมากกว่านักเรียนในเมือง โดยเฉพาะในชั้นบรรยาย และวิเคราะห์เชื่อมโยง เพราะนักเรียนนอกเมืองส่วนใหญ่มีประสบการณ์หรือเคยพบเห็นการกระทำที่คล้ายในภาพตัวอย่างมากกว่านักเรียนในเมือง อีกทั้งนักเรียนนอกเมืองยังทราบถึงความแตกต่างระหว่างพระสงฆ์กับแม่ชีมากกว่านักเรียนในเมือง ส่งผลให้นักเรียนนอกเมืองสามารถเข้าใจความหมายโดยอรรถ และความหมายโดยนัยของภาพ สามารถสันนิษฐานและสรุปสร้างสรรค์เรื่องราวภาพในภาพได้ดีกว่านักเรียนในเมือง อย่างไรก็ตาม นักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองตีความภาพถ่ายทั้ง 2 ภาพเหมือนกันว่าเป็นภาพเณร และแม่ชีกำลังปฏิบัติธรรม ถือศีลนั่งสมาธิ ให้จิตใจสงบเพื่อให้เกิดปัญญา (ตาราง 15)

การตีความภาพถ่ายด้านศาสนาในหัวข้อสมานิต ความยากของภาพระดับปานกลาง พบว่า นักเรียนในเมืองและนอกเมืองตีความได้ถูกต้องมากกว่าครึ่งคืออยู่ในระดับปานกลาง แต่หากมองลึกลงไปจะพบว่านักเรียนนอกเมืองตีความได้ดีกว่านักเรียนในเมือง โดยเฉพาะในชั้นบรรยาย วิเคราะห์ และตีความ เพราะนักเรียนในเมืองส่วนใหญ่ไม่เข้าใจสัญลักษณ์ที่มีอยู่ในภาพ นักเรียนจึงตีความหมายโดยอรรถ และความหมายโดยนัยที่ปรากฏในภาพผิดเพี้ยนไป โดยภาพที่ 1 นักเรียนในเมือง และนักเรียนนอกเมืองส่วนใหญ่ตีความว่าเป็นภาพพระกำลังทำพิธีกรรมทางศาสนาด้วยการสวดมนต์ และนั่งสมาธิ ส่วนภาพที่ 2 นักเรียนในเมืองเพียง 4 คน และนักเรียนนอกเมือง 10 คน ที่สามารถตีความได้ว่าเป็นภาพแม่ชีกำลังเคาะขันเพื่อทำสมาธิ (ตาราง 15)

การบรรยาย การวิเคราะห์โครงสร้าง และการตีความภาพถ่ายด้านศาสนาในหัวข้อสมาธิ ความยากของภาพระดับยาก พบว่า นักเรียนในเมืองบรรยายและวิเคราะห์โครงสร้างเชื่อมโยงสิ่งต่างๆ ภายในภาพกับประสบการณ์ และสามารถตีความภาพได้มากกว่านักเรียนนอกเมือง (ตาราง 11 ตาราง 12 และ ตาราง 13) โดยนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองตีความได้ถูกต้องเพียงบางส่วนคืออยู่ในระดับต่ำ แต่หากมองลึกลงไปจะพบว่านักเรียนในเมืองตีความภาพที่ 2 ได้ดีกว่านักเรียนนอกเมืองในชั้นตีความ เพราะนักเรียนนอกเมืองส่วนใหญ่ไม่เข้าใจสัญลักษณ์ในภาพ นักเรียนจึงตีความหมายโดยอรรถ และความหมายโดยนัยที่ปรากฏในภาพผิดเพี้ยนไป ทำให้ไม่สามารถสันนิษฐานและสรุปสร้างสรรค์เรื่องราวในภาพได้ถูกต้อง โดยภาพที่ 1 นักเรียนตีความว่าเป็นภาพเกี่ยวกับ นรกสวรรค์ ความคิดความชั่ว ทางสายกลาง ส่วนภาพที่ 2 นักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองที่สามารถตีความได้ ตีความเหมือนกันว่าเป็นภาพเกี่ยวกับพุทธประวัติของพระพุทธเจ้า ตอนมารผจญ (ตาราง 15)

ดังนั้นจึงสรุปว่าการตีความภาพถ่ายด้านศาสนาในหัวข้อสมาธิ ความยากของภาพระดับง่าย นักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองตีความหมายได้คล้ายกันไม่แตกต่างกันคือตีความได้ถูกต้องมากกว่าครึ่ง คืออยู่ในระดับปานกลาง (ตาราง 13)

การตีความภาพถ่ายด้านศาสนาในหัวข้อสมาธิ ความยากของภาพระดับปานกลาง นักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองสามารถตีความได้คล้ายกันไม่แตกต่างกันคือตีความได้ถูกต้องมากกว่าครึ่งคืออยู่ในระดับปานกลาง (ตาราง 13)

การตีความภาพถ่ายด้านศาสนาในหัวข้อสมาธิ ความยากของภาพระดับยาก นักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองตีความได้คล้ายกันไม่แตกต่างกันคือตีความได้ถูกต้องเพียงบางส่วนคืออยู่ในระดับต่ำ (ตาราง 13)

วิจารณ์ผลการวิจัย

หากวิเคราะห์การตีความภาพถ่ายด้านศาสนาในหัวข้อสมาธิ ความยากของภาพระดับง่าย ระดับปานกลาง และระดับยาก ในชั้นบรรยาย วิเคราะห์ และตีความ ของนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมือง ตามทฤษฎี สุนทรียศึกษา ของ โบรดี (อ้างถึงใน มะลิฉัตร เอื้ออนันท์, 2543: 58-61) จะพบว่า นักเรียนมีคุณสมบัติด้านการรับรู้ส่วนประกอบของภาพ หมายถึง มีคุณสมบัติด้านส่วนประกอบต่างๆ ของการเห็น (visual elements) ได้แก่ นักเรียนสามารถบรรยายเรื่องราวของภาพ สี เส้น รูปร่างของภาพ และบรรยายออกมาเป็นเรื่องราวได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับ ระดับการเรียนรู้ในการดูภาพ ของ วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์ (2549: 39-56) กล่าวว่าเมื่อผู้เรียนดูภาพ หนึ่ง หรือมองดูสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้วควรสามารถจำแนกและบูรณาการได้ โดยนักเรียนได้จำแนกวิเคราะห์รายละเอียดที่

เกี่ยวข้องของสิ่งต่างๆ ภายในภาพนั้น และดูว่ารายละเอียดเหล่านั้นเกี่ยวข้องกันอย่างไร กับประสบการณ์ของตัวเองที่ได้เรียนรู้จากสื่อต่างๆ

ชั้นบรรยาย หากวิเคราะห์ปัจจัยที่นักเรียนสามารถบรรยายว่าเป็นทำให้รู้สึกสงบเย็นๆ คู่มือสมาธิ รู้สึกสดชื่นสบายใจ หรือ ให้ความรู้สึกลึกซึ้ง พบว่า เรื่องราวของภาพ บรรยากาศของภาพ อารมณ์ของภาพ สีสันทภายในภาพ มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อจิตใจ อารมณ์ความรู้สึกของนักเรียน และมีส่วนช่วยให้นักเรียนบรรยายภาพถ่ายได้เข้าถึงวัตถุประสงค์ของภาพถ่ายชิ้นนั้นได้ลึกซึ้งขึ้น ดังตัวอย่างที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของภาพ ของ วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์ (2537: 251-257) ที่กล่าวว่า องค์ประกอบที่สำคัญของศิลปะภาพถ่ายคือ เรื่องราวของภาพ บรรยากาศของภาพ อารมณ์ของภาพ และองค์ประกอบของภาพ อีกทั้งยังสอดคล้องกับ จิตวิทยาการใช้สีของ นภัสกร ชาญณรงค์ (2551: ระบบออนไลน์) ที่กล่าวว่า สีมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อจิตใจ อารมณ์ความรู้สึกของคนเรา

ส่วนสาเหตุที่นักเรียนบรรยายภาพได้เพียงบางส่วนในภาพความยากระดับปานกลาง และระดับยาก เพราะภาพถ่ายหัวข้อสมาธิใช้สัญลักษณ์ที่มีความเชื่อมโยงแบบเหตุผล (index) และสัญลักษณ์ที่มีการเชื่อมโยงเกิดจากข้อตกลง (symbol) เป็นส่วนใหญ่จึงต้องอาศัยประสบการณ์และความรู้มากกว่าในการตีความมากกว่าสัญลักษณ์ที่มีความคล้ายคลึง (icon) ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีสัญลักษณ์วิทยา ของ วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์ (2547: 11) กล่าวว่า การถอดรหัสของสัญลักษณ์ที่มีการเชื่อมโยงเกิดจากข้อตกลง (symbol) นั้นจำเป็นต้องอาศัยการเรียนรู้ของผู้ใช้สัญลักษณ์นั้นเพียงอย่างเดียว และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุรพร ศิริสรณ์ (2544) กล่าวว่า ในระดับสัญลักษณ์ที่มีความเชื่อมโยงแบบเกิดจากข้อตกลง (symbol) มักจะไม่ค่อยประสบความสำเร็จ เพราะเนื่องจากระดับความซับซ้อนของความหมายโดยนัย ทำให้การสื่อสารไม่ค่อยจะประสบความสำเร็จด้วยวิธีการใช้สัญลักษณ์ในรูปแบบนี้เท่าใดนัก

ชั้นวิเคราะห์โครงสร้าง นักเรียนส่วนใหญ่จะเชื่อมโยงสิ่งที่เห็นในชั้นบรรยายกับวิถีชีวิตต่อศาสนา เช่น พ่อแม่หรือครอบครัวมีความใกล้ชิดกับศาสนา ชอบเข้าวัดถือศีลปฏิบัติธรรม หรือสอนเรื่องเกี่ยวกับศาสนาให้นักเรียนทำตาม เช่น การถือศีล การทำสมาธิ หรือเรื่องกฎแห่งกรรม ทั้งหมดนี้ส่งผลให้นักเรียนได้รับการปลูกฝัง ความรู้และความเชื่อในเรื่องสมาธิ จากสภาพแวดล้อมและการอบรมดูแลของครอบครัว หรือ จากพฤติกรรมของเพื่อน บุคคลรอบข้าง และจากสื่อภาพยนตร์ ละครทีวีต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (social learning theory) ของ Albert Bandura (1963, อ้างถึงใน วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์, 2547: 57-59) Bandura เชื่อว่าสามารถเรียนรู้โดยการสังเกตผู้อื่น ประสบการณ์เลียนแบบคือวิธีเฉพาะของการเปลี่ยนแปลงของมนุษย์ เขายืนยันว่าการเอาอย่าง มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ต่างๆ กับประสบการณ์ตรง

ขั้นตีความ นักเรียนส่วนใหญ่ตีความจากความรู้ความเชื่อในเรื่องสมาธิ และวิถีชีวิต ต่อศาสนาของนักเรียน เช่น นักเรียนที่มีพ่อแม่หรือครอบครัวมีความใกล้ชิดกับศาสนา หรือคอยอบรมสั่งสอนเรื่องศีลให้นักเรียนเสมอ นักเรียนก็จะมีความรู้ สามารถตีความจากภาพถ่ายได้ดีกว่าเด็กทั่วไป อีกทั้งยังส่งผลให้นักเรียนมีความสนใจศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมในเรื่องของการทำสมาธิ หรือ เรื่องของกฎแห่งกรรม เรื่องนรกสวรรค์ จึงสรุปได้ว่าความรู้ความเชื่อในเรื่องสมาธิ และวิถีชีวิตต่อศาสนาของนักเรียน ส่งผลให้นักเรียนมีประสบการณ์ ความรู้ในเรื่องสมาธิมากกว่าเด็กทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (social learning theory) ของ Albert Bandura (1963, วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์, 2542: 57-59) Bandura เชื่อว่าสามารถเรียนรู้โดยการสังเกตผู้อื่น ประสบการณ์เลียนแบบคือวิธีเฉพาะของการเปลี่ยนแปลงของมนุษย์ เขายืนยันว่าการเอาอย่าง มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้เท่า ๆ กับประสบการณ์ตรง

นักเรียนที่เคยผ่านการบวชเณร บวชชีพรามณ์ หรือ สนใจในพระพุทธศาสนาจะสามารถตีความได้ดีกว่านักเรียนทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับ ประมะ สตะเวทิน (2540: 116 - 117) กล่าวว่า การศึกษาหรือความรู้ เป็นลักษณะอีกประการหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อผู้รับสาร ดังนั้นคนที่ได้รับการศึกษาในระดับที่ต่างกัน จึงย่อมมีความรู้สึกรู้จักคิด อุดมการณ์ และความต้องการที่แตกต่างกันไป นอกจากนั้นตัวครูผู้สอนก็มีอิทธิพลต่อความคิดของผู้เรียนด้วย เพราะผู้สอนได้สอดแทรกความรู้สึกรู้จักคิดของตัวเองให้แก่ผู้เรียน ในทำนองเดียวกับที่พ่อแม่ได้สอดแทรกความคิดของตนให้แก่บุตรในการอบรมเลี้ยงดูบุตร

หากวิเคราะห์สาเหตุของนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองที่ไม่สามารถตีความหมายภาพถ่ายด้านศาสนาในหัวข้อสมาธิ ความยากของภาพ ระดับง่าย ระดับปานกลาง และระดับยาก ได้ถูกต้องเพราะนักเรียนไม่สามารถตีความของสัญลักษณ์ภายในภาพได้ และขาดประสบการณ์จึงไม่สามารถทราบถึงความหมายโดยนัยหรือความหมายซ่อนของภาพได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวการวิเคราะห์สัญลักษณ์ของอุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ (2541: 205-206) กล่าวว่า การตีความหมายโดยนัย เป็นความหมายที่อยู่ในระดับลึกลงไปเกินกว่าที่จะรับรู้ได้โดยง่าย ความหมายโดยนัยนี้เป็นความหมายทางสังคมซึ่งซ่อนอยู่ในระดับลึก เกินกว่าที่จะสังเกตเห็นได้โดยง่าย เป็นความหมายทางอ้อมที่เกิดจากข้อตกลงของกลุ่มหรือประสบการณ์เฉพาะกลุ่ม และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุรพร ศิริสรณ์ (2544) กล่าวว่า ในระดับสัญลักษณ์ที่มีความเชื่อมโยงแบบเกิดจากข้อตกลง (symbol) มักจะไม่ค่อยประสบความสำเร็จ เพราะเนื่องจากระดับความซับซ้อนของ ความหมายโดยนัย ทำให้การสื่อสารไม่ค่อยจะประสบความสำเร็จด้วยวิธีการใช้สัญลักษณ์ในรูปแบบนี้เท่าใดนัก โดยการถอดรหัสของสัญลักษณ์นี้ต้องมีให้เรียนรู้จากสื่อต่างๆ เช่นทีวี ภาพยนตร์ อินเทอร์เน็ตเป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีสัญญาวิทยา ของ วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์ (2547: 11)

กล่าวว่า การถอดรหัสของสัญลักษณ์ที่มีการเชื่อมโยงเกิดจากข้อตกลง (symbol) นั้นจำเป็นต้องอาศัยการเรียนรู้ของผู้ใช้สัญลักษณ์นั้นเพียงอย่างเดียว

อีกทั้งอาจเป็นเพราะประสบการณ์ และภูมิหลังทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันทำให้นักเรียนสนใจสื่อต่างกันเพราะ นักเรียนในเมืองมีโอกาสเข้าถึงสื่อต่าง ๆ ได้หลากหลายมากกว่าเด็กนักเรียนนอกเมือง ทั้งสื่อที่มีเนื้อหาที่ดีและไม่ดี เช่น ภาพแม่ชีบัวสีเหลือง นักเรียนในเมืองตีความได้มากกว่านักเรียนนอกเมืองโดยตีความได้จากความรู้ในห้องเรียน และยังตีความจากจากสื่อต่าง ๆ เช่น หนังสือภาพยนตร์ สารคดี และ อินเทอร์เน็ต ในขณะที่นักเรียนนอกเมืองต้องอาศัยการเรียนรู้เรื่องบัวสีเหลืองจากในห้องเรียน หรือ ที่วัดเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นอีกปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ในเรื่องศาสนาของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับวิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์ (2549: 46) กล่าวว่า บุคคลที่มีภูมิหลังทางวัฒนธรรมแตกต่างกัน จะทำให้คุณภาพและแปลความหมายของภาพแตกต่างกันไปด้วย ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นอีกปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ในเรื่องศีลธรรมต่างๆของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ชเรมม (อ้างถึงใน สุริดา ชินาคม, 2545: 21) กล่าวว่า ประสบการณ์เกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสาร วัตถุ สิ่งของ ฯลฯ แตกต่างกันไป ทำให้ผู้รับสารแสวงหาข่าวสารแตกต่างกัน ภูมิหลังที่แตกต่างกัน จะทำให้ผู้รับสารมีความสนใจในสื่อที่แตกต่างกัน

อย่างไรก็ตามการตีความภาพถ่ายด้านศาสนาในหัวข้อสมาธิ ของนักเรียนยังสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างของ แนวคิด ทศนคติ ค่านิยม และวัฒนธรรม ของนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองผ่านการตีความของภาพดังกล่าว โดยเด็กในเมืองจะสามารถเข้าถึงสื่อได้ดีกว่านักเรียนนอกเมือง ซึ่งเหมือนดาบสองคมเพราะนักเรียนในเมืองส่วนใหญ่นอกเสียเวลาไปกับการเล่นเกมออนไลน์ facebook หรือใช้โปรแกรมสนทนา msn ในขณะที่นักเรียนนอกเมืองกลับมีสิ่งรบกวนน้อยกว่าแล้วยังสนใจในเรื่องกฎแห่งกรรมมากกว่านักเรียนในเมือง โดยสังเกตจากรายการที่นักเรียนรับชมเช่น ละครทีวีเกี่ยวกับกฎแห่งกรรม หรือ รายการธรรมทางวิทยุ ซึ่งสอดคล้องกับงานผลการวิจัยของ สมเกียรติ ตั้งนโม (2546: 3-4) วัฒนธรรมทางสายตา คือวัฒนธรรมภาพที่ได้เข้ามาแทนที่วัฒนธรรมตัวหนังสือ ทำให้เรามองเห็นความสัมพันธ์ในลักษณะเชื่อมโยงระหว่างศิลปะ วัฒนธรรม จิตวิทยา และสังคมมากขึ้น

สรุปผลการวิจัย – ปัญหา

การตีความภาพถ่ายด้านศาสนาในหัวข้อปัญหา แบ่งตามความยากของภาพได้ 3 ระดับดังนี้

การบรรยาย การวิเคราะห์โครงสร้าง และการตีความภาพถ่ายด้านศาสนาในหัวข้อปัญหา ความยากของภาพระดับง่าย และระดับยากพบว่า นักเรียนนอกเมืองบรรยายและวิเคราะห์

โครงสร้างเชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ ภายในภาพกับประสบการณ์ และสามารถตีความภาพได้มากกว่านักเรียนในเมือง (ตาราง 11 ตาราง 12 และ ตาราง 13) โดยนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองตีความภาพถ่ายในหัวข้อปัญญา ความยากของภาพระดับง่ายได้ถูกต้องมากกว่าครึ่งคืออยู่ในระดับปานกลาง แต่หากมองลึกลงไปจะพบว่า นักเรียนนอกเมืองสามารถตีความได้ถูกต้องมากกว่านักเรียนในเมือง เพราะนักเรียนนอกเมืองส่วนใหญ่มีประสบการณ์ และรู้ถึงหลักพิธีกรรมทางศาสนา หรือ เคยพบเห็นการกระทำที่คล้ายในภาพตัวอย่างมากกว่านักเรียนในเมือง ส่งผลให้นักเรียนนอกเมืองสามารถเข้าใจความหมายโดยอรรถ และความหมายโดยนัยของภาพสามารถสันนิษฐานและสรุปสร้างสรรค์เรื่องราวภาพในภาพได้ดีกว่านักเรียนในเมือง โดยภาพที่ 1 นักเรียนในเมือง และนักเรียนนอกเมืองส่วนใหญ่ตีความคล้ายกันว่าเป็นภาพชีพรามณ์ กำลังกราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ด้วยความศรัทธาเพื่อให้เกิดปัญญาเห็นแสงธรรม ส่วนภาพที่ 2 นักเรียนในเมือง และนักเรียนนอกเมืองส่วนใหญ่ตีความว่าเป็นภาพพระกำลังประกอบพิธีสวดพระอภิธรรมศพ และข้อความบนตาลปัตรเป็นคำกลอนสอนให้ใช้ชีวิตด้วยความไม่ประมาท

การบรรยาย การวิเคราะห์โครงสร้าง และการตีความภาพถ่ายด้านศาสนาในหัวข้อศีล ความยากของภาพระดับปานกลาง พบว่า นักเรียนในเมืองบรรยายและวิเคราะห์โครงสร้างเชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ ภายในภาพกับประสบการณ์ และสามารถตีความภาพได้มากกว่านักเรียนนอกเมือง (ตาราง 11 ตาราง 12 และ ตาราง 13) โดยนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองตีความภาพถ่ายในหัวข้อศีล ความยากของภาพระดับปานกลางได้ถูกต้องเพียงบางส่วนคืออยู่ในระดับต่ำ เพราะนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองส่วนใหญ่ไม่เข้าใจสัญลักษณ์ที่มีอยู่ในภาพ นักเรียนจึงตีความหมายโดยอรรถ และความหมายโดยนัยที่ปรากฏในภาพไม่ได้ หรือตีความผิดเพี้ยนไป โดยภาพที่ 1 นักเรียนในเมือง และนักเรียนนอกเมืองส่วนใหญ่ ตีความจากภาพถ่ายว่าเป็นภาพพระสงฆ์ออกมาเปิดประตูเชิญชวนคนเข้ามาศึกษาพระธรรม ส่วนภาพที่ 2 นักเรียนในเมือง และนักเรียนนอกเมืองน้อยคนที่ตีความได้ถูกต้องว่าเป็นภาพเกี่ยวกับคำสอนของพระพุทธเจ้าเรื่องบัว 4 เหล่า

การตีความภาพถ่ายด้านศาสนาในหัวข้อปัญญา ความยากของภาพระดับยาก พบว่านักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองตีความได้ถูกต้องเพียงบางส่วนคืออยู่ในระดับต่ำ แต่หากมองลึกลงไปจะพบว่านักเรียนนอกเมืองตีความได้มากกว่านักเรียนนอกเมืองโดยเฉพาะขั้นตีความ เพราะนักเรียนในเมืองส่วนใหญ่ไม่เข้าใจสัญลักษณ์ในภาพ นักเรียนจึงตีความหมายโดยอรรถ และความหมายโดยนัยที่ปรากฏในภาพผิดเพี้ยนไป ทำให้ไม่สามารถสันนิษฐานและสรุปสร้างสรรค์เรื่องราวในภาพได้ถูกต้อง โดยภาพที่ 1 นักเรียนในเมือง และนักเรียนนอกเมืองส่วนใหญ่ตีความว่าเป็นภาพพุทธประวัติของพระพุทธเจ้า ในตอนเจตเวททูตทั้ง 4 แล้วออกบวช ตรัสรู้ และปรินิพพาน ส่วนภาพที่ 2 นักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองตีความได้ถูกต้องเพียงบางส่วนเท่านั้น ไม่

สามารถสรุปหรือสร้างสรรค์เรื่องราวได้ โดยตีความเป็นภาพพระพุทธรูปเจ้านั่งสมาธิอยู่ในเปลวเทียนเล่มใหญ่ล้อมรอบไปด้วยกิเลสตัณหา

ดังนั้นจึงสรุปว่าการตีความภาพถ่ายด้านศาสนาในหัวข้อปัญหา ความยากของภาพระดับง่าย นักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองสามารถตีความได้คล้ายกันไม่แตกต่างกันคือตีความได้ถูกต้องมากกว่าครึ่งคืออยู่ในระดับปานกลาง

การตีความภาพถ่ายด้านศาสนาในหัวข้อปัญหา ความยากของภาพระดับปานกลาง นักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองตีความได้คล้ายกันไม่แตกต่างกันคือตีความได้ถูกต้องเพียงบางส่วนคืออยู่ในระดับต่ำ

การตีความภาพถ่ายด้านศาสนาในหัวข้อปัญหา ความยากของภาพระดับยาก นักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองตีความได้คล้ายกันไม่แตกต่างกันคือตีความได้ถูกต้องเพียงบางส่วนคืออยู่ในระดับต่ำ

วิจารณ์ผลการวิจัย

หากวิเคราะห์การตีความภาพถ่ายด้านศาสนาในหัวข้อปัญหา ความยากของภาพระดับง่าย ระดับปานกลาง และระดับยาก ในชั้นบรรยาย วิเคราะห์ และตีความ ของนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมือง ตามทฤษฎี สุนทรียศึกษา ของ โบรดี (อ้างถึงใน มะลิฉัตร เอื้ออนันต์, 2543: 58-61) จะพบว่า นักเรียนมีคุณสมบัติด้านการรับรู้ส่วนประกอบของภาพ หมายถึง มีคุณสมบัติด้านส่วนประกอบต่างๆ ของการเห็น (visual elements) ได้แก่ นักเรียนสามารถบรรยายเรื่องราวของภาพ สี เส้น รูปร่างของภาพ และบรรยายออกมาเป็นเรื่องราวได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับ ระดับการเรียนรู้ในการดูภาพ ของ วิทยา คำรงเกียรติศักดิ์ (2549: 39-56) กล่าวว่าเมื่อผู้เรียนดูภาพฯหนึ่ง หรือมองดูสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้วควรสามารถจำแนกและบูรณาการได้ โดยนักเรียนได้จำแนกวิเคราะห์รายละเอียดที่เกี่ยวข้องของสิ่งต่างๆ ภายในภาพนั้น และดูว่ารายละเอียดเหล่านั้นเกี่ยวข้องกันอย่างไร กับประสบการณ์ของตัวเองที่ได้เรียนรู้จากสื่อต่างๆ

ชั้นบรรยาย หากวิเคราะห์ปัจจัยที่นักเรียนสามารถบรรยายว่าเป็นภาพที่ทำให้รู้สึกสบายใจ ทำให้จิตใจสงบ หรือ ดูเศร้า น่ากลัว เหมือนงานศพ พบว่า เรื่องราวของภาพ บรรยายภาพของภาพ อารมณ์ของภาพ สีสันทนภายในภาพ มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อจิตใจ อารมณ์ความรู้สึกของนักเรียน และมีส่วนช่วยให้นักเรียนบรรยายภาพถ่ายได้เข้าถึงวัตถุประสงค์ของภาพถ่ายชิ้นนั้นได้ลึกซึ้งขึ้น ดังตัวอย่างที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของภาพ ของ วิทยา คำรงเกียรติศักดิ์ (2537: 251-257) ที่กล่าวว่า องค์ประกอบที่สำคัญของศิลปะภาพถ่ายคือ เรื่องราวของภาพ บรรยายภาพของภาพ อารมณ์ของภาพ และองค์ประกอบของภาพ อีกทั้งยัง

สอดคล้องกับ จิตวิทยาการใช้สีของ นภัสกร ชาณณรงค์ (2551: ระบบออนไลน์) ที่กล่าวว่า สีมียุทธพลอย่างยิ่งต่อจิตใจ อารมณ์ความรู้สึกของคนเรา

ส่วนสาเหตุที่นักเรียนบรรยายภาพได้เพียงบางส่วนในภาพความยากระดับง่าย ระดับปานกลาง และระดับยาก เพราะภาพถ่ายหัวข้อปัญหาใช้สัญลักษณ์ที่มีความเชื่อมโยงแบบเหตุผล (index) และสัญลักษณ์ที่มีการเชื่อมโยงเกิดจากข้อตกลง (symbol) เป็นส่วนใหญ่จึงต้องอาศัยประสบการณ์และความรู้มากกว่าในการตีความมากกว่าสัญลักษณ์ที่มีความคล้ายคลึง (icon) ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีสัญลักษณ์วิทยา ของ วิทยา คำรงเกียรติศักดิ์ (2547: 11) กล่าวว่า การถอดรหัสของสัญลักษณ์ที่มีการเชื่อมโยงเกิดจากข้อตกลง (symbol) นั้นจำเป็นต้องอาศัยการเรียนรู้ของผู้ใช้สัญลักษณ์นั้นเพียงอย่างเดียว และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุรพร ศิริสรณ์ (2544) กล่าวว่า ในระดับสัญลักษณ์ที่มีความเชื่อมโยงแบบเกิดจากข้อตกลง (symbol) มักจะไม่ค่อยประสบความสำเร็จ เพราะเนื่องจากระดับความซับซ้อนของความหมายโดยนัย ทำให้การสื่อสารไม่ค่อยจะประสบความสำเร็จด้วยวิธีการใช้สัญลักษณ์ในรูปแบบนี้เท่าใดนัก

ขั้นวิเคราะห์โครงสร้าง นักเรียนส่วนใหญ่จะเชื่อมโยงสิ่งที่เห็นในชั้นบรรยายกับวิถีชีวิตต่อศาสนา เช่น พ่อแม่หรือครอบครัวมีความใกล้ชิดกับศาสนา ชอบเจ้าวัดถือศีลปฏิบัติธรรม หรือสอนเรื่องสมาธิให้นักเรียนทำตามส่งผลให้นักเรียนได้รับการปลูกฝัง ความรู้และความเชื่อในเรื่องปัญหา จากสภาพแวดล้อมและการอบรมดูแลของครอบครัว หรือ จากพฤติกรรมของเพื่อน บุคคลรอบข้าง และจากสื่อภาพยนตร์ ละครทีวีต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (social learning theory) ของ Albert Bandura (1963, วิทยา คำรงเกียรติศักดิ์, 2547: 57-59) Bandura เชื่อว่าสามารถเรียนรู้โดยการสังเกตผู้อื่น ประสบการณ์เลียนแบบคือวิธีเฉพาะของการเปลี่ยนแปลงของมนุษย์ เขายืนยันว่าการเอาอย่าง มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้เท่าๆ กับประสบการณ์ตรง

ขั้นตีความ นักเรียนส่วนใหญ่ตีความจากความรู้ความเชื่อในเรื่องศีล และวิถีชีวิตต่อศาสนาของนักเรียน เช่น นักเรียนที่มีพ่อแม่หรือครอบครัวมีความใกล้ชิดกับศาสนา หรือคอยอบรมสั่งสอนเรื่องศีล สมาธิ และปัญหาให้นักเรียนเสมอ นักเรียนจะมีความรู้ในเรื่องปัญหาทางพุทธศาสนามากกว่านักเรียนทั่วไป และสามารถตีความจากภาพถ่ายได้ดีกว่าเด็กทั่วไป อีกทั้งยังส่งผลให้นักเรียนมีความสนใจศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมในเรื่องของพระพุทธศาสนา หรือ เรื่องของกฎแห่งกรรม เรื่องนรกสวรรค์มากยิ่งขึ้น จึงสรุปได้ว่าความรู้ความเชื่อในเรื่องศีล และวิถีชีวิตต่อศาสนาของนักเรียนมีผลต่อการตีความของนักเรียน ส่งผลให้นักเรียนมีประสบการณ์ ความรู้ในเรื่องปัญหามากกว่าเด็กทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (social learning theory) ของ Albert Bandura (1963, วิทยา คำรงเกียรติศักดิ์, 2547: 57-59) Bandura เชื่อว่าสามารถเรียนรู้โดยการ

สังเกตผู้อื่น ประสบการณ์เลียนแบบคือวิธีเฉพาะของการเปลี่ยนแปลงของมนุษย์ เขายืนยันว่าการเอาอย่าง มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้เท่า ๆ กับประสบการณ์ตรง

นักเรียนที่เคยผ่านการบวชเณร บวชชีพรหมมณั หรือ สนใจในพระพุทธศาสนาจะสามารถตีความได้ดีกว่านักเรียนทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับ ประมะ สตะเวทิน (2540: 116 - 117) กล่าวว่า การศึกษาหรือความรู้ เป็นลักษณะอีกประการหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อผู้รับสาร ดังนั้นคนที่ได้รับการศึกษาในระดับที่ต่างกัน จึงย่อมมีความรู้สึกนึกคิด อุดมการณ์ และความต้องการที่แตกต่างกันไป นอกจากนั้นตัวครูผู้สอนก็มีอิทธิพลต่อความคิดของผู้เรียนด้วย เพราะผู้สอนได้สอดแทรกความรู้สึกนึกคิดของตัวเองให้แก่ผู้เรียน ในทำนองเดียวกับที่พ่อแม่ได้สอดแทรกความคิดของตนให้แก่บุตรในการอบรมเลี้ยงดูบุตร

หากวิเคราะห์สาเหตุของนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองที่ไม่สามารถตีความหมายภาพถ่ายด้านศาสนาในหัวข้อสมาธิ ความยากของภาพ ระดับปานกลาง และระดับยากได้ถูกต้องเพราะนักเรียนไม่สามารถตีความของสัญลักษณ์ในภาพได้ และขาดประสบการณ์จึงไม่สามารถทราบถึงความหมายโดยนัยหรือความหมายซ้อนของภาพได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวการวิเคราะห์สัญลักษณ์ของอุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ (2541: 205-206) กล่าวว่า การตีความหมายโดยนัย เป็นความหมายที่อยู่ในระดับลึกลงไปเกินกว่าที่จะรับรู้ได้โดยง่าย ความหมายโดยนัยนี้เป็นความหมายทางสังคมซึ่งซ่อนอยู่ในระดับลึก เกินกว่าที่จะสังเกตเห็นได้โดยง่าย เป็นความหมายทางอ้อมที่เกิดจากข้อตกลงของกลุ่มหรือประสบการณ์เฉพาะกลุ่ม และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุรพร ศิริสรณ์ (2544) กล่าวว่า ในระดับสัญลักษณ์ที่มีความเชื่อมโยงแบบเกิดจากข้อตกลง (symbol) มักจะไม่ค่อยประสบความสำเร็จ เพราะเนื่องจากระดับความซับซ้อนของความหมายโดยนัย ทำให้การสื่อสารไม่ค่อยจะประสบความสำเร็จด้วยวิธีการใช้สัญลักษณ์ในรูปแบบนี้เท่าใดนัก โดยการถอดรหัสของสัญลักษณ์นี้ต้องมีให้เรียนรู้จากสื่อต่างๆ เช่นทีวี ภาพยนตร์ อินเทอร์เน็ตเป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีสัญญะวิทยา ของ วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์ (2547: 11) กล่าวว่า การถอดรหัสของสัญลักษณ์ที่มีการเชื่อมโยงเกิดจากข้อตกลง (symbol) นั้นจำเป็นต้องอาศัยการเรียนรู้ของผู้ใช้สัญลักษณ์นั้นเพียงอย่างเดียว

อีกทั้งอาจเป็นเพราะประสบการณ์ และภูมิหลังทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันทำให้นักเรียนสนใจสื่อต่างกันเพราะ นักเรียนในเมืองมีโอกาสเข้าถึงสื่อต่าง ๆ ได้หลากหลายมากกว่าเด็กนักเรียนนอกเมือง ทั้งสื่อที่มีเนื้อหาที่ดีและไม่ดี เช่น ภาพแม่ชีกำลังเคาะขันเพื่อทำสมาธิ นักเรียนนอกเมืองส่วนใหญ่สามารถตีความได้มากกว่านักเรียนในเมืองเพราะเห็นการกระทำแบบนี้จากสื่อบุคคลที่วัด เช่น พระ และแม่ชี ในขณะที่นักเรียนในเมืองสามารถตีความภาพพระพุทธเจ้าขณะมารู้ได้ดีกว่านักเรียนนอกเมืองเพราะนักเรียนในเมืองเข้าถึงสื่อได้ดีกว่านักเรียนนอกเมือง เช่น

ภาพยนตร์การ์ตูน หรือสารคดี เรื่องพระพุทธเจ้า จึงสามารถสรุปและสร้างสรรค์เรื่องราวได้ดีกว่า ซึ่งสอดคล้องกับวิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์ (2549: 46) กล่าวว่า บุคคลที่มีภูมิหลังทางวัฒนธรรมแตกต่างกัน จะทำให้คุณภาพและแปลความหมายของภาพแตกต่างกันไปด้วย ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นอีกปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ในเรื่องศีลธรรมต่าง ๆ ของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ชแรมม์ (อ้างถึงใน สุธิดา ชีโนคม, 2545: 21) กล่าวว่า ประสบการณ์เกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสาร วัตถุ สิ่งของ ฯลฯ แตกต่างกันไป ทำให้ผู้รับสารแสวงหาข่าวสารแตกต่างกัน ภูมิหลังที่แตกต่างกัน จะทำให้ผู้รับสารมีความสนใจในสื่อที่แตกต่างกัน

อย่างไรก็ตามการตีความภาพถ่ายด้านศาสนาในหัวข้อสมาธิ ของนักเรียนยังสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างของ แนวคิด ทศนคติ ค่านิยม และวัฒนธรรม ของนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองผ่านการตีความของภาพดังกล่าว โดยเด็กในเมืองจะได้รับการสอนเรื่องสมาธิจาก ครู และพ่อแม่เป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่นักเรียนนอกเมืองจะได้รับการสอนเรื่องสมาธิจากพระอาจารย์ ครู และญาติผู้ใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับงานผลการวิจัยของ สมเกียรติ ตั้งนโม (2546: 3-4) วัฒนธรรมทางสายตา คือวัฒนธรรมภาพที่ได้เข้ามาแทนที่วัฒนธรรมตัวหนังสือ ทำให้เรามองเห็นความสัมพันธ์ในลักษณะเชื่อมโยงระหว่างศิลปะ วัฒนธรรม จิตวิทยา และสังคมมากขึ้น

ตาราง 14 ผลการตีความจากภาพถ่ายด้านศาสนาหัวข้อศิลปะด้านจิตรกรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก

ภาพถ่ายหัวข้อศิลปะ		นักเรียนในเมือง 12 คน		นักเรียนนอกเมือง 12 คน	
ความยาก	ขั้นตอนการวิจารณ์ศิลปะ				
ระดับง่าย	บรรยาย	ภาพที่ 1	ภาพที่ 1		
		- เป็นการทำให้ศิลปะ 5 - เหมือนในศาสนา - บรรยายภาพดี ๆ คำ ๆ ทำให้รู้สึกไม่ได้อิสระภาพ	- เป็นการทำให้ศิลปะ 5 - บรรยายภาพดี ๆ คำ ๆ ทำให้รู้สึกไม่ได้อิสระภาพ		
ระดับง่าย	วิเคราะห์เชื่อมโยง	ภาพที่ 2	ภาพที่ 2		
		- การกักขังสัตว์ การทรมานสัตว์ เป็นการกระทำที่ผิดศีล - สิ่งถูกขังอยู่ในกรง ดูมันอ่อนแอจนน่าสงสาร เหมือนต้องการมีอิสระภาพ - สายตาถึงที่หน้าต่างแล้วรู้สึกหดหู่ บรรยายภาพมันดูแล้วเศร้า ๆ	- เหมือนคนไปพรากสิ่งมาจากครอบครัว แล้วเอามาขังไว้เป็นการกระทำที่ผิดศีล - สิ่งนั้นอยากออกไปสู่โลกภายนอก แวดวงและมือของถึง ทำให้บรรยายภาพดูวังเวงเศร้า ๆ เหมือนต้องการอิสระภาพ		
ระดับง่าย	วิเคราะห์เชื่อมโยง	- เคยเห็นในทีวี และพ่อแม่กับครูที่โรงเรียน เด็กก็สอนเรื่องศีลตั้งแต่เด็กประมาณชั้นประถม - ตอนไปเข้าค่ายธรรมะที่โรงเรียนเค้าก็สอน	- พระอาจารย์สอน บางทีก็เรียนรู้ด้วยตัวเอง พ่อแม่ก็สอนด้วย แล้วก็จากพวกหนังสือ ที่วิพากษ์วิจารณ์ว่า วิทยาศาสตร์ - ตอนไปเข้าค่ายธรรมะที่วัด		

ตาราง 14 (ต่อ)

นักเรียนในเมือง 12 คน		นักเรียนนอกเมือง 12 คน	
ความยาก ของภาพ	ขั้นตอนการ วิจารณ์ศิลปะ		
ระดับง่าย	วิเคราะห์	- บวชชีพราหมณ์ได้ถือศีลกับพ่อ	- บวชชีพราหมณ์ได้ถือศีลกับยาย
	เชื่อมโยง	- รู้ได้จากตัวเองเพราะว่าเราก็ได้ในระดับหนึ่งแล้วน่าจะทราบว่ามันที่มันไม่ถูก อันไหนที่มันถูก	- เคยมีประสบการณ์ คือมีญาติมีสุรามาจัดแล้วจัดไม่ระวัง ถูกธูปไฟชน ต้องตัดขา
การตีความ		- เห็นคนเล่นแถวนี้ แล้วรู้สึกสนุก ก็ลองเล่นมั่งก็สนุกดี	- เชื้อเรื่องสวรรค์นรก
		- เชื้อเรื่องสวรรค์นรก	
ภาพที่ 1		ภาพที่ 1	
		- คิดศิลป์ข้อ 5 มันคิดศิลป์ข้อบายมุข เรื่องการพนันการดื่มเหล้า	- มันเป็นบายมุข พวกดื่มเหล้าการพนัน คิดศิลป์ข้อ 5
		- ดื่มเหล้าเล่นการพนันทำให้เสียคน ทรัพย์สินหาย ทะเลาะวิวาท พ่อแม่ผิดหวัง ตคนรกไปจะโดนตัดมือ โดนน้ำร้อนกรอกปาก	- ดายไปต้องตกนรกโดนเอน้ำทองแดงกรอกปาก
		- สังคมเสื่อมเสีย สังคมจะมีแต่คนไม่ดี เพราะคนคิดการพนัน ทะเลาะเบาะแว้ง มีการโกงกัน วัฒนธรรมเสื่อมเสียทำอะไรไปโดยไม่รู้ว่าไม่มีสติ ทำให้สังคมขาดความสามัคคี	- การพนันมันเป็นการมอมเมา ขาดน้ำเกิดมาไม่สมบูรณ์
		- ดื่มเหล้าเพื่อสังสรรค์กันแล้วไม่ทำให้คนอื่นเขาเดือดร้อน ไม่ทำให้ครอบครัวเดือดร้อนไม่ผิด	- สังคมก็จะตกต่ำคนไม่มีศีลธรรม ไม่รู้ผิดถูก เพราะเหล้าทำให้สติไม่อยู่กับตัว
			- เหล้าดื่มแล้วไม่ระวังใคร ไม่สร้างความเดือดร้อนให้ใครในสังคมกันไปเอะไม่ผิด
			- ถ้าดื่มเป็นมารยาทแก้วเดียวไม่ผิดศีล ศิลป์ไม่ขาด

ตาราง 14 (ต่อ)

ความยาก ขั้นตอนการ ของภาพ วิจารณ์ศิลปะ		นักเรียนในเมือง 12 คน		นักเรียนนอกเมือง 12 คน	
ระดับง่าย	การตีความ	ภาพที่ 2		ภาพที่ 2	
		- ผิดศีลข้อที่ 1 ฆ่าสัตว์ ทรมานสัตว์ - ผิดตรงศีลข้อ 3 คือผิดลูก ผิดเมียผู้อื่น ผิดที่พรากเขาจากครอบครัว - แนวตาของลิงกับกรงที่ขังมันอยู่บวกกับมือของมันเหมือนขอความปราณี บอกว่ามันทรมานน่าเศร้า - ถ้าคนในสังคมนำสัตว์ป่ามากักขังอย่างนี้กันหมด ธรรมชาติก็จะไม่สมบูรณ์ ไม่มีสัตว์ทำให้ขาดสมดุลของธรรมชาติ		- ผิดศีลข้อที่ 1 ห้ามฆ่าสัตว์ เพราะเราขังไว้ก็เท่ากับฆ่าแล้ว - ผิดศีลข้อ 3 ประพฤติผิดในกาม เหมือนคนไปพรากกลืนมาจากครอบครัว - มันเป็นการกักขังอิสรภาพของสัตว์ มันอาจจะทำให้สิ่งมีชีวิตนี้ต้องทุกข์ทรมาน - ถ้าคนในสังคมเอาสัตว์ป่ามาขังไว้จะมีผลกระทบคือสัตว์ป่าจะลดน้อยลง ธรรมชาติจะเสื่อม และมีผลกระทบต้องวงจรชีวิต	
ระดับปานกลาง	บรรยาย	ภาพที่ 1		ภาพที่ 1	
		- เป็นสิ่งไม่ถูกต้องไม่สมควรเพราะเป็นการคบชู้ - เป็นภาพจากหนังสือเกาหลี มันก็ไม่ได้ มันเป็นการคบชู้ - เป็นภาพความรักในครอบครัว		- ภรรยาผู้ชายนิสัยเจ้าชู้ ทำแบบนี้ไม่ดีผิดศีล - ผู้หญิงกับผู้ชายทำผิดศีล ผู้หญิงคนนี้เหมือนนางวันทอง - เป็นภาพความรักในครอบครัว	

ตาราง 14 (ต่อ)

ความยาก		นักเรียนในเมือง 12 คน		นักเรียนนอกเมือง 12 คน	
ของภาพ	ขั้นตอนการวิจารณ์ศิลปะ	ภาพที่ 2		ภาพที่ 1	
ระดับปานกลาง	บรรยาย	ภาพที่ 2		ภาพที่ 1	
กลาง		- ผู้หญิงคิมเหง้า กำลังมาหาสติ ดูไม่มีความสุข - ผู้หญิงคิมเบียร์ จนมาแล้วมาหลับคาที่ ดูแล้วไม่มีความสุข		- ผู้หญิงคิมสุราแล้วมาจนหมดสติคิดข้อ 5 - ผู้หญิงคิมเหง้าเบียร์ แล้วมาหลับอยู่ข้างถนนดูแล้ว หดหู่ เพราะผู้หญิงทำตัวอย่างนี้ไม่สมควร	
	วิเคราะห์เชื่อมโยง	- เรื่องรู้เคยเห็นในภาพยนตร์ ละครทีวี จากเพื่อน คนรอบข้าง - ทำแบบนี้มันก็ผิดสองอย่าง ผิดประเพณี ผิดศีล - เรื่องการคิมเหง้าก็เคยเห็น พ่อแม่ พี่ เพื่อน หรือรุ่นน้อง กินตามร้านอาหาร แต่รู้สึกเฉยๆ เป็นสิทธิของเขา - พ่อสอน ไม่ควรกินเหง้าเพราะผิดศีล ทำให้ขาดสติไม่ดีต่อสุขภาพ - ถ้าต้องคิมเหง้าจะรู้สึกผิดต่อพ่อแม่ แต่ไม่รู้สู้กับไป		- ผิดกฎคิมเบียร์ผู้อื่น ตายไปต้องเป็นต้นจ้าว หรือโดนกรรมตามสนองคนอื่นมาแย่งของเราบ้าง - พ่อแม่ ครู อาจารย์ สอนอย่าไปยุ่งกับลูกเมียคนอื่น - ไม่ไปยุ่งกับคนที่มิมีเจ้าของแล้ว เพราะกลัวเวรกรรม - กินเหง้าไม่ดี ทำให้สุขภาพร่างกายไม่ดีผิดศีล ชีวิตแย่ลงคนอื่นมองไม่ดี ตายไปก็โดนน้ำร้อนลวกปาก	
การตีความ		ภาพที่ 1		ภาพที่ 1	
		- ผิดศีลข้อ 3 ห้ามผิดกฎคิมเบียร์ ไม่ควรทำตาม - ผิดธรรมเนียมประเพณี ต้องมีเมียเดียว - ผู้หญิงคนนี้คือว่าแบบไม่น่าจะทำตัวหลาใจ		- ไม่ผิดศีลสมควรทำตาม เพราะเป็นภาพการแสดงความรักของคนในครอบครัว เป็นครอบครัวที่อบอุ่น - ผิดศีลข้อ 3 คือ ไม่ประพฤติผิดในกาม	

ตาราง 14 (ต่อ)

ขั้นตอนการ ของภาพ วิจารณ์ศิลปะ		นักเรียนในเมือง 12 คน	นักเรียนนอกเมือง 12 คน
ระดับปาน กลาง	การตีความ	- ไม่น่าทำกันแบบนี้สงครามลูกที่เกิดขึ้นมา - ถ้ารู้จักจริงขึ้นฟ้องหย่าไปเลย จะได้ไม่ต้องมีเหตุการณ์แบบนี้ - สังคมไม่น่าอยู่ มีแต่ผู้หญิงเกลียดกันผู้ชายเกลียดกัน - ไม่ผิดศีลธรรมควรทำตาม เพราะเป็นภาพครอบครัวที่อบอุ่น	- อาจดูเกินทางทำให้ชื่อเสียงเสียหาย - สังคมไม่จริงผู้มีอำนาจมักไปทั่วกันไปหมด
	กลาง	ภาพที่ 2 - ผู้หญิงไม่ควรทำตัวแบบนี้ มันผิดศีลข้อ 5 - ผู้หญิงทำอย่างนี้เป็นผู้หญิงที่ไม่เป็นกุลสตรี ไม่มีขบถ - อาจจะโดนข่มขืน ถักทอหรือเกิดอุบัติเหตุ - แต่ถ้าคิดเล็ก ๆ น้อยๆ ก็พอได้คือมันคิดแต่มันกันก็ได้ เช่นมีสิ่งชั่ว ความเครียดอะไรแบบนี้ เราก็กินโดยไม่ให้ขาดสติ	ภาพที่ 2 - ผิดศีลข้อ 5 เป็นการกระทำที่ไม่สมควร - ผู้หญิงกินเหล้าแล้วอนาจารแบบนี้ไม่ดี น่าจะรักนวลสงวนตัว - ไม่น่าจะสามะเลเทศเมาอย่างนี้ มันเป็นคนเลว ต่อสุขภาพ และเสียภาพพจน์ - น่ารังเกียจ - ถ้าเครียดก็ต้องหากิจกรรมอย่างอื่นทำให้หายเครียด - ถ้ามีหน้าที่การงานดีแล้วดื่มได้ เพราะเป็นสิทธิ์ของตัวเอง

ตาราง 14 (ต่อ)

ความยาก ของภาพ	ขั้นตอนการ วิจารณ์ศิลปะ	นักเรียนในเมือง 12 คน		นักเรียนนอกเมือง 12 คน	
		บรรยาย	ภาพที่ 1	ภาพที่ 1	ภาพที่ 2
ระดับยาก	วิเคราะห์ เชื่อมโยง	พระสงฆ์มาร่วมเดินขบวนด้วย - เคยเล่นกับเพื่อน และก็เคยเห็นในทีวี - เวลาพูดโกหกก็จะเอานิ้วชี้ไว้ข้างหลังเพื่อให้เราโกหกได้โดยไม่ผิด	- ทำแบบนี้เป็นสัญลักษณ์แทนการโกหก - เวลาโกหกจะทำมือแบบนี้ไว้ข้างหลัง	- นิ้วมือชี้ไว้กันแบบนี้เป็นสัญลักษณ์การผิดคำพูด - การทำมือแบบนี้ เป็นสัญลักษณ์ ของการโกหก	- พวกเสื้อแดงชุมนุมประท้วงกันแต่มีพระอยู่เสื้อแดงรวมอยู่ด้วย ดูแล้วรู้สึกหดหู - จากเพื่อนเอามาเล่นกัน - เวลาโกหกไขว้ นิ้วไว้ก่อนทำให้สบายใจ ทำคิดว่าไม่ผิดเพราะว่าไขว้ นิ้วไว้โกหก
		- พ่อแม่ ครู โรงเรียน พระสอนเรื่องการห้ามพูดโกหก - ครู แม่บอกว่า พระสงฆ์ไม่ควรเกี่ยวข้องกับการเมืองเพราะมันผิด เพราะว่ามันผิดวินัยสงฆ์	- พ่อแม่ ครู โรงเรียน พระสอนเรื่องการห้ามพูดโกหก - ครู แม่บอกว่า พระสงฆ์ไม่ควรเกี่ยวข้องกับการเมืองเพราะมันผิด เพราะว่ามันผิดวินัยสงฆ์	- พ่อแม่ พี่สาว ครูที่โรงเรียน พระอาจารย์สอน ว่ามันไม่ดีมันผิดคิด ไม่ควรทำพระจะให้เราไม่มีใครเชื่อใจเรา ดยไปต้องตกนรกโดนเย็บปาก	- พ่อแม่ พี่สาว ครูที่โรงเรียน พระอาจารย์สอน ว่ามันไม่ดีมันผิดคิด ไม่ควรทำพระจะให้เราไม่มีใครเชื่อใจเรา ดยไปต้องตกนรกโดนเย็บปาก
		- ดูจากข่าว มันอยู่ในความรู้สึกของเรา ว่าทำแบบนี้มันไม่สมควร ไม่ต้องการมาสอนเรารู้ได้ด้วยตัวเอง	- ดูจากโทรทัศน์ และทีวีที่สาว ครูโรงเรียน เค้าบอกว่าพระไม่ควรทำแบบนี้มัน ไม่สำรวม	- ดูจากโทรทัศน์ และทีวีที่สาว ครูโรงเรียน เค้าบอกว่าพระไม่ควรทำแบบนี้มัน ไม่สำรวม	- ให้อภิปรายกันด้วยว่าการกระทำแบบนี้มันสมควรหรือไม่

ตาราง 14 (ต่อ)

ความยาก ของภาพ	ขั้นตอนการ วิจารณ์ศิลปะ	นักเรียนในเมือง 12 คน	นักเรียนนอกเมือง 12 คน
ระดับยาก	การตีความ	ภาพที่ 1 - ผิดศีลข้อ 4 ห้ามพูดเท็จ - ถ้าโกหกเรื่องไม่ร้ายแรงก็จะโดยไม่ได้คิดอะไร - การโกหกมันไม่ได้ไม่สมควรทำ แต่บางทีก็ต้องโกหกไปเพื่อความสบายใจของเรา และของคนอื่น - คนก็จะไม่ไว้ใจกัน ไม่เชื่อถือกัน ภาพที่ 2 - ผิดศีลข้อ 1 ทำความเดือดร้อนให้คนอื่น - ผิดศีลข้อ 4 การโกหก อย่างร้ายกว่านั้นจะผิดศีลพูดสอดเสียด พูดโกหก - พระสงฆ์ผิดศีล ไม่สมควรมาเดินประวั่ง ห่มจากความเป็นพระ แต่ไม่รู้ผิดศีลข้อไหน แต่ถึงขั้นอาบัติแน่นอน - พระที่ศีลควรเทศนาสั่งสอนว่าการทะเลาะวิวาทคบคิดกันมันไม่ดีอยู่ วัดทำกิจของสงฆ์ดีกว่า - ประเทศไทยอาจจะเปลี่ยนศาสนาเพราะ พระทำให้ศาสนาเสื่อม	ภาพที่ 1 - ผิดศีลข้อ 4 ห้ามพูดเท็จ เป็นการกระทำที่ไม่ดีไม่สมควร - ถ้าเราพูดเท็จคนอื่นอาจได้ขึ้นแล้วเอาไปนินทาได้ - จำเป็นบ้างที่ต้องโกหก เพราะให้คนอื่นสบายใจ - โกหกครั้งแรกไม่รู้ผิดศีลผิด แต่ถ้าต้องโกหกซ้ำในเรื่องเดิมจะรู้สึกผิด - คนจะมีแต่ความเห็นแก่ตัว ภาพที่ 2 - พระมาประวั่งทั่วผดศีลแต่ไม่รู้ข้อไหน น่าจะขาดจากความเป็นพระเลย เพราะพระเขามีศีลเยอะ ทำตัวไม่น่านับถือ - พระที่ศีลควรจะปฏิบัติตนให้สำรวม น่าเชื่อถือมากกว่านี้ ไม่ไปข้องเกี่ยวกับการเมือง ควรเดินทางสายกลาง - สังคมก็จะมีแบบอย่างที่ไม่ดี จะไม่มีศาสนาไว้ยึดเหนี่ยวจิตใจ

ตาราง 15 ผลการตีความจากภาพถ่ายด้านศาสนาหัวข้อสมาธิจำแนกตามขั้นตอนการวิจารณ์ศิลปะ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก

ภาพถ่ายหัวข้อสมาธิ		นักเรียนในเมือง 12 คน		นักเรียนนอกเมือง 12 คน	
ความยาก	ขั้นตอนการ				
ของภาพ	วิจารณ์ศิลปะ				
ระดับง่าย	บรรยาย	ภาพที่ 1	ภาพที่ 2	ภาพที่ 1	ภาพที่ 2
		- พระสงฆ์ หรือเณรกำลังนั่งสมาธิอยู่ดูแล้วรู้สึกแฉะ - ตามเณรดูจากแขน น่าจะเป็นสามเณรมากกว่า เพราะดูเล็ก ๆ แสงและสีของภาพ ทำให้รู้สึก สงบเย็นๆ ดูมีสมาธิดี		- ดูจากผิวพรรณรูปร่าง น่าจะเป็นภาพสามเณรกำลังนั่งสมาธิ - ภาพสามเณรกำลังนั่งสมาธิ เพราะผิวเนียนเหมือนผิวเด็ก ดูแล้วให้ความรู้สึกสบาย เพราะสีของภาพทำให้สบายตา	
		ภาพที่ 2			ภาพที่ 1
		- แมสี 2 คน กำลังนั่งสมาธิ อยู่ได้ต้น ไม่น่าจะเป็นในสวน ภายในวัด		- แมสี 2 คนกำลังทำสมาธิกันอยู่ได้ต้นไม้ ดูแล้วให้ความรู้สึกสดชื่น เพราะบรรยากาศทำให้เราสดชื่น	
ระดับง่าย	วิเคราะห์	- นึกถึงตอน ไปบวชชีพราหมณ์ทำสมาธิกับครอบครัวที่วัด		- นึกถึงตอน ไปบวชชีพราหมณ์ที่วัด และตอนไปเข้าค่ายธรรมะมีพระอาจารย์มาสอนนั่งสมาธิ	
	เชื่อมโยง	- การนั่งทำสมาธิกับคนในครอบครัว - นึกถึงตอนที่เรเข้าค่ายครับ แล้วเราก็นั่งสมาธิกันและมีพระมาอบรมสอนทำสมาธิ		- ครูที่โรงเรียนจะให้ทั้งสมาธิก่อนเริ่มเรียน	

ตาราง 15 (ต่อ)

ขั้นตอนการ ของภาพ วิจารณ์ศิลปะ		นักเรียนในเมือง 12 คน	นักเรียนนอกเมือง 12 คน
ระดับง่าย	การตีความ	- เป็นภาพพระ และ ภาพแม่ชีกำลังปฏิบัติธรรมถือศีลนั่งทำสมาธิ - เวลาเราทำสมาธิก็จะเกิดปัญหา เพื่อทำให้จิตใจผ่อง หลุดพ้นจากความทุกข์ เกิดความสุข เป็นการกระทำที่สมควรนำไปปฏิบัติตาม - สมาธิคือการตั้งใจ การทำจิตใจให้แน่วแน่ ช่วยทำอะไรได้ดีขึ้น - สมาธิทำได้หลายอย่าง การเดินจงกรม แล้วก็การที่เพ่งจิต - คนในสังคมมีสมาธิกันมากขึ้น โลกก็จะไม่ปั่นป่วนกันอย่างนี้ เราจะไม่มีการแบ่งแยกหรือฆ่ากันตาย สังคมน่าอยู่ มีแต่คนจิตใจสงบ - ภาพทั้งสองต่างกันตรง พระสงฆ์เป็นผู้ชาย ถือศีล 227 ข้อ แม่ชีนี่คือเป็นผู้หญิงที่ต้องการที่จะบวช โกนหัว ห่มผ้าขาว ถือศีล 8 ข้อ	- เป็นภาพสามเณร และแม่ชีถือกำลังนั่งสมาธิ - สมาธิทำให้จิตใจสงบ จะได้เกิดปัญญา จะได้ไม่คิดฟุ้งซ่าน - อาจเป็นการนั่งแผ่ส่วนบุญ ส่วนกุศลให้กับเจ้ากรรมนายเวรต่างๆ - ถ้าคนในสังคมมีสมาธิในการดำเนินชีวิต ทุกสิ่งทุกอย่างก็จะสำเร็จ ดูลงไปด้วยดี ตรงตามเป้าหมายมีประสิทธิภาพด้วย - ถ้าขาดสมาธิแล้วไม่น่าอยู่รอดได้ เพราะขาดสติและปัญญาในการแก้ปัญหา - พระกับแม่ชีแตกต่างกันตรงเครื่องแต่งกายแม่ชีจะเป็นผู้หญิงนุ่งขาว และถือศีลน้อยกว่าพระ แต่ถือศีลเท่าไร ไม่ทราบ - แม่ชีน่าจะบิณฑบาตได้ และแม่ชียังแบ่งออกเป็น 2 อย่าง เป็นชีกับเป็นพร้าหมณ์ ต่างกันตรงพร้าหมณ์ไม่ต้องโกนผม ถือศีลน้อยกว่า

ตาราง 15 (ต่อ)

ความยาก		นักเรียนนอกเมือง 12 คน	
ของภาพ		นักเรียนในเมือง 12 คน	
ระดับปาน	บรรยาย	ภาพที่ 1	ภาพที่ 1
กลาง		- พระสงฆ์กำลังนั่งสมาธิ อาจจะเป็นการเพ่งเพี้ยน เป็นการนั่งทำสมาธิอีกแบบหนึ่ง - พระภิกษุกำลังจุดเทียนสว่างดวงหนึ่งหน้าพระพุทธรูป ภาพนี้ดูแล้วรู้สึกสบาย เพราะแสงเทียนเป็นดวงๆสวยดี - น่าจะกำลังทำพิธีอย่างหนึ่งของสงฆ์	- พระภิกษุสงฆ์ 5 รูป กำลังจุดเทียนเพื่อสวดมนต์ นั่งสมาธิอยู่หน้าพระพุทธรูป ภาพนี้ดูแล้วรู้สึกสบาย เพราะแสงเทียนเป็นดวงๆสวยดี - น่าจะกำลังทำพิธีอย่างหนึ่งของสงฆ์
		- แม่ชีกำลังถือไม้ และขัน	- แม่ชีใส่ชุดขาว กำลังถือขันและไม้อยู่ในมือ ดูแล้วให้ความรู้สึกสบาย เพราะชุดสีขาวทำให้ดูสบายตา
วิเคราะห์		ภาพที่ 2	
เชื่อมโยง		- นี่ก็ถึงเรื่องการสวดมนต์กับคนในครอบครัว เช่น สวดคาถาพาหุง - สวดเพื่อให้เรามีสมาธิและกันชั่วร้าย - การเพ่งเพี้ยนเหมือนจะเคยเห็นจากในทีวี - ภาพแม่ชีถือขันกับไม้แบบนี้เป็นเคยเห็นที่บ้านเพื่อนพ่อ เขาเอาไว้สวดมนต์ เป็นเหมือนของทางญี่ปุ่น	- เห็นภาพพระนั่งจุดเทียนแบบนั้นแล้วนึกถึง วันสำคัญทางพุทธศาสนา พวกการเวียนเทียนในวัด เพื่อระลึกถึงพระคุณของพระพุทธเจ้า - การเคาะขันทำสมาธิ เห็นผ่านตากลือโทรทัศน์ และเคยเห็นทีวี เขาทำแบบนี้เพื่อฟังเสียงจากการเคาะให้เกิดสมาธิ

ตาราง 15 (ต่อ)

ความยาก ของภาพ		ขั้นตอนการ วิจารณ์ศิลปะ		นักเรียนในเมือง 12 คน		นักเรียนนอกเมือง 12 คน	
ระดับปาน	การตีความ	ภาพที่ 1		ภาพที่ 1		ภาพที่ 2	
กลาง		- พระต้องถือศีล สวดมนต์ทำวัตรเย็น ถ้าเราได้สวดมนต์ จะมีสมาธิแล้วก็จะเกิดปัญญา - นั่งฟังเทศน์ อันนี้ไม่รู้มันอาจเป็นวิธีการทำสมาธิอีกแบบหนึ่ง ไม่เคยเห็น ไม่สามารถที่จะตอบได้ - อาจเป็นวันสำคัญทางพุทธศาสนา เพราะเหมือนมีการเวียนเทียน		- อาจเป็นวันสำคัญทางพุทธศาสนา พระท่านเลื่อยออกมา นั่งสวดมนต์เพื่อให้เกิดสมาธิ - อาจเป็นการทอשבสวดแผ่ส่วนกุศลแผ่เมตตา ให้บุญกุศลกับคนอื่นเหมือนเป็นการไม่จองเวร หรือ การขอยกยกับผู้อื่น - อาจเป็นภาพการทำวัตรเช้าหรือทำวัตรเย็นก็ได้ - อาจเป็นภาพพระสงฆ์กำลังนั่งทำพิธีอะไรบางอย่าง ในการทำพิธีต้องมีสมาธิ ถ้าไม่มีสมาธิก็จะทำให้พิธีล้ม - แสดงให้เห็นทำให้ถึงปัญญาที่พระอาจารย์ท่านสอนว่าแสงเทียนเปรียบเสมือนแสงสว่างนำทางสู่ปัญญา		- เกี่ยวกับปัญญาและสมาธิ คือเคาะเป็นจังหวะจนเกิดสมาธิ - การเคาะชั้นแบบนี้ถือเป็นการทำสมาธิในรูปแบบหนึ่ง - สิ่งที่อยู่ในมือเขาเป็นสื่อเครื่องกำหนดจิต เราใช้สิ่งนี้กำหนดจิตหรือสมาธิได้เช่น เคาะหนึ่งก็กำหนดจิตตามจังหวะเหมือนนับลม	
		- แม้ที่กำลังสืบทอดสมาธิด้วยการเคาะชั้น เหมือนการสวดมนต์แล้วเคาะไปทีละชั้นเป็นจังหวะก็จะได้สมาธิ พอมีสมาธิแล้ว ก็เกิดปัญญาทำให้เราทำอะไรก็ง่ายขึ้น					

ตาราง 15 (ต่อ)

ความยาก		นักเรียนในเมือง 12 คน		นักเรียนนอกเมือง 12 คน	
ของภาพ		วิจารณ์ศิลปะ			
ระดับปาน	การตีความ	หายใจเข้าออก			
กลาง		- เป็นการเคารพเพื่อนคล้ายจิตตัวเอง - เคยเห็นผ่านตาจากสื่อพวก โทรทัศน์ - เคยเห็นการเคารพชั้นแบบนี้ที่วัด เขาทำแบบนี้เพื่อฟังเสียงจากการเคารพให้เกิดสมาธิ และลืมเรื่องราว ล้างสิ่งไม่มีแล้วคิดใหม่			
ระดับยาก	บรรยาย	ภาพที่ 1			
		- ตรงกลางมีภาพคนนั่งสมาธิอยู่บนตราซึ่งมีดอกไม้มีผีเสื้อ ดูแล้วให้ความรู้สึกสบาย เพราะ โทนสีฟ้า มีผีเสื้อและดอกไม้ ดูแล้วสดใส - ฟังซ้ายเป็นภาพคนนั่งสมาธิภายในไฟ เป็นสีแดงดูน่ากลัว มีพญานาคและหนุมาน - ฟังขวาคนนั่งสมาธิอยู่ในความร่มเย็น มีพระพุทธรูปกำลังนั่งสมาธิ			

ตาราง 15 (ต่อ)

ความยาก ของภาพ	นักเรียนในเมือง 12 คน		นักเรียนนอกเมือง 12 คน	
	ขั้นตอนการ วิจารณ์ศิลปะ	บรรยาย	ภาพที่ 2	ภาพที่ 2
ระดับยาก		- เป็นภาพพระพุทธเจ้านั่งสมาธิอยู่ใต้ต้นโพธิ์ มีพวกหนูสาวกของพญามาร เหมือนกำลังจะเข้ามาทำร้ายพระพุทธเจ้า และพระแม่ธรณีกำลังปีนมายอม ช่วยปกป้องพระพุทธเจ้า ส่วนภาพบนขวาเป็นภาพที่สื่อถึงบ้านเมืองของพระพุทธเจ้า หรือ ความรัก โลก โกรธ หลง ดูแล้วให้ความรู้สึกน่ากลัว		- พระพุทธเจ้านั่งสมาธิอยู่ใต้ต้นโพธิ์ มีผู้หญิงคนหนึ่งเอาน้ำออกจากเส้นผม หรืออาจเป็นภาพ พระพุทธเจ้ากำลังตัดผม เพื่ออุปมาอุปไมย อสูร เหมือนกำลังวิ่งเข้ามาทางพระพุทธเจ้า เหมือนกำลังเข้ามาทำร้ายพระพุทธเจ้า ด้านล่างมีรูปพวกกราคะ เป็นวิถีการของคนและหลายอย่างที่ไม่ดีศีลศีลธรรม ดูแล้วให้ความรู้สึกน่ากลัว
	วิเคราะห์ เชื่อมโยง	- ตอน ไม่เข้าค่าย พระเจ้าสอนนั่งสมาธิให้รวมจิตสมาธิอยู่ตรงท้อง - เกี่ยวกับความคิดความชั่ว ผังซ้ายเป็นผังไม่ดี ผังขวาเป็นผังดี - ภาพด้านซ้ายน่าจะเป็นภาพนรก ส่วนภาพด้านขวาน่าจะเป็นภาพสวรรค์ - เรียนรู้เรื่องนรก สวรรค์มาตั้งแต่เด็กแล้ว จากพ่อแม่ ครูบาอาจารย์ พระท่านก็สอน ตามสื่อต่าง ๆ ก็มีจากทีวี วิทยุ - ดูแล้วทำให้คิดถึงการ์ตูนเรื่องพระพุทธเจ้า		- ผังซ้าย นี่ก็ถึงการใช้สมาธิไปในทางที่ไม่ดี เพราะมันเป็นสีแดง ดูน่ากลัว ทำให้คิดถึงคนที่กำลังใช้ความคิดไปในทางชั่วร้ายเพราะมันมีไฟมีสัตว์ร้าย - ผังขวาเป็นการทำสมาธิในแบบที่ดีถูกต้อง เพราะมีรูปใบโพธิ์ที่เป็นเหมือนสัญลักษณ์ทางพุทธศาสนาพระกำลังนั่งสมาธิน่าจะสื่อถึงสิ่งดีๆ เพราะมีพระและสิ่งที่ดูสลดขึ้นกว่าอีกฝั่ง - เป็นเรื่องราวชีวิตของพระพุทธเจ้า เรื่องมารผจญ ในตอนที่พระพุทธเจ้ากำลังจะตรัสรู้ ครูที่โรงเรียนสอน และที่เคยเห็นจากทีวี

ตาราง 15 (ต่อ)

ขั้นตอนการ ของภาพ วิจารณ์ศิลปะ		นักเรียนในเมือง 12 คน		นักเรียนนอกเมือง 12 คน	
ความยาก	วิเคราะห์	- ตอนไปเข้าค่าย พระเจ้าสอนน้องสมาธิให้รวมจิตสมาธิอยู่ตรงท้อง - เกี่ยวกับความคิดความชั่ว ผังซ้ายเป็นผังไม่คิด ผังขวาเป็นผังคิด - ภาพด้านซ้ายน่าจะเป็นภาพนรก ส่วนภาพด้านขวาน่าจะเป็นภาพสวรรค์ - เรียนรู้เรื่องนรก สวรรค์มาตั้งแต่เด็กแล้ว จากพ่อแม่ ครูบาอาจารย์ พระท่านก็สอน ตามสื่อต่าง ๆ ก็มีจากทีวี วิทยุ - ดูแล้วทำให้นึกถึงการดูเรื่องพระพุทธเจ้า		- ผังซ้าย นึกถึงการใช้สมาธิไปในทางที่ไม่ดี เพราะมันเห็นสีแดง ดูน่ากลัว ทำให้นึกถึงคนที่กำลังใช้ความคิดไปในทางชั่วร้ายเพราะมันมีไฟมีสัตว์ร้าย - ผังขวาเป็นการทำสมาธิในแบบที่ถูกต้อง เพราะมีรูปใบโพธิ์ที่เป็นเหมือนสัญลักษณ์ทางพุทธศาสนาพระกำลังสมาธิน่าจะสื่อถึงสิ่งดีๆ เพราะมีพระและสีที่ดูสดชื่นกว่าอีกฝั่ง - เป็นเรื่องราวชีวิตของพระพุทธเจ้า เรื่องมารผจญ ในตอนที่พระพุทธเจ้ากำลังจะตรัสรู้ ครูที่โรงเรียนสอน และที่เคยเห็นจากทีวี	
ของภาพ	เชื่อมโยง				
ระดับยาก	การตีความ	ภาพที่ 1 - คนตรงกลางกำลังทำสมาธิแล้วจินตนาการไปหลายอย่าง เช่นผีเสื้อ ความสวยงาม หรือจินตนาการถึงความน่ากลัว เช่น หนุมาน พญานาค - วงกลมข้างบนเปรียบเหมือนเวลาเราการทำสมาธิเราต้องหลับตา บ่งบอกว่าชายผู้นี้เกิดปัญหา - ตราข้างนี้ หมายถึง ความคิดของเราไม่ทั้งความดีและความชั่ว แล้วแต่เราจะเลือกฝ่ายใด หรืออาจหมายถึงให้เลือกทางนี้ทางสายกลาง เมื่อเรามีสมาธิ ความเที่ยงตรงก็เข้ามาเหมือนตราข้าง มีจิตใจที่		ภาพที่ 1 - ภาพนี้เกี่ยวกับการทำสมาธิทั้งหมด คนตรงกลางนี้กำลังทำสมาธิอยู่แล้วเกิดปัญหา ซึ่งแบ่งเป็น 2 ผัง - วงกลมรูปไหนคนคือแสงสว่างแห่งปัญญานำทางเรา - ตราข้างเหนือบนก็บอกกำลังเลือกว่าจะคิดหรือจะทำแบบไหน โดยเอาตราข้างมาทั้งความคิดของเขา - ผังซ้าย ปัญหาในทางชั่วร้าย เพราะมีเปลวเพลิง เปลวไฟ แสดงถึงความไม่ดี ความโหดร้าย เหมือนอนุสรณ์สีแดง เหมือนพญานาคที่กำลัง	

ตาราง 15 (ต่อ)

ข้อมูลเบื้องต้น		นักเรียนนอกเมือง 12 คน	
ความยาก	ขั้นตอนการ	นักเรียนในเมือง 12 คน	
ของภาพ	วิจารณ์ศิลปะ		
ระดับยาก	การตีความ	ข้อตรง ไม่นิยมชมชอบคนผิด ที่ประพจน์ไม่ได้ ให้คิดว่าอันไหนที่ถูกอันไหนที่ผิด เรื่องไหนที่เป็นจริงเรื่องไหนที่ไม่เป็นจริง และเป็นเครื่องหมายของศาล	พื้นไฟ เปรียบเหมือนการนั่งสมาธิ ที่ทำให้เกิดปัญญาเหมือนกัน แต่เป็นการนำปัญญาที่ได้ไปใช้ในทางที่ไม่ดี ทำให้คนอื่นเค้าเดือดร้อน เปรียบเหมือนคว้นในตราซังที่ไม่มีคุณค่าอะไรเลย ที่จับต้องไม่ได้แล้วก็ไม่มีส่วนประโยชน์
		- ผังซ้ายคือสิ่งไม่ดีฝั่งนรก เพราะมีไฟมีสัตว์น่ากลัว และมีสีแดงมันเป็นสิริร้อนแรงมันไม่ดี พอดูภาพสีแดงมันก็รู้สึกไม่สบายใจ - ส่วนฝั่งขวานี้คือสิ่งดีเป็นฝั่งสวรรค์เพราะมีพระพุทธรูปมีใบโพธิ์เวลาไปที่วัดก็จะมียันโพธิ์ และสีภาพก็ทำให้รู้สึกสบายใจ	- ผังขวาเหมือนว่า เค้าคิดในทางที่ดีเป็นการนั่งสมาธิที่ปลายทางของการทำสมาธิทำให้เกิดปัญญา และมีความสุข เพราะเป็นโทษที่สบายๆ มีเพชรที่แสงกระจ่างอยู่ในตราซัง ซึ่งเปรียบเสมือนเวลาเราเกิดสติปัญญาจากการนั่งสมาธิ เหมือนความคิดของเรามันกระจางออกมาและยังมีพระภิกษุก็คือเป็นผู้ที่ประพจน์เป็นผู้รักษาศีล ส่วนใบโพธิ์เมื่อเห็นแล้วก็นึกถึงพระพุทธเจ้า พวกผีเสื้อ ดอกไม้ สื่อถึงความสดชื่น ในการนั่งสมาธิ
		ภาพที่ 2	ภาพที่ 2
		- เป็นภาพในพุทธประวัติ ก่อนที่พระองค์จะตรัสรู้ พระพุทธเจ้าได้นั่งสมาธิอยู่ใต้ต้นศรีมหาโพธิ์ เพื่อต้องการตรัสรู้ ขณะที่ท่านนั่งสมาธิอยู่นั้น ก็ทำให้เกิดปัญญา ซึ่งเปรียบเหมือนแสงสีขาว สีเหลืองบริสุทธิ์ในภาพ ทำให้สามารถทำร้ายไม่ได้	- เป็นภาพประวัติของพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้ากำลังนั่งสมาธิเพื่อตรัสรู้แล้วมีมารเข้ามาขัดขวางเพื่อทำลายสมาธิไม่ให้ท่านสามารถตรัสรู้ได้ แต่ไม่สามารถทำได้เพราะถูกแสงที่เกิดจากการทำสมาธิ และการทำความดีของท่านมาป้องกันไว้ และยังมีพระเมรุณินำน้ำออกมา

ตาราง 15 (ต่อ)

ความยาก ของภาพ	ขั้นตอนการ วิจารณ์ศิลปะ	นักเรียนในเมือง 12 คน		นักเรียนนอกเมือง 12 คน	
		การตีความ			
ระดับยาก		- ส่วนพระแม่ธรณีนั้น ท่านได้ปรากฏกายและทรงบีบมวยผมออกมาเป็นน้ำมากมาย ไหลเข้าท่วมเหล่ามาร จนพญามารยอมหนีพ่ายไปในที่สุด แล้วพระพุทธรูปก็ตรัสรู้ นำที่ออกมาจากมวยผมของพระแม่ธรณีนั้น คือ น้ำที่พระพุทธรูปเจ้าในชาติก่อนๆ เคยกรวดน้ำให้กับเจ้ากรรมนายเวรและสัตว์ต่างๆ - พญามารอาจเฝ้าเปรียบเหมือนพวกปัญหา หรือกิเลสต่างๆ - ภาพด้านล่างชาวเขมือนบ้านเมืองของพระพุทธรูปเจ้าที่ผ่านมาสมัยก่อนออกบวชแต่ความสุขมัน เป็นกิเลสที่เป็นตัวดึงไม่ให้เกิดปัญญา ซึ่งมารพวกนี้ก็คือกิเลสของพระพุทธรูปเจ้า เป็นตัวดึงพระพุทธรูปเจ้าไม่ให้บรรลุ			
				จากผมของท่านน้ำนี้เกิดจากเหงื่อ หรือน้ำตาของพระพุทธรูปเจ้ามาค้นพวกมารออกไป	
				- มีตอนท่านกำลังตัดผมเพื่อออกบวช	
				- ส่วนตรงวงกลมมีข้างล่างขวามันสื่อ โลก ความ ไม่ได้ พวกอสูร	
				ออกมาจากตรงนี้ หรือ เป็นเรื่องราวชีวิตของพระพุทธรูปเจ้าในอดีตก่อน	
				ออกบวช	

ตาราง 16 ผลการตีความจากภาพถ่ายด้านศาสนาหัวข้อปัญหาจำแนกตามขั้นตอนการวิจัยกรณีศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก

ภาพถ่ายหัวข้อปัญหา		นักเรียนนอกเมือง 12 คน	
ความยาก	ขั้นตอนการ	นักเรียนในเมือง 12 คน	
ของภาพ	วิจารณ์ศิลปะ		
ระดับง่าย	บรรยาย	ภาพที่ 1	
		- ชีพราหมณ์ กำลังพนมมือไหว้มือของพระพุทธรูป - ที่มือของพระพุทธรูปมีดอกบัว - มือของชีพราหมณ์ มีดอกไม้ และรูป - คັນหรือแขนนี้ ไม่สามารถจะบอกได้ว่าเป็นเมฆหรือสื่ออะไร ไม่สามารถจะอธิบายได้	- ชีพราหมณ์ กำลังไหว้พระพุทธรูปที่เหมือนกับลอยออกมาจากเมฆ - มือของชีพราหมณ์มี ดอกไม้ รูป เทียน ที่เอามาไหว้พระ
		ภาพที่ 2	
		- พระกำลังสวดมนต์ ในมือถือตาลปัตร - ตาลปัตรเขียนว่า สติมา ปัญญา มี สติมี ปัญญา มา ดูแล้วให้ความรู้ลึกซึ้ง เพราะบรรยายกาศนั้นมีคำ สี่หมื่นๆ	- เห็นพระกำลังสวดพิธิงานศพ ในมือถือตาลปัตร - ตาลปัตรเขียนว่า สติมา ปัญญา มี สติมี ปัญญา มา ดูภาพนี้แล้วรู้สึกน่ากลัว เพราะสีมันดูมืดๆ เหมือนงานศพ

ตาราง 16 (ต่อ)

ขั้นตอนการ วิจัยกรณีศึกษา		นักเรียนในเมือง 12 คน	นักเรียนนอกเมือง 12 คน
ระดับง่าย	วิเคราะห์	- พ่อเป็นคนสอนเรื่องการไหว้พระ สวดมนต์ - เรียนรู้เพิ่มเติมจากไปเข้าวัด เข้าค่ายธรรมะ และกิจจากครูที่โรงเรียน - การสวดมนต์ทำให้เรามีสมาธิ หรืออย่างเวลาเราไม่สบายใจเราก็ไปไหว้พระขอพรให้ท่านช่วย	- เรื่องการไหว้พระ สวดมนต์ พ่อแม่และพระอาจารย์เป็นคนสอน - พ่อแม่ก็สอนตั้งแต่เด็ก ส่วนที่โรงเรียนก็สอนให้สวดมนต์ ตอนเข้าค่ายธรรมะที่โรงเรียนจัดให้ไป ก็มีพระอาจารย์สอนให้สวด - การสวดมนต์สามารถป้องกันสิ่งชั่วร้ายได้ และยังถ้าเราสวดนานๆก็ทำให้เราเกิดสมาธิได้
การตีความ		ภาพที่ 1	ภาพที่ 1
		- ชีพราหมณ์ถือศีล มีสมาธิในการสวดมนต์ ดูจากหน้าตาสะอาดที่มุ่งมั่นสื่อถึงความเลื่อมใส ความแน่วแน่ ทำให้เขาเกิดปัญญา - แสดงที่อยู่ระหว่างมือพระพุทธรูปกับชีพราหมณ์ บอกถึงชีพราหมณ์คนนี้มีเกิดปัญญาแล้ว หรืออาจเกิดจากพรที่เขาขอแล้วพระท่านก็ให้พร - การไหว้พระต้องมีรูปแทนพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ - ดอกบัวเป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธรศาสนา เป็นตัวแทนของพระพุทธรเจ้า ตอนพระพุทธรเจ้าประสูติ หรือ อาจสื่อถึงดอกบัว 4 เหล่า - มือพระพุทธรูปเป็นสัญลักษณ์แทนความเมตตา	- ชีพราหมณ์กำลังสวดมนต์ ไหว้พระพุทธรูป ซึ่งเปรียบเหมือนตัวแทนของพระพุทธรเจ้าด้วยความนับถือ - ดูจากสายตาแล้วเหมือนพรหมมณผู้หญุคนนี้มีความศรัทธาต้องการของแสงสว่างนำทางชีวิต จึงมาไหว้พระของพระพุทธรเจ้า ท่านก็ทรงประทานพรให้ ดูจากดอกบัวที่เป็นสัญลักษณ์ของปัญญา สื่อถึงความบริสุทธิ์ และสิ่งที่ตั้งมั่นตรงฝ่ามือ - รูป 3 ดอกก็เปรียบเหมือนพระพุทธร พระธรรม พระสงฆ์

ตาราง 16 (ต่อ)

ความยาก ของภาพ		นักเรียนในเมือง 12 คน		นักเรียนนอกเมือง 12 คน	
ระดับง่าย	การตีความ	ภาพที่ 2		ภาพที่ 2	
		- พระรักษาศีล พระมีสมาธิจากการสวดมนต์ เพื่อให้ทำให้คนเกิดปัญญาจากการฟังพระสวดศพ เหมือนที่เขียนไว้ในตาลปัตรว่า สติมา ปัญญามี สติมีปัญญามา		- พระกำลังทำพิธีสวดศพ ในมือของพระถือตาลปัตรที่เขียนว่า สติมา ปัญญามี สติมี ปัญญามา เขียนเพื่อไว้เป็นข้อคิดเตือนใจให้คนที่มางานศพได้อ่าน เพื่อให้มีสติปัญญาในการใช้ชีวิต	
ระดับปานกลาง	บรรยาย	ภาพที่ 1		ภาพที่ 1	
		- พระกำลังเปิดประตู - ช้างในมีรูปพระพุทธรูปลอยอยู่บนเมฆครึ่ง - ดูแล้วรู้สึกสบายใจ เหมือนกับเขาเปิดให้เราเข้าไปศึกษาพระธรรม		- พระกำลังเปิดประตู - ช้างในมีพระพุทธรูปลอยอยู่บนฟ้า - ดูแล้วรู้สึกสบายใจ แสงสีที่ใสสว่างดี	
		ภาพที่ 2		ภาพที่ 2	
		- หน้าพระพุทธรูปอยู่ในประตูโบสถ์ว่างอยู่บนคอกบัว - ช้างล่างมีมือที่ทำทางเหมือนพยายามยื่นมือไปให้ถึงคอกบัว - ดูแล้วรู้สึกเศร้า เพราะมีมือดูเหมือนทุกซ์ และพยายามที่จะไขว่คว้าหาความสุข		- ประตูโบสถ์ข้างในมีพระพุทธรูป ตั้งอยู่บนคอกบัวที่บานแล้ว - ช้างล่างเป็นภาพมีคนอยู่ในความมืด กำลังพยายามเข้ามาหาพระพุทธรูปข้างบน - ดูแล้วรู้สึกหดหู่น่ากลัว เพราะสีดำและท่าทางของมือดูน่ากลัว	

ตาราง 16 (ต่อ)

ความยาก ของภาพ	ขั้นตอนการ วิจารณ์ศิลปะ	นักเรียนในเมือง 12 คน	นักเรียนนอกเมือง 12 คน
ระดับปานกลาง	วิเคราะห์ เชื่อมโยง	- นึกถึงตอนไปทำบุญที่วัด เพราะที่วัดจะมีประตูปะตูแบบนี้ และข้างในก็มีพระพุทธรูปอยู่ - นึกถึงการดูเรื่องราวพระพุทธรูปที่พระพุทธรูปเจ้าสอนเรื่องบัวสี่เหล่า - เรื่องบัวสี่เหล่านี้น่ารู้จากที่ครูสอน จากที่วัด และสื่อต่างๆ พวกทีวี อินเทอร์เน็ต	- วัดแถวบ้านก็มีประตูปะตูคล้ายๆ แบบนี้ข้างในจะมีพระประธาน - เกี่ยวกับเรื่องบัวสี่เหล่า เพราะมันเหมือนมีบัวตูม บัวบาน พระอาจารย์เป็นคนสอน และก็เคยอ่านเจอจากในหนังสือธรรมะ ครูที่โรงเรียนสอนก็สอน
การตีความ		ภาพที่ 1	ภาพที่ 1
		- พระเปิดประตูเพื่อให้คนได้เข้าไปกราบไหว้พระพุทธรูปเหมือนพระเปิดปัญหาแก่คน - พระพุทธรูปเป็นตัวแทนผู้ที่มีการแผ่เมตตาแก่คน มีสมาธิ มีปัญญา	- พระเปิดประตูเหมือนเป็นประตูสู่ปัญญา สุธรรมะของพระพุทธเจ้าให้ประชาชน เข้าไปศึกษาพระธรรม สู้แสงสว่าง สู้หนทางแห่งความดี - ผ่านประตูเข้าไปจะพบความสุขที่แท้จริง
		ภาพที่ 2	ภาพที่ 2
		- ด้านบนเหมือนสวรรค์ เพราะมีดอกบัว มีวัด มีพระที่เป็นตัวแทนของคนที่มีศีล สมาธิ ปัญญา - มีด้านล่างเหมือน กำลังขอความช่วยเหลือจากพระ ขอศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อให้อกจากนรก หรือ แก่งแย่งกันอยากบรรลุเหมือนสวรรค์	- ด้านบนภาพเหมือนพระพุทธรูปองค์ทรงมงมาลัยมีอภิวินิจฉัยว่า คนพวกนี้เป็นบัวเหล่าไหน พอสั่งสอนหรือช่วยได้ไหม - มีเปรียบเทียบคนบาปที่ตกอยู่ในนรก และต้องการแสวงหาประตูสู่สวรรค์

ตาราง 16 (ต่อ)

นักเรียนในเมือง 12 คน		นักเรียนนอกเมือง 12 คน	
ความยากของภาพ	ขั้นตอนการวิจารณ์ศิลปะ		
ระดับปานกลาง	การตีความ	พระพุทธรูปเจ้ามือพวกนี้เหมือนคนทำผิดคิดแล้วตกนรก	- มือเหมือนภาพมนุษย์ที่มาสักการบูชาสิ่งศักดิ์และอยากได้พรจากพระพุทธรูปเจ้าแต่ไม่ได้เพราะเป็นคนไม่ดี พระท่านเลยไม่ให้พร
	กลาง	- สื่อเรื่องเหล่าที่ 4	- สื่อเรื่องวัว 4 เหล่า คือมือพวกนี้เหมือนวัวที่ยังไม่พ้นน้ำเลยต้องการความเมตตาหรือปัญญาจากพระพุทธรูปเจ้า
ระดับยาก	บรรยาย	ภาพที่ 1	ภาพที่ 1
		- รูปหน้าคน ภายใหน้าคนเป็นภาพพระสงฆ์ และภาพพระพุทธรูปเจ้า	- เป็นเรื่องราวของพระพุทธรูปเจ้า มีตั้งแต่ก่อนบวช จนถึงปรินิพพาน
		- รอบใบหน้ามีภาพผู้คนมากมาย มีพระราช คนแก่ คนเจ็บ คนตาย	- ภายนอกเป็นภาพผู้คน ดูแล้วรู้สึกน่ากลัว ตรงพวกคี่ปีศาจ
		ภาพที่ 2	ภาพที่ 2
		- จ้างบนเป็นภาพพระพุทธรูปเจ้ากำลังสมาธิอยู่ในเทียนเล่มใหญ่มีคนมากมายมาไหว้	- พระสงฆ์มาชุมนุมนี้ทำสมาธิกัน และมีเทียนส่องแสงออกมาจากตัวพระสงฆ์
		- รอบๆ เทียนเหมือนมีทั้งสิ่งดีและสิ่งไม่ดี	- ด้านบนเป็นพระพุทธรูปเจ้านั่งสมาธิอยู่เปลวไฟของเทียนเล่มใหญ่
		- จ้างล่างเป็นพระกำลังนั่งสมาธิ	- รอบๆแสงเทียนเล่มใหญ่มีพวก กงจักร ใบโพธิ์ ดอกไม้ อาจเป็นเรื่องราวอะไรสักอย่าง
		- ดูแล้วรู้สึกแจ่มใสเหมือนได้มาทำสมาธิแบบนี้ แล้วจะรู้สึกสดชื่น	- ดูแล้วให้ความรู้สึกสบายใจ เพราะเห็นพระกำลังนั่งปฏิบัติธรรม

ตาราง 16 (ต่อ)

ความยาก ของภาพ	ขั้นตอนการ วิจารณ์ศิลปะ	นักเรียนในเมือง 12 คน	นักเรียนนอกเมือง 12 คน
ระดับยาก	วิเคราะห์ เชื่อมโยง	- เคยเห็นในการดูเรื่องพระพุทธเจ้า - เชื่อเรื่องนรกสวรรค์ คนเราตายไป ถ้าทำชั่วต้องตกนรก ทำดีได้ไปสวรรค์ ถ้าทำชั่วทำดีเท่ากันก็ไปเกิดใหม่ เราใช้กรรมในนรกเสร็จ เราก็จะไปสวรรค์หรืออาจจะลงมาเกิดใหม่ - อยากหลุดพ้นแต่ไม่ใช่ตอนนี้ เพราะอยากมีสาวจะได้ไม่เหงา	- เคยเห็นจากหนังเรื่องพระพุทธเจ้า โรงเรียนก็สอน - เชื่อเรื่องนรกสวรรค์ครับเพราะคนทำดีจะได้ไปสวรรค์ ส่วนคนที่ทำชั่วผิดศีลธรรมต้องตกนรก
การตีความ		ภาพที่ 1	ภาพที่ 1
		เป็นเรื่องราวของพระพุทธเจ้า รอบใบหน้าใหญ่นี้เป็นตอนพระพุทธเจ้าตอนไม่ได้บวช ยังเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ และได้มาเจอเทวทูตทั้ง 4 คือ คนเจ็บ คนแก่ คนตาย และพระ ทำให้พระพุทธเจ้าอยากบวช เพื่อช่วยเหลือคนให้พ้นทุกข์ และได้ตรัสรู้แล้วปรินิพพาน - พระที่นั่งนอนอยู่ในใบหน้านั้นคือพระพุทธรูปกำลังปรินิพพาน - นกที่บินลงมาเหมือนสื่อว่าจะพาพระพุทธเจ้าขึ้นไปยังสวรรค์ ถ้าเราทำดีก็จะได้ขึ้นสวรรค์	เป็นเรื่องราวของพระพุทธเจ้าในวันวิสาขบูชารวมไว้หมดทุกอย่าง ตั้งแต่ประสูติ ตรัสรู้ ปรินิพพาน รวมอยู่ในหน้าเดียว - ส่วนรอบๆ ใบหน้า มีคนแก่ คนเจ็บ คนตาย สื่อถึงเรื่องเทวทูตทั้ง 4 ที่มาให้พระพุทธเจ้าเห็นแล้วออกบวช - แสดงที่ส่องลงมาเหมือนแสงที่พาพระพุทธเจ้าไปสู่นิพพาน

ตาราง 16 (ต่อ)

ความยาก ของภาพ	ขั้นตอนการ วิจารณ์ศิลปะ	นักเรียนในเมือง 12 คน		นักเรียนนอกเมือง 12 คน	
		ภาพที่ 2		ภาพที่ 2	
ระดับยาก	การตีความ	- คนมาทำบุญถือศีล และทำสมาธิกัน เพื่อให้เกิดปัญญา - เห็นเปรียบเหมือนว่า พระทำสมาธิ แล้วเกิดปัญญา - สิ่งรอบเห็นแล่มใหญ่คือ ปัญญาหรือคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ฟังออก ไปสู่คนที่ทำบุญข้างล่าง เหมือนท่านกำลังสอนธรรมะให้พวกเขา หรือ เปรียบเสมือน สิ่งชั่วร้ายที่เข้ามาคือกิเลส โคนไฟนรกหรือไฟที่เกิดจากปัญญาเผาไหม้ไป และเปลี่ยนให้กลายเป็นสิ่งที่ดีงามหรือ ธรรมะออกไป ผู้คนที่อยู่ด้านล่าง		- พระสงฆ์จุดเทียนทำสมาธิรำลึกถึงพระพุทธเจ้า เพื่อเป็นเปลวไฟแห่งสติปัญญา จะได้เห็นพระพุทธเจ้าอยู่ในใจเราตลอด - เทียนอยู่ในห้องพระสื่อถึง การบำเพ็ญศีลเราก็จะมีแสงสว่าง เป็นแสงแห่งความดี ช่วยเผาความชั่วในจิตใจให้บริสุทธิ์ - ส่วนด้านบนคือพระพุทธเจ้ารอบๆ เทียนคือสิ่งต่างๆ ที่ท่านผ่าน หรือ กำลังคิดพบทวนสิ่งที่ผ่านมา	

ตาราง 17 ผลการถ่ายภาพถ่ายภาพด้านศาสนาตามหลักของการวิจารณ์ระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก

ความยากของภาพ		นักเรียนในเมือง 12 คน		นักเรียนนอกเมือง 12 คน	
ศิลปะ ระดับง่าย	ศิลปะ	ได้รับความภาพถ่ายได้ถูกต้องทุกลำดับขั้นตอน โดยภาพรวมแล้วมีระดับปานกลาง		ได้รับความภาพถ่ายได้ถูกต้องทุกลำดับขั้นตอน โดยภาพรวมแล้วมีระดับปานกลาง	
	ระดับง่าย	นักเรียนทั้ง 12 คนตีความว่าเป็นภาพถ่ายที่สื่อถึงการทำพิธีบูชา 1 และข้อที่ 5 น้อยคนที่จะตีความว่าพิธีบูชา 1, 3 และข้อที่ 5		นักเรียนทั้ง 12 คนตีความว่าเป็นภาพถ่ายที่สื่อถึงการทำพิธีบูชา 1 และข้อที่ 5 น้อยคนที่จะตีความว่าพิธีบูชา 1, 3 และข้อที่ 5	
ศิลปะ ระดับปานกลาง	ศิลปะ	ได้รับความภาพถ่ายในชั้นบรรยายได้ถูกต้องมากกว่าครึ่ง ส่วนขั้นตอนอื่นๆได้รับความได้ถูกต้อง โดยภาพรวมแล้วมีระดับการตีความอยู่ในระดับปานกลาง		ได้รับความภาพถ่ายในชั้นบรรยายได้ถูกต้องมากกว่าครึ่ง ส่วนขั้นตอนอื่นๆได้รับความได้ถูกต้อง โดยภาพรวมแล้วมีระดับการตีความอยู่ในระดับต่ำ	
	ระดับปานกลาง	นักเรียน 11 คน ตีความภาพที่ 1 เป็นการทำพิธีบูชา 3 มีนักเรียนเพียง 1 คนที่ตีความว่าเป็นการแสดงความรักของคนในครอบครัวไม่ผิดศีลธรรม ภาพที่ 2 นักเรียน 12 คนตีความเหมือนกันว่าเป็นการทำพิธีบูชา 5		นักเรียน 8 คน ตีความภาพที่ 1 เป็นการแสดงความรักของคนในครอบครัวไม่ผิดศีลธรรม นักเรียนที่เหลืออีก 4 คนที่ตีความว่าเป็นการผิดศีลข้อที่ 3 ภาพที่ 2 นักเรียน 12 คนตีความว่าเป็นการทำพิธีบูชา 5	
ศิลปะ ระดับยาก	ศิลปะ	ได้รับความภาพถ่ายได้ถูกต้องทุกลำดับขั้นตอน โดยภาพรวมแล้วมีระดับปานกลาง		ได้รับความภาพถ่ายในชั้นประเมิน ได้ถูกต้องมากกว่าครึ่ง ส่วนขั้นตอนอื่นๆ ได้รับความได้ถูกต้อง โดยภาพรวมแล้วมีระดับการตีความอยู่ในระดับต่ำ	
	ระดับยาก	นักเรียน 6 คนที่ตีความภาพที่ 1 เป็นสัญลักษณ์ของการโกหกและเป็นการกระทำผิดศีลข้อที่ 4 ภาพที่ 2 นักเรียน 12 คนตีความว่าเป็นการทำผิดศีลของพระสงฆ์ ไม่ใช่กิจของสงฆ์ ทำให้ขาดจากความเป็นพระ ส่วนผู้ชุมนุมนั้นนักเรียน 4 คน ตีความว่าน่าจะเป็นผิดศีลข้อ 1 ข้อ 4 และ ข้อ 5		นักเรียน 3 คนตีความภาพที่ 1 เป็นสัญลักษณ์ของการโกหกและเป็นการกระทำผิดศีลข้อที่ 4 ภาพที่ 2 นักเรียน 12 คนตีความว่าเป็นการทำผิดศีลของพระสงฆ์ ไม่ใช่กิจของสงฆ์ ทำให้ขาดจากความเป็นพระ ส่วนผู้ชุมนุมนั้นนักเรียน 3 คน ตีความว่าน่าจะเป็นผิดศีลข้อ 1 และข้อ 4	

ตาราง 17 (ต่อ)

ความยากของภาพ		นักเรียนในเมือง 12 คน		นักเรียนนอกเมือง 12 คน	
ภาพรวม	ภาพรวม	มีความภาพถ่ายชั้นบรรยาย ได้ถูกต้องมากกว่าครึ่ง ส่วนขั้นตอนอื่นๆ นักเรียนตีความ ได้ถูกต้อง แต่หากมองลึกลงไปจะพบว่าการตีความความยากของภาพระดับปานกลาง ชั้นบรรยาย วิเคราะห์ตีความ และระดับยากชั้นวิเคราะห์ ตีความ และประเมินนักเรียนตีความ ได้ดีกว่านักเรียนนอกเมือง โดยภาพรวมแล้วมีระดับการตีความอยู่ในระดับปานกลาง นักเรียนตีความภาพถ่ายที่มีความยากระดับง่าย และปานกลางอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนภาพความยากระดับยากนักเรียนมีระดับการตีความอยู่ในระดับต่ำ นักเรียนตีความภาพทุกระดับ ได้น้อยกว่านักเรียนในเมือง	มีความภาพถ่ายชั้นบรรยาย และประเมิน ได้ถูกต้องมากกว่าครึ่ง ส่วนชั้นวิเคราะห์ และตีความ นักเรียนตีความ ได้ถูกต้อง โดยภาพรวมแล้วมีระดับการตีความอยู่ในระดับต่ำ นักเรียนตีความภาพถ่ายความยากที่มีระดับง่าย อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนภาพความยากระดับปานกลาง และยากนักเรียนมีระดับการตีความอยู่ในระดับต่ำ นักเรียนตีความภาพทุกระดับ ได้น้อยกว่านักเรียนในเมือง		
	สมมติระดับง่าย	มีความภาพถ่าย ได้ถูกต้องทุกลำดับขั้นตอน โดยภาพรวมแล้วมีระดับการตีความอยู่ในระดับปานกลาง นักเรียนทั้ง 12 คนตีความว่าเป็นภาพแนว และแมชชีนกำลังปฏิบัติธรรม ถือศีลนั่งสมาธิ เพื่อให้เกิดปัญญา แต่มีนักเรียนเพียง 2 คนเท่านั้นที่ทราบว่าแมชชีนถือศีล 8 ข้อ	มีความภาพถ่าย ได้ถูกต้องทุกลำดับขั้นตอน โดยภาพรวมแล้วมีระดับการตีความอยู่ในระดับปานกลาง นักเรียนทั้ง 12 คนตีความว่าเป็นภาพแนว และแมชชีนกำลังปฏิบัติธรรม ถือศีลนั่งสมาธิ เพื่อให้เกิดปัญญา แต่มีนักเรียนนอกเมืองเพียง 3 คนเท่านั้นที่ทราบว่าแมชชีนถือศีล 8 ข้อ		
สมมติระดับปานกลาง	ภาพรวม	มีความภาพถ่ายในชั้นบรรยาย ได้ถูกต้อง ส่วนชั้นวิเคราะห์ และประเมิน ตีความ ได้ถูกต้องมากกว่าครึ่ง แต่ขั้นตีความนักเรียนตีความได้น้อย	มีความภาพถ่ายในชั้นบรรยาย และชั้นวิเคราะห์ ได้ถูกต้อง ส่วนขั้นตอนอื่นๆ ตีความ ได้ถูกต้องมากกว่าครึ่ง โดยภาพรวมแล้วมีระดับการตีความอยู่		
	สมมติระดับง่าย				

ตาราง 17 (ต่อ)

ความยากของภาพ	นักเรียนในเมือง 12 คน	นักเรียนนอกเมือง 12 คน
ระดับยาก	โดยภาพรวมแล้วมีระดับการตีความอยู่ในระดับปานกลาง	ในระดับปานกลาง
	นักเรียน 11 คนตีความภาพที่ 1 ว่าพระถือปฏิบัติธรรม คือนั่งสมาธิ ทำพิธีกรรมทางศาสนาด้วยการสวมมนต์ และการทำวัตรเย็น มีนักเรียนเพียง 1 คน ที่ตีความว่าเป็นพระกำลังทำสมาธิด้วยการเพ่งเทียน ภาพที่ 2 นักเรียน 9 คน ไม่สามารถตีความได้ มีเพียง 4 คนที่ตีความได้ถูกต้อง ว่าเป็นภาพการเคาะขันเพื่อทำสมาธิ	นักเรียน 12 คนตีความภาพที่ 1 เป็นภาพพระถือปฏิบัติธรรม คือนั่งสมาธิ ทำพิธีกรรมทางศาสนาหรือการแผ่ส่วนกุศลแผ่เมตตา หรือ การทำวัตรเช้าหรือทำวัตรเย็น ภาพที่ 2 นักเรียน 10 คน สามารถตีความได้ว่า เป็นภาพการเคาะขันเพื่อทำสมาธิ
	ตีความภาพถ่ายในชั้นบรรยาย และวิเคราะห์ได้ถูกต้อง ส่วนขั้นตอนอื่นๆ ตีความได้ถูกต้องมากกว่าครึ่ง โดยภาพรวมแล้วมีระดับการตีความอยู่ในระดับต่ำ	ตีความภาพถ่ายในชั้นบรรยาย และวิเคราะห์ได้ถูกต้อง ส่วนขั้นตอนอื่นๆ ตีความได้ถูกต้องมากกว่าครึ่ง โดยภาพรวมแล้วมีระดับการตีความอยู่ในระดับต่ำ
ภาพรวม	นักเรียนทุกคนตีความภาพที่ 1 ได้เพียงบางส่วนของภาพ โดยตีความว่าเป็นภาพเกี่ยวกับ นรกสวรรค์ ความดีความชั่ว ทางสายกลาง หรือในขณะนั่งสมาธิ ภาพที่ 2 นักเรียน 1 คนตีความไม่ได้เลยนักเรียน 9 คนตีความ ได้เพียงบางส่วน มีนักเรียนเพียง 1 คนตีความ ได้ถูกต้องมากกว่าครึ่ง ว่าเป็นภาพเกี่ยวกับพุทธประวัติของพระพุทธเจ้า ตอนมารผจญ	นักเรียนทุกคนตีความภาพที่ 1 ได้เพียงบางส่วนของภาพ โดยตีความว่าเป็นภาพเกี่ยวกับ นรกสวรรค์ ความดีความชั่ว ทางสายกลาง หรือความคิดในขณะนั่งสมาธิ ภาพที่ 2 นักเรียน 5 คนตีความไม่ได้เลยนักเรียน 6 คนตีความ ได้เพียงบางส่วน มีนักเรียนเพียง 1 คนตีความ ได้ถูกต้องมากกว่าครึ่ง ว่าเป็นภาพเกี่ยวกับพุทธประวัติของพระพุทธเจ้า ตอนมารผจญ
	ตีความภาพถ่ายชั้นบรรยาย ได้ถูกต้อง ส่วนขั้นตอนอื่นๆนักเรียนตีความได้ถูกต้องมากกว่าครึ่ง แต่หากมองลึกลงไปจะพบว่า การ	ตีความภาพถ่ายชั้นบรรยาย และวิเคราะห์ได้ถูกต้อง ส่วนขั้นตอนอื่นๆ นักเรียนตีความได้ถูกต้องมากกว่าครึ่ง แต่หากมองลึกลงไปจะพบว่า การ

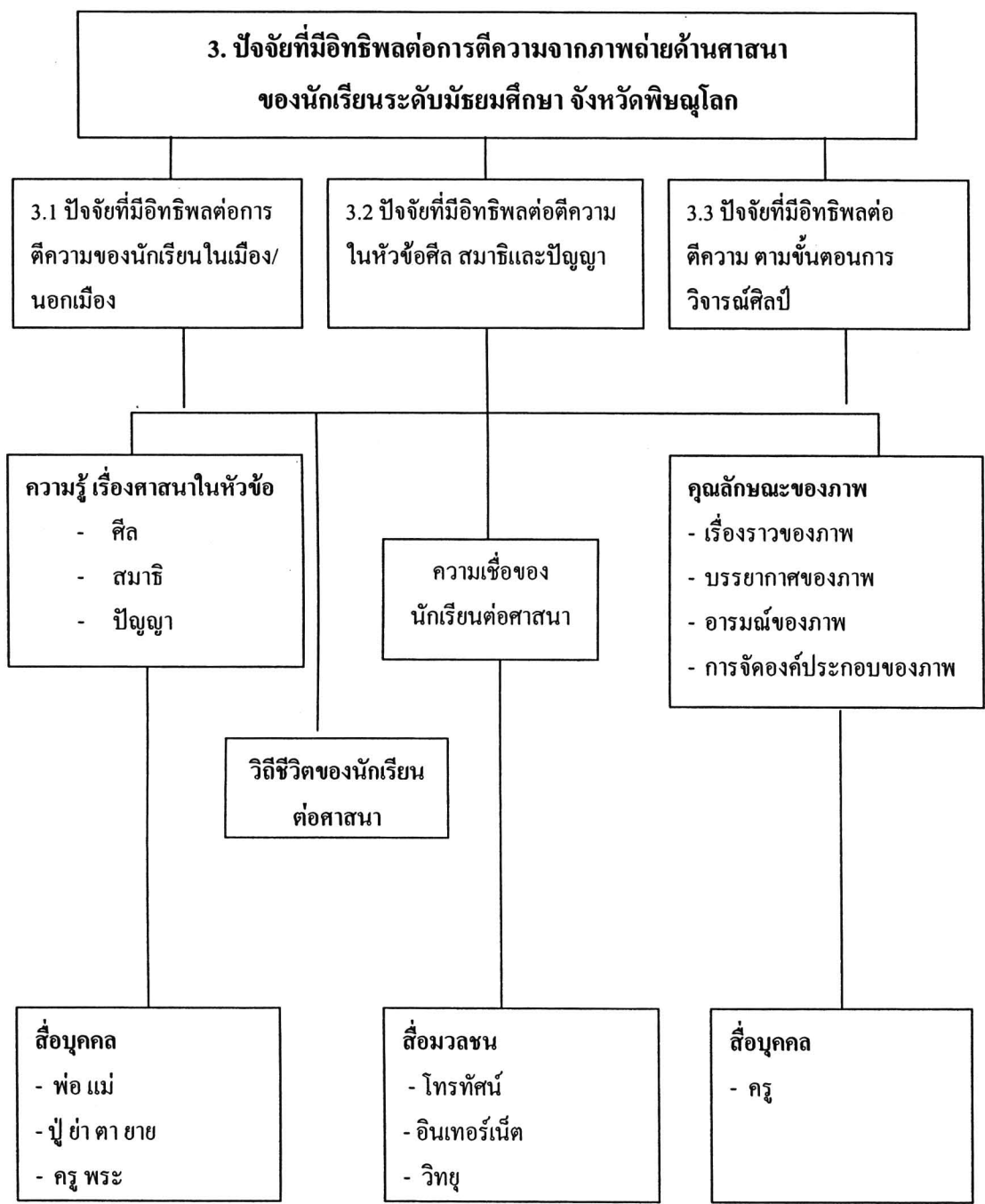
ความยากของภาพ	นักเรียนในเมือง 12 คน	นักเรียนนอกเมือง 12 คน
	ความยากของภาพระดับยากขึ้นตีความ และประเมิน นักเรียนตีความได้ ตีคว่านักเรียนนอกเมือง โดยภาพรวมแล้วมีระดับการตีความอยู่ในระดับต่ำ นักเรียนตีความภาพถ่ายความยากระดับง่าย และระดับปานกลางอยู่ใน ระดับปานกลาง ส่วนภาพความยากระดับยาก ได้ดีถ่วนักเรียน นอกลเมือง	ความยากของภาพระดับง่าย ขึ้นบรรยาย วิเคราะห์ และระดับปาน กลาง ขึ้นบรรยาย วิเคราะห์ และตีความ นักเรียนตีความ ได้ดีกว่านักเรียน ในเมือง โดยภาพรวมแล้วมีระดับการตีความอยู่ในระดับปานกลาง นักเรียนตีความภาพถ่ายที่มีความยากระดับง่าย และระดับปานกลาง อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนภาพความยากระดับยาก อยู่ในระดับต่ำ แต่ หากลึกลงไปจะพบว่า นักเรียนตีความภาพที่มีความยากระดับง่าย และ ปานกลางได้ดีกว่านักเรียนในเมือง
ปัญหา ระดับง่าย	ตีความภาพถ่ายได้ถูกต้องทุกลำดับขั้นตอน โดยภาพรวมแล้วมีระดับ การตีความอยู่ในระดับปานกลาง นักเรียน 9 คนตีความภาพที่ 1 ว่าเป็นภาพพีรพหามณ์ กำลังกราบไหว้ ถึงศักดิ์สิทธิ์ด้วยสมาธิ เพื่อขอให้ตนนั้นเห็นแสงธรรมเกิดปัญญา ภาพที่ 2 นักเรียน 9 คนตีความว่เป็นภาพพระกำลังประกอบพิธีสวดพระอภิธรรม ศพ ข้อความบนตาลปัตรเป็นคำกลอนสอนให้คนที่มีงานศพ	ตีความภาพถ่ายในขั้นประเมินได้ถูกต้องมากกว่าครึ่ง ส่วนขั้นตอน อื่นๆตีความได้ถูกต้อง โดยภาพรวมแล้วมีระดับการตีความอยู่ในระดับต่ำ
ปัญหายา ระดับปานกลาง	ตีความภาพถ่ายในขั้นตีความ ได้ถูกต้องมากกว่าครึ่ง ส่วนขั้นตอนอื่นๆ	ตีความภาพถ่ายในขั้นประเมิน ได้ถูกต้องมากกว่าครึ่ง ส่วนขั้นตอน อื่นๆตีความได้ถูกต้อง โดยภาพรวมแล้วมีระดับการตีความอยู่ในระดับต่ำ

ตาราง 17 (ต่อ)

ความยากของภาพ	นักเรียนในเมือง 12 คน	นักเรียนนอกเมือง 12 คน
ปัญญาระดับยาก	นักเรียน 8 คนตีความภาพที่ 1 ว่าเป็นภาพพระสงฆ์ออกมาเปิดประตูเชิญชวน คนเข้ามาสักการะพระธรรม เพื่อให้เกิดปัญญา ภาพที่ 2 นักเรียน 5 คนที่เหลือเชื่อมโยงกับ เรื่องบัว 4 เหล่า	นักเรียน 7 คนตีความภาพที่ 1 ว่าเป็นภาพพระสงฆ์ออกมาเปิดประตูเชิญชวน คนเข้ามาสักการะพระธรรม เพื่อให้เกิดปัญญา ภาพที่ 2 นักเรียน 5 คนที่เหลือเชื่อมโยงกับ เรื่องบัว 4 เหล่า
	ตีความภาพถ่ายในชั้นประเมิน และตีความได้ถูกต้องมากกว่าครึ่ง ส่วนขั้นตอนอื่นๆตีความได้ถูกต้อง โดยภาพรวมแล้วมีระดับการตีความอยู่ในระดับต่ำ	ตีความภาพถ่ายในชั้นบรรยาย และวิเคราะห์ ได้ถูกต้อง ส่วนขั้นตอนอื่นๆ ได้ถูกต้องมากกว่าครึ่ง โดยภาพรวมมีระดับการตีความอยู่ในระดับต่ำ
	นักเรียน 6 คนตีความภาพที่ 1 ว่าเป็นภาพเกี่ยวกับการ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ภาพพุทธประวัติของพระพุทธเจ้า ภาพที่ 2 นักเรียน 5 คนตีความได้เพียงบางส่วนเท่านั้น นักเรียน 1 คนที่ตีความว่าการนั่งสมาธิเพื่อลดกิเลสค้นหา	นักเรียน 8 คนตีความภาพที่ 1 ว่าเป็นภาพเกี่ยวกับการ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ภาพพุทธประวัติของพระพุทธเจ้า ภาพที่ 2 นักเรียน 4 คนตีความได้เพียงบางส่วนเท่านั้น นักเรียน 4 คนที่ตีความว่าการนั่งสมาธิเพื่อลดกิเลสค้นหา
ภาพรวม	ตีความภาพถ่ายในวิเคราะห์ได้ถูกต้อง ส่วนขั้นตอนอื่นๆนักเรียนตีความได้ถูกต้องมากกว่าครึ่ง แต่หากมองลึกลงไปจะพบว่าการศึกษาความยากของภาพระดับปานกลางขึ้นตีความ และประเมิน นักเรียนตีความได้ดีกว่านักเรียนนอกเมือง โดยภาพรวมแล้วมีระดับการตีความอยู่ในระดับต่ำ	ตีความภาพถ่ายในวิเคราะห์ได้ถูกต้อง ส่วนขั้นตอนอื่นๆนักเรียนตีความได้ถูกต้องมากกว่าครึ่ง แต่หากมองลึกลงไปจะพบว่าการศึกษาความยากของภาพระดับปานกลางขึ้นตีความ และประเมิน นักเรียนตีความได้ดีกว่านักเรียนในเมือง โดยภาพรวมแล้วมีระดับการตีความอยู่ในระดับต่ำ
	นักเรียนตีความภาพถ่ายที่มีความยากระดับง่าย ปานกลาง และระดับ	นักเรียนตีความภาพถ่ายที่มีความยากระดับง่าย ปานกลาง และระดับ

ตาราง 17 (ต่อ)

นักเรียนในเมือง 12 คน		นักเรียนนอกเมือง 12 คน	
ภาพรวมใหญ่	ยากอยู่ในระดับต่ำ แต่หากมองลึกลงไปจะพบว่า นักเรียนตีความภาพที่มีความหมายในระดับปานกลาง ได้ดีกว่านักเรียนในเมือง	ยากอยู่ในระดับต่ำ แต่หากมองลึกลงไปจะพบว่า นักเรียนตีความภาพที่มีความหมายในระดับง่าย และระดับยาก ได้ดีกว่านักเรียนในเมือง	
	ตีความภาพถ่ายด้านศาสนาอยู่ในระดับต่ำ โดยนักเรียนตีความจากภาพถ่ายในหัวข้อสื่ออยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่หัวข้อสมาธิและปัญญา นักเรียนสามารถตีความได้อยู่ในระดับต่ำ แต่หากมองลึกลงไปจะพบว่านักเรียนตีความภาพถ่ายในหัวข้อสื่อ ได้ดีกว่านักเรียนในเมือง	ตีความภาพถ่ายด้านศาสนาอยู่ในระดับต่ำ โดยนักเรียนตีความจากภาพถ่ายในหัวข้อสื่อ สภาธิ และปัญญาได้อยู่ในระดับต่ำ แต่หากมองลึกลงไปจะพบว่านักเรียนตีความภาพถ่ายในหัวข้อสมาธิ และปัญญา ได้ดีกว่านักเรียนในเมือง	

ภาพ 6 ผังอภิปรายผลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตีความภาพจากถ่ายด้านศาสนา ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก

ร้อยละ 39 ของนักเรียนในเมือง และคิดเป็นร้อยละ 41 ของนักเรียนนอกเมือง และอันดับสุดท้าย คุณลักษณะของภาพ คิดเป็นร้อยละ 36 ของนักเรียนในเมือง และคิดเป็นร้อยละ 38 ของนักเรียนนอกเมือง (ตาราง 19)

นักเรียนในเมือง

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อมากที่สุด คือ ความรู้ในเรื่องศาสนา

...การเล่นการพนันไม่ดีมันผิดศีลเป็นสิ่งที่ไม่ดีครับ การพนันอาจทำให้เสียคนได้ ทรัพย์สินอาจจะหาย พ่อแม่ผิดหวัง ส่วนเรื่องการกักขังสัตว์ ทำได้แต่ห้ามทำร้ายนะครับ ถือว่าไม่ผิดศีล... (กิตติภฏ สุรกุล, 2553: สัมภาษณ์)

...สมาธิทำได้หลายวิธี ไม่ว่าจะเป็นนั่งหรือเดิน พระกับแม่ชีต่างกันตรงพระถือศีล 227 ข้อ แม่ชีถือศีลแค่ 8 ข้อ...(ชรณินทร์ รักษ์ชนบดี, 2553: สัมภาษณ์)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลมาก คือ ความเชื่อในศาสนา

...ผมเชื่อเรื่องการรักษาศีล ว่าการพนันการดื่มเหล้ามันเป็นสิ่งไม่ดีครับ ตายไปต้องตกนรกแล้วโดนเอน้ำร้อน ๆ ในนรกมากรอกปาก และโดนตัดมือ ส่วนเรื่องห้ามการฆ่า ผมไม่ฆ่าสัตว์ใหญ่ แต่สัตว์ตัวเล็ก ๆ ฆ่าได้เพราะมาทำเราก่อนก็รู้สึกบาปแต่นิดหน่อยครับ... (กิตติภฏ สุรกุล, 2553: สัมภาษณ์)

...ถ้าอยากขึ้นสวรรค์ต้องทำความดีให้เยอะ ๆ เวลาเรานั่งสมาธิเราก็จะเกิดความคิดมากมายมีทั้งดีและชั่ว ต้องรู้จักควบคุมมัน... (เจกิตน์ บุญเรือง, 2553: สัมภาษณ์)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลปานกลาง คือ วิถีชีวิตต่อศาสนา

...พ่อทำอาชีพรับเช่าพระ และชอบชวนผมเข้าวัดทำสมาธิครับ ตอนปิดเทอมพ่อจะชวนผมไปบวชชีพราหมณ์ที่วัด ผมบวชมา 4 ครั้งแล้วครับ พ่อเป็นคนสอนเรื่องการไหว้พระสวดมนต์ และทุกวันพระพ่อจะไปทำพิธีบายศรีถวาย จะไปทำตอนกลางคืนทำพิธีเสร็จก็จะสวดมนต์และนั่งสมาธิกัน... (กิตติภฏ สุรกุล, 2553: สัมภาษณ์)

...หนูเป็นคนสมาธิสั้น ตาสอนเลยสอนให้ทำสมาธิ ตาสอนว่าหากเรามีสมาธิก็จะเกิดปัญญา มีสมาธิแล้วทำงานเสร็จไว...(กมลทิพย์ แซ่ตั้ง, 2553: สัมภาษณ์)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลน้อย คือ คุณลักษณะของภาพ

...เป็นคนกำลังเล่นไฟ ข้าง ๆ นั้นก็มีแก้วรับ คงน่าจะใส่พวกเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ เคยเห็นในหนัง พวกคาสโน การดื่มเหล้า เล่นการพนัน เป็นการกระทำที่ผิดศีลอยู่แล้ว คุณแล้วให้ความรู้สึกหดหู่ครับ... (ชรินทร์ รัชชนบดี, 2553: สัมภาษณ์)

...เห็นคนกอดกัน จูบกัน เห็นคนแสดงความรักกัน เป็นสิ่งไม่ถูกต้องไม่สมควร เพราะเป็นการคบชู้ เพราะดูจากแหวนและกรอปรูปด้านหลัง ชายหญิงคู่นี้ น่าจะเป็นสามีภรรยากัน อีกคนเป็นชู้ละ ดูแล้วสงสารลูกที่เกิดมา... (กมลทิพย์ แซ่ตั้ง, 2553: สัมภาษณ์)

นักเรียนนอกเมือง

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อมากที่สุด คือ ความรู้ในเรื่องศาสนา

...ไม่ไปยุ่งกับลูกเมียคนอื่นมันไม่ดีมันผิดศีลธรรม เรื่องการดื่มเหล้ามันไม่ดี ทำให้สุขภาพร่างกายไม่ดี ชีวิตของเราแย่ลง ถ้าเครียดก็ต้องหากิจกรรมอย่างอื่นทำแทน...(คำสัมภาษณ์ กรณีภาพศีลระดับปานกลาง ของ นาย ไพศาล วาสุงเนิน, 2553: สัมภาษณ์)

...การเคาะขันเป็นการกำหนดลมหายใจ เคยเห็นการเคาะขันแบบนี้ที่วัด เขาทำแบบนี้เพื่อฟังเสียงจากการเคาะให้เกิดสมาธิ...(จินตหรา อินตาถึง, 2553: สัมภาษณ์)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลมาก คือ ความเชื่อในศาสนา

...มีขู้ มีกิกไปทั่ว ครอบครัวก็ไม่ใช่ครอบครัว มั่วกันไปหมด ถ้าชาตินี้ไปปรากฏ พรากเมียเข้ามา ชาติหน้าก็จะโดนทำแบบนี้ ตกนรกไปก็จะได้ปีนต้นไม้ เรื่องการดื่มเหล้าเป็นผู้หญิง น่าจะรักนวลสงวนตัว ไม่น่าจะสามะเลเทเมอย่างนี้ ... (ไพศาล วาสุงเนิน, 2553: สัมภาษณ์)

...หากเราทำสมาธิให้จิตใจแน่วแน่ จะสามารถนั่งแผ่ส่วนบุญ ส่วนกุศลให้กับเจ้ากรรมนายเวรต่าง ๆ ได้...(สุกัญญา ทลดแสน, 2553: สัมภาษณ์)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลปานกลาง คือ วิธีชีวิตต่อศาสนา

...การทำสมาธิทำให้จิตใจสงบ พระอาจารย์ท่านจะมาสอนให้นั่งสมาธิ เพื่อให้ได้รู้ว่าการปฏิบัติตัวอยู่ในศีลธรรมได้อย่างไร ส่วนครูเค้าจะให้ที่นั่งสมาธิก่อนเริ่มเรียน บางครั้งก็บวชชี พรหมณ์ที่วัดกับยาย แล้วมีพระอาจารย์มาสอนนั่งสมาธิ พ่อแม่ก็สอนให้นั่งสมาธิเป็นบางครั้ง และถ้าว่างจะไปวัดทุกวันพระกับพ่อแม่...(สุกัญญา ทลดแสน, 2553: สัมภาษณ์)

...ถ้าเราสวดมนต์นาน ๆ ก็ทำให้เราเกิดสมาธิได้ครับ แต่ผมไม่ค่อยได้สวดเพราะไม่ค่อยมีเวลาต้องช่วยงานที่บ้านครับ เรื่องการไหว้พระสวดมนต์ นอกจากพ่อแม่แล้วก็มีพระอาจารย์ และครูที่โรงเรียนสอนให้สวดมนต์... (ไพศาล วาสุงเนิน, 2553: สัมภาษณ์)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลน้อย คือ คุณลักษณะของภาพ

...ผู้หญิงดื่มสุรา แล้วเมาจนหมดสติ คือเขานอนพิงขวดเบียร์หลับอยู่ สีสันในภาพมีความรู้สึกถึงความเศร้าของผู้หญิงคนนี้ ซึ่งมันแสดงให้เห็นเลยว่ามันผิดศีลข้อ 5... (สุกัญญา ทดแสน, 2553: สัมภาษณ์)

...พระสงฆ์นั่งสวดมนตร์ ในมือถือตาลปัตรที่เขียนว่า สติมา ปัญญามี สติมีปัญญา มา ดูภาพนี้แล้วรู้สึกเศร้า เพราะเหมือนงานศพค่ะ... (จินห์จุฑา ทับกลีบ, 2553: สัมภาษณ์)

จากผลการวิจัยสื่อที่มีอิทธิพลต่อการตีความภาพถ่ายด้านศาสนา พบว่า สื่อที่มีอิทธิพลต่อความรู้และความเชื่อในเรื่องศาสนาของนักเรียนในเมือง ได้แก่ พ่อแม่ ครูอาจารย์ ญาติพี่น้อง พระ เพื่อน ตัวเอง ทิว หนังสือ และอินเทอร์เน็ต ในขณะที่สื่อที่มีอิทธิพลต่อความรู้และความเชื่อในเรื่องศาสนาของนักเรียนนอกเมือง ได้แก่ พ่อแม่ ครูอาจารย์ พระ ญาติพี่น้อง เพื่อน ตัวเอง ทิว หนังสือ และวิทยุ ส่วนสื่อที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตต่อศาสนาของนักเรียนในเมือง ได้แก่ พ่อแม่ พระ เพื่อน ตัวเอง ทิว หนังสือ และอินเทอร์เน็ต ในขณะที่สื่อที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตต่อศาสนาของนักเรียนนอกเมือง ได้แก่ พ่อแม่ ครูอาจารย์ พระ ญาติพี่น้อง เพื่อน ตัวเอง ทิว หนังสือ และวิทยุ ในขณะที่สื่อที่มีอิทธิพลต่อความรู้ในเรื่องคุณลักษณะของภาพของนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมือง ได้แก่ ครูอาจารย์ (ตาราง 19)

ตาราง 19 ปัจจัยและสื่อที่มีอิทธิพลต่อการตีความภาพถ่ายด้านศาสนา ของนักเรียนในเมือง และนักเรียนนอกเมือง จังหวัดพิษณุโลก

นักเรียนในเมือง 12 คน				นักเรียนนอกเมือง 12 คน			
อันดับ	ปัจจัยที่มีอิทธิพล	คิดเป็นร้อยละ	สื่อที่ให้ข้อมูล	อันดับ	ปัจจัยที่มีอิทธิพล	คิดเป็นร้อยละ	สื่อที่ให้ข้อมูล
1	ความรู้	66	พ่อแม่ ครูอาจารย์ญาติพี่น้อง เพื่อน ตัวเอง ทีวี หนังสือ อินเทอร์เน็ต	1	ความรู้	65	พ่อแม่ ครูอาจารย์ญาติพี่น้อง เพื่อน ตัวเอง ทีวี หนังสือ วิทยุ
2	ความเชื่อ	51	พ่อแม่ ครูอาจารย์ญาติพี่น้อง เพื่อน ตัวเอง ทีวี หนังสือ อินเทอร์เน็ต	2	ความเชื่อ	59	พ่อแม่ ครูอาจารย์ญาติพี่น้อง เพื่อน ตัวเอง ทีวี หนังสือ วิทยุ
3	วิถีชีวิต	39	พ่อแม่ เพื่อน ตัวเอง ทีวี หนังสือ อินเทอร์เน็ต	3	วิถีชีวิต	41	พ่อแม่ ญาติพี่น้อง ตัวเอง เพื่อน ทีวี หนังสือ วิทยุ
4	ลักษณะของภาพ	36	ครูอาจารย์	4	ลักษณะของภาพ	38	ครูอาจารย์

หมายเหตุ อันดับปัจจัยที่มีอิทธิพล: อันดับ 1 = มีอิทธิพลมากที่สุด อันดับ 2 = มีอิทธิพลมาก อันดับ 3 = มีอิทธิพลปานกลาง และอันดับ 4 = มีอิทธิพลน้อย

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตีความภาพถ่ายด้านศาสนา ในหัวข้อ ศิล สมาธิ ปัญญา

2.1 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตีความในหัวข้อศิลปะ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตีความภาพถ่ายด้านศาสนาในหัวข้อศิลปะ ของนักเรียน ในเมืองและนักเรียนนอกเหมือนกัน โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตีความภาพถ่ายในหัวข้อศิลปะของ นักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองมากที่สุด คือ ความรู้ในเรื่องศิลปะของนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 65 ของนักเรียนในเมือง และคิดเป็นร้อยละ 53 ของนักเรียนนอกเมือง รองลงมาคือ ความเชื่อในเรื่องศิลปะของนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 59 ของนักเรียนในเมือง และคิดเป็นร้อยละ 52 ของนักเรียนนอกเมือง รองลงมา คือ วิถีชีวิตของนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 48 ของนักเรียนในเมือง และคิดเป็นร้อยละ 42 ของนักเรียนนอกเมือง และอันดับสุดท้ายคุณลักษณะของภาพ คิดเป็นร้อยละ 45 ของนักเรียนในเมือง และคิดเป็นร้อยละ 39 ของนักเรียนนอกเมือง (ตาราง 21)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลด้านความรู้ในเรื่องศิลปะ

...การคบชู้หรือผิดลูกผิดเมียคนอื่น มันผิดศีล มันบาป มันดูไม่ดี ตามจารีตประเพณีของไทยว่าผู้หญิงทำอย่างนี้เป็นผู้หญิงที่ไม่เป็นกุลสตรีไม่มีชายอายุ แล้วอาจเข้าข่ายถึงผิดศีลข้อ 3 เพราะอาจไปผิดแฟนคนอื่น หรือถูกข่มขืนได้...(นักเรียนในเมือง ชรณินทร์ รักษะธนบดี, 2553: สัมภาษณ์)

...ผิดลูกผิดเมียคนอื่นไม่ดีไม่ควรทำเป็นบาปเพราะทำผิดศีล ส่วนการดื่มเหล้าทำให้เสียสติ เสียบุคลิก เป็นตัวอย่างที่ไม่ดีต่อสังคม ทำให้เสียสุขภาพ...(นักเรียนนอกเมือง สุกัญญา ทลดแสน, 2553: สัมภาษณ์)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลด้านความเชื่อในศิลปะ

...ผมเชื่อเรื่องการรักษาศีล ว่าการพนันการดื่มเหล้ามันเป็นสิ่งไม่ดีครับ ดาวยไปต้องตกนรกแล้วโดนเอน้ำร้อน ๆ ในนรกมากกรอกปาก และโดนตัดมือ... (นักเรียนในเมือง กิตติภักดิ์ สุรกุล, 2553: สัมภาษณ์)

...พวกที่กินเหล้าทุบตี พ่อแม่ ก็ต้องโดนในสิ่งที่ตัวเองทำ ผมถือศีลได้แค่ 2 ข้อ อีก 3 ข้อทำไม่ได้ คือ การฆ่าสัตว์ การโกหก และการดื่มสุรา เพราะหลักเลียงไม่ได้มันเป็นอาชีพต้องทำมาหากินต้องนำมาทำอาหาร... (นักเรียนนอกเมือง ไพศาล วางสูงเนิน, 2553: สัมภาษณ์)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลด้านวิถีชีวิตต่อศาสนา

...พ่อพี่งบวชมาค่ะ เลยชอบสอนเรื่องธรรมะให้ถือศีลนั่งสมาธิ...(นักเรียนในเมือง สิริเพ็ญ ชมเชย, 2553: สัมภาษณ์)

...เรื่องการโกหกมันไม่ดีมันผิดศีล เพราะจะทำให้ไม่มีใครเชื่อใจ พี่สาวเป็นคนสอน ส่วนเรื่องพระสงฆ์ร่วมเดินขบวนประท้วงดูจากโทรทัศน์ พี่สาว และครูโรงเรียน เค้านอกว่าพระไม่ควรทำแบบนี้มันไม่สำรวม...(สายรุ้ง สุขวิเศษ, 2553: สัมภาษณ์)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลด้านคุณลักษณะของภาพ

...เห็นคนกอดกัน จูบกัน เห็นคนแสดงความรักกัน เป็นสิ่งไม่ถูกต้องไม่สมควร เพราะเป็นการคบชู้ เพราะดูจากแหวนและกรอบรูปด้านหลัง ชายหญิงคู่นี้ น่าจะเป็นสามีภรรยากัน อีกคนเป็นชู้ค่ะ ดูแล้วสงสารลูกที่เกิดมา... (นักเรียนในเมือง กมลทิพย์ แซ่ตั้ง, 2553: สัมภาษณ์)

...นิ้วมือไขว้กันแบบนี้เป็นสัญลักษณ์การผิดคำพูด สีต้นในภาพเหมือนสื่อการโกหก ที่ปิดบังให้มีคิด... (นักเรียนนอกเมือง สายรุ้ง สุขวิเศษ, 2553: สัมภาษณ์)

สรุปผลการวิจัย

โดยภาพรวม จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตีความภาพถ่ายด้านศาสนาในหัวข้อศีล ของนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเหมือนกัน โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตีความภาพถ่ายในหัวข้อศีลของนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองมากที่สุด คือ ความรู้ในเรื่องศีลของนักเรียน รองลงมาคือ ความเชื่อในเรื่องศีลของนักเรียน วิถีชีวิตของนักเรียน และอันดับสุดท้ายคุณลักษณะของภาพ (ตาราง 21) โดยนักเรียนในเมืองจะมองภาพส่วนใหญ่ว่าเป็นการกระทำผิดศีลธรรมหรือไม่ ในขณะที่นักเรียนนอกเมืองจะมองในเรื่องของผลของการผิดศีลธรรมข้อนั้น ๆ

วิจารณ์ผลการวิจัย

ปัจจัยด้านความรู้ในเรื่องศีล และความเชื่อในเรื่องศีลของนักเรียนหากวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตีความหมายภาพถ่ายด้านศาสนาในหัวข้อศีล ของนักเรียนพบว่า ปัจจัยที่ทำให้นักเรียนในเมืองตีความได้ดีกว่านักเรียนนอกเมือง เป็นเพราะนักเรียนในเมืองมีความรู้ในเรื่องศีลมากกว่านักเรียนนอกเมือง ซึ่งความรู้ในเรื่องศีล และความเชื่อในเรื่องศีลของนักเรียนได้รับการปลูกฝังจากวิถีชีวิตต่อศาสนาของนักเรียน เช่น การอบรมดูแลของครอบครัว หรือจากสื่อต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสื่อบุคคล หรือสื่อมวลชน ทั้งทางบวกและทางลบ เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลทำให้นักเรียนเกิดความสนใจในเรื่องศีล ที่ได้รับการปลูกฝังจากวิถีชีวิตของนักเรียน และนักเรียนได้เห็น

ถึงคุณค่าและประโยชน์จากการอบรมสั่งสอน และนำไปปฏิบัติจนเกิดผลดีกับนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ วัลลภ กันทรพย (2541: 58-59) ที่ได้อธิบายทฤษฎีการเรียนรู้ว่า การที่คนเราเรียนรู้สิ่งใดแล้วนำไปปฏิบัติจนเกิดเป็นนิสัยจะต้องผ่านประสบการณ์ที่สำคัญ 3 ประการคือ 1) สิ่งที่เราเรียนรู้นั้นมีประโยชน์ มีคุณค่า หรือมีความหมายต่อเขา 2) มีโอกาสได้เห็นตัวอย่างการลงมือปฏิบัติ คือมีผู้ปฏิบัติให้เขาพบเห็นถ้ายังพบเห็นบ่อยเท่าใดก็ยิ่งสนใจให้เขาปฏิบัติเองได้มากขึ้นเท่านั้น 3) มีโอกาสได้ลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง และยังสอดคล้องกับ แนวคิดลักษณะทางประชากรของผู้รับสาร ของ วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์ (2549: 45-46) กล่าวว่า ตัวแปรในการแปลความหมายจากภาพ ได้แก่ อายุ, ภูมิหลังทางสังคม, ประสบการณ์, ศาสนา, สังคม, เศรษฐกิจ และระดับการศึกษาที่ผู้ดูภาพแต่ละคนมีอยู่ไม่เท่าเทียมกัน ก็ย่อมมีส่วนในการแปลความหมายของภาพแต่ละภาพด้วย

ปัจจัยที่มีอิทธิพลรองลงมาคือปัจจัยวิถีชีวิตต่อศาสนาของนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมือง ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนในเมืองมีวิถีชีวิตหรือความใกล้ชิดกับพ่อแม่มากกว่านักเรียนนอกเมือง ส่งผลให้นักเรียนในเมืองได้รับรับความรู้และการอบรมสั่งสอนจากพ่อแม่ในเรื่องศีลมากกว่านักเรียนนอกเมือง จากการสอบถามครูอาจารย์ของนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองพบว่าผู้ปกครองของนักเรียนนอกเมืองมีระดับการศึกษาต่ำกว่าผู้ปกครองนักเรียนในเมือง อีกทั้งผู้ปกครองของนักเรียนนอกเมืองส่วนใหญ่ต้องเดินทางไปทำงานต่างจังหวัด ส่งผลให้นักเรียนนอกเมืองไม่ได้รับความรู้จากการอบรมดูแลจากผู้ปกครองเท่ากับนักเรียนในเมือง แต่กลับได้รับความรู้จากครูอาจารย์ พระ และญาติพี่น้องแทน ดังนั้นปัจจัยด้านการอบรมดูแลของครอบครัวจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อวิถีชีวิตต่อศาสนาในเรื่องศีลของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (social learning theory) ของ Albert Bandura (1963, อ้างถึงใน วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์, 2542: 57-59) Bandura เชื่อว่าสามารถเรียนรู้โดยการสังเกตผู้อื่น ประสบการณ์เลียนแบบคือวิธีเฉพาะของการเปลี่ยนแปลงของมนุษย์ เขายืนยันว่าการเอาอย่าง มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้เท่า ๆ กับประสบการณ์ตรง

อันดับสุดท้ายปัจจัยที่มีอิทธิพลน้อยที่สุด คือ ปัจจัยด้านคุณลักษณะของภาพเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สามารถทำให้นักเรียนตีความจากภาพถ่ายด้านศาสนาในหัวข้อศีลได้ดีมากยิ่งขึ้น โดยช่วยให้นักเรียนเข้าถึง เรื่องราวของภาพ อารมณ์ของภาพ ได้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งสี่ต้นภายในภาพมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อจิตใจ อารมณ์ความรู้สึกของนักเรียน ช่วยให้นักเรียนสามารถบรรยายภาพถ่ายได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ จิตวิทยาการใช้สีของ นภัทร ชาญณรงค์ (2551: ระบบออนไลน์) ที่กล่าวว่า สีมียุทธพลอย่างยิ่งต่อจิตใจ อารมณ์ความรู้สึกของคนเราของ และยังสอดคล้องกับ สอดคล้องกับ แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของภาพ ของวิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์ (2537: 251-257) ที่กล่าวว่า

องค์ประกอบที่สำคัญของศิลปะภาพถ่ายคือเรื่องราวของภาพ บรรยากาศของภาพ อารมณ์ของภาพ และองค์ประกอบของภาพ

2.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตีความในหัวข้อสมาธิ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตีความภาพถ่ายในหัวข้อสมาธิ ของนักเรียนในเมือง แตกต่างกับนักเรียนนอกเมือง โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตีความภาพถ่ายในหัวข้อสมาธิ ของนักเรียนในเมืองมากที่สุด คือ ความรู้ในเรื่องสมาธิของนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 76 รองลงมา คือ ความเชื่อในเรื่องการทำสมาธิของนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 56 รองลงมา คือ วิถีชีวิตของนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 39 ของนักเรียนในเมือง และอันดับสุดท้ายคุณลักษณะของภาพ คิดเป็นร้อยละ 38 ในขณะที่ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตีความภาพถ่ายในหัวข้อสมาธิ ของนักเรียนนอกเมืองมากที่สุด คือ ความเชื่อในเรื่องการทำสมาธิของนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 81 รองลงมา คือ ความรู้ในเรื่องสมาธิของนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 78 รองลงมา คือ วิถีชีวิตของนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 42 และอันดับสุดท้ายคุณลักษณะของภาพ คิดเป็นร้อยละ 40 (ตาราง 21)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลด้านความรู้ในเรื่องสมาธิ

...สมาธิทำได้หลายวิธี ไม่ว่าจะนั่งหรือเดิน พระกับแม่ชีต่างกันตรงพระถือศีล 227 ข้อ แม่ชีถือศีลแค่ 8 ข้อ...(นักเรียนในเมือง ชรณินทร์ รักษ์ธนบดี, 2553: สัมภาษณ์)

...แสงเทียนเปรียบเสมือนแสงสว่างนำทางสู่ปัญญา เหมือนเราแน่นำไปทีจุดหนึ่งหรือสิ่งที่เรากำลังก่อให้เกิดปัญญาได้ ส่วนการเคาะขันเปรียบเสมือน เครื่องกำหนดจิตเราหรือ ใช้ทำสมาธิได้...(นักเรียนนอกเมือง สุกัญญา ทลดแสน, 2553: สัมภาษณ์)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลด้านความเชื่อในสมาธิ

...การทำสมาธิทำให้เราเรียนเก่งมีปัญหาให้เราจดจำได้ดี หลุดพ้นจากความทุกข์ เกิดความสุข ทำให้เราเก่งขึ้นได้ครับ...(นักเรียนในเมือง กิตติภักดิ์ สุรกุล, 2553: สัมภาษณ์)

...เราควรสวดมนต์นั่งสมาธิ แผ่เมตตา แผ่ส่วนกุศลให้เจ้ากรรมนายเวร ส่วนการเคาะขันเปรียบเสมือนเรามีสมาธิแน่นำกับสิ่งที่ทำ เราก็เกิดปัญญา เนื่องจากเราสามารถเคาะแล้วก็นับตั้งสติได้ มันโยงถึงสมาธิเหมือนนับลมหายใจเข้าออกคะ...(นักเรียนนอกเมือง สุกัญญา ทลดแสน, 2553: สัมภาษณ์)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลด้านวิถีชีวิตต่อศาสนา

...ตอนปิดเทอมพ่อจะพาไปบวชชีพรหมณ์บางทีแม่ก็ไปด้วย ผมเคยบวชมา 4 ครั้งแล้ว พ่อชอบไปนั่งสมาธิที่วัด ไปก่อนวันพระเพราะพ่อจะไปทำพิธีบายศรีถวาย ไปทำตอน กลางคืนทำพิธีเสร็จก็จะสวดมนต์และนั่งสมาธิกัน เพราะทำแล้วมีสมาธิและทำให้จิตใจดี...(นักเรียน ในเมือง กิตติภักดิ์ สุรกุล, 2553: สัมภาษณ์)

...เราควรไหว้พระสวดมนต์เพื่อให้เรามีสมาธิป้องกันสิ่งไม่ดี ที่โรงเรียนจะให้ สวดมนต์ตอนเช้าทุกวัน การเคาะขันเป็นการกำหนดลมหายใจ เคยเห็นการเคาะขันแบบนี้ที่วัดเขาทำ แบบนี้เพื่อฟังเสียงจากการเคาะให้เกิดสมาธิ...(นักเรียนนอกเมือง จินตหรา อินตาถึง, 2553: สัมภาษณ์)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลด้านคุณลักษณะของภาพ

...แม่ชั่งสมาธิอยู่ได้ต้นไม้ ด้วยความสงบ สวยดี ดูแล้วให้ความรู้สึกเย็น ะ ร่มรื่นครับ... (นักเรียนในเมือง ชรณินทร์ รักษณบดี, 2553: สัมภาษณ์)

...มีปีศาจ อสูร รูปพวกราคะ ดูแล้วให้ความรู้สึกน่ากลัว ตรงที่อสูร พวกปีศาจ ... (นักเรียนนอกเมือง ไพศาล วาสุงเนิน, 2553: สัมภาษณ์)

สรุปผลการวิจัย

โดยภาพรวม จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตีความภาพถ่ายใน หัวข้อสมาธิ ของนักเรียนในเมืองแตกต่างกับนักเรียนนอกเมือง โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตีความ ภาพถ่ายในหัวข้อสมาธิ ของนักเรียนในเมืองมากที่สุด คือ ความรู้ในเรื่องสมาธิของนักเรียน รองลงมา คือ ความเชื่อในเรื่องการทำสมาธิของนักเรียน วิถีชีวิตของนักเรียน และอันดับสุดท้าย คุณลักษณะของภาพ ในขณะที่ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตีความภาพถ่ายในหัวข้อสมาธิ ของนักเรียน นอกเมืองมากที่สุด คือ ความเชื่อในเรื่องการทำสมาธิของนักเรียน รองลงมา คือ ความรู้ในเรื่อง สมาธิของนักเรียน วิถีชีวิตของนักเรียน และอันดับสุดท้ายคุณลักษณะของภาพ (ตาราง 21)

วิจารณ์ผลการวิจัย

ปัจจัยด้านความรู้ในเรื่องสมาธิ และความเชื่อในเรื่องสมาธิของนักเรียนหาก วิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตีความหมายภาพถ่ายด้านศาสนาในหัวข้อสมาธิ ของนักเรียนใน เมือง และนักเรียนนอกเมืองพบว่า ปัจจัยที่ทำให้นักเรียนนอกเมืองตีความได้ดีกว่านักเรียนในเมือง เป็นเพราะนักเรียนนอกเมืองมีความรู้ และความเชื่อในเรื่องสมาธิมากกว่านักเรียนในเมือง และวิถี ชีวิต หรือ มีการปฏิบัติมากกว่านักเรียนในเมือง ซึ่งความรู้ และความเชื่อในเรื่องสมาธิของนักเรียน

ได้รับการปลูกฝังจากวิถีชีวิตต่อศาสนาของนักเรียน เช่น การอบรมคุณเลขของครอบครัว และญาติพี่น้อง หรือจากสื่อต่างๆ เช่น พระที่มาเป็นสอนการทำสมาธิที่โรงเรียนทุกวันศุกร์ หรือครูให้ทำสมาธิก่อนเริ่มเรียนทุกครั้ง ด้วยเหตุนี้จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลทำให้นักเรียนเกิดความสนใจในเรื่องการทำสมาธิ ที่ได้รับการปลูกฝังจากสื่อต่าง ๆ และได้เห็นถึงคุณค่าและประโยชน์จากการทำสมาธิ และนำไปปฏิบัติจนเกิดผลคตินักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ วัลลภ กันทรพย (2541: 58-59) ที่ได้อธิบายทฤษฎีการเรียนรู้ว่า การที่คนเราเรียนรู้สิ่งใดแล้วนำไปปฏิบัติจนเกิดเป็นนิสัยจะต้องผ่านประสบการณ์ที่สำคัญ 3 ประการคือ 1. สิ่งที่เราเรียนรู้นั้นมีประโยชน์ มีคุณค่า หรือมีความหมายต่อเขา 2. มีโอกาสได้เห็นตัวอย่างการลงมือปฏิบัติ คือมีผู้ปฏิบัติให้เขาพบเห็นถ้ายังพบเห็นบ่อยเท่าใดก็ยิ่งจูงใจให้เขาปฏิบัติเองได้มากขึ้นเท่านั้น 3. มีโอกาสได้ลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง และยังสอดคล้องกับ แนวคิดลักษณะทางประชากรของผู้รับสาร ของ วิทยา คำรงค์เกียรติศักดิ์ (2549: 45-46) กล่าวว่า ตัวแปรในการแปลความหมายจากภาพ ได้แก่ อายุ, ภูมิหลังทางสังคม, ประสบการณ์, ศาสนา, สังคม, เศรษฐกิจ และระดับการศึกษา ที่ผู้ดูภาพแต่ละคนมีอยู่ไม่เท่าเทียมกัน ก็ย่อมมีส่วนในการแปลความหมายของภาพแต่ละภาพด้วย

ปัจจัยที่มีอิทธิพลรองลงมาคือ วิถีชีวิตต่อศาสนาของนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมือง ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ทำให้นักเรียนนอกเมืองตีความหมายได้ดีกว่านักเรียนในเมือง อาจเป็นเพราะนักเรียนในเมืองมีความใกล้ชิดกับพระ และครูอาจารย์ มากกว่านักเรียนในเมือง จากการสอบถามครูอาจารย์ของนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองพบว่าโรงเรียนนอกเมืองได้นิมนต์พระสงฆ์มาเป็นวิทยากรสอนธรรมะให้กับเด็กนักเรียนบ่อยกว่านักเรียนในเมือง ส่งผลให้นักเรียนในเมืองได้รับความรู้ และความเข้าใจ ในการทำสมาธิมากกว่านักเรียนในเมือง อีกทั้งนักเรียนนอกเมืองส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับญาติผู้ใหญ่เช่น คุณตา คุณยาย ที่มีความสนใจในการปฏิบัติธรรมมากกว่านักเรียนในเมือง ทำให้นักเรียนนอกเมืองมีวิถีชีวิตต่อศาสนาในเรื่องสมาธิมากกว่านักเรียนในเมือง ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (social learning theory) ของ Albert Bandura (1963, วิทยา คำรงค์เกียรติศักดิ์, 2542: 57-59) Bandura เชื่อว่าสามารถเรียนรู้โดยการสังเกตผู้อื่น ประสบการณ์เลียนแบบคือวิธีเฉพาะของการเปลี่ยนแปลงของมนุษย์ เขายืนยันว่าการเอาอย่างมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้เท่า ๆ กับประสบการณ์ตรง

อันดับสุดท้ายปัจจัยที่มีอิทธิพลน้อยที่สุด คือ ปัจจัยด้านคุณลักษณะของภาพเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สามารถทำให้นักเรียนตีความจากภาพถ่ายด้านศาสนาในหัวข้อสมาธิได้ดีมากยิ่งขึ้น โดยช่วยให้นักเรียนเข้าถึง เรื่องราวของภาพ อารมณ์ของภาพ ได้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งสีสันทนภายในภาพมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อจิตใจ อารมณ์ความรู้สึกของนักเรียน ช่วยให้นักเรียนสามารถบรรยายภาพถ่ายได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ จิตวิทยาการใช้สีของ นภัสกร ชาญณรงค์ (2551: ระบบออนไลน์) ที่กล่าว

ว่า สัมมิตถิพละอย่างยังต่อจิตใจ อารมณ์ความรู้สึกของคนเราของ และยังคงคล้องกับ สอดคล้องกับ แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของภาพ ของวิทยา คำรงเกียรติศักดิ์ (2537: 251-257) ที่กล่าวว่า องค์ประกอบที่สำคัญของศิลปะภาพถ่ายคือเรื่องราวของภาพ บรรยากาศของภาพ อารมณ์ของภาพ และองค์ประกอบของภาพ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตีความในหัวข้อปัญหา

ด้านปัญญพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตีความภาพถ่ายในหัวข้อปัญหาของ นักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเหมือนกัน โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตีความในหัวข้อปัญหา ของนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองมากที่สุด คือ ความรู้ในเรื่องของปัญหาทาง พระพุทธศาสนาของนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 57 ของนักเรียนในเมือง และคิดเป็นร้อยละ 65 ของ นักเรียนนอกเมือง รองลงมาคือ ความเชื่อในเรื่องของปัญหาทางพระพุทธศาสนาของนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 37 ของนักเรียนในเมือง และคิดเป็นร้อยละ 52 ของนักเรียนนอกเมือง รองลงมา คือ วิถีชีวิตของนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 29 ของนักเรียนในเมือง และคิดเป็นร้อยละ 38 ของนักเรียนนอก เมือง และอันดับสุดท้ายคุณลักษณะของภาพ คิดเป็นร้อยละ 25 ของนักเรียนในเมือง และคิดเป็น ร้อยละ 36 ของนักเรียนนอกเมือง (ตาราง 21)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลด้านความรู้ในเรื่องปัญหา

...การไหว้พระสวดมนต์ สื่อถึงความเลื่อมใสความแน่วแน่ ของการมีสมาธิที่ตั้งมั่น ของชีพรามณ์ ดอกบัวเป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธเจ้าทรงตรัสเรื่อง บัว 4 เหล่า ส่วนอีกภาพการที่ พระเอดตาลปัตรมาบังที่หน้า เพราะอาจเป็นงานอวมงคลเช่น งานศพ...(นักเรียนในเมือง ชรณินทร์ รัชนีชนบดี, 2553: สัมภาษณ์)

...ดอกบัวเป็นสัญลักษณ์ของปัญญา และสิ่งที่ดั่งาม พระกำลังใช้สมาธิในการ สวดมนต์ เพื่อประกอบพิธีงานศพ เพราะงานศพต้องมีพระ 4 รูป เรื่องการไหว้พระ สวดมนต์ พ่อแม่ ก็สอนตั้งแต่เด็ก ส่วนอีกภาพนึกถึงเวลาไปงานศพญาติกับพ่อแม่ บรรยากาศมันจะคล้าย ๆ แบบนี้ ครับ...(นักเรียนนอกเมือง ไพศาล วาสสูงเนิน, 2553: สัมภาษณ์)

2.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลด้านความเชื่อในปัญหา

...ผมชอบไหว้พระขอพรให้เรียนเก่ง หรือ เดินทางปลอดภัย การสวดมนต์ทำให้ เรามีสมาธิ หรือ อย่างเวลาเราไม่สบายใจเราก็ไปไหว้พระขอพรให้ท่านช่วย ผมคิดว่าคนเราต้องมีสติจะ ได้เกิดปัญญาไม่ทำอะไรที่มัน ไม่ดีครับ...(นักเรียนในเมือง เค โชชัย เดชะศิริ, 2553: สัมภาษณ์)

...ถ้าเราทำความดี จะสามารถป้องกันสิ่งไม่ดีได้ และถ้าเราทำความดีตายไปเราจะได้ไปอยู่บนสวรรค์ไม่ต้องตกนรกค่ะ ถ้าเราบำเพ็ญศีล เราก็จะมีแสงสว่าง ก็เหมือนเทียนที่ส่องสว่าง เป็นแสงแห่งความดีของเรา และช่วยเผาคความชั่วในจิตใจค่ะ...(นักเรียนนอกเมือง จันทบุรี ทับกลีบ, 2553: สัมภาษณ์)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลด้านวิถีชีวิตต่อศาสนา

...หลังจากบวชเณรมาแล้วก็ไหว้พระสวดมนต์เกือบทุกวัน ทำให้มีสติปัญญาครับ ส่วนอีกภาพนึกถึงตอนไปงานศพญาติกับพ่อแม่...(นักเรียนในเมือง ชรณินทร์ รักษณบดี, 2553: สัมภาษณ์)

...ชอบอ่านหนังสือธรรมะ และสนใจในเรื่องพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับเวรกรรม หรือ เรื่องราวลึกลับเหนือธรรมชาติ...(นักเรียนนอกเมือง ไพศาล วาสุงเนิน, 2553: สัมภาษณ์)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลด้านคุณลักษณะของภาพ

...เป็นพระครับ นั่งท่าตาลปัตร ที่ตาลปัตรเขียนสติมา ปัญญา มี สติมี ปัญญา มาดูแล้วให้ความรู้สึกหดหู่กับน่ากลัว ตรงบรรยากาศที่ดูครึมสีหม่น ๆ ครับ...(นักเรียนในเมือง ชรณินทร์ รักษณบดี, 2553: สัมภาษณ์)

...เป็นภาพเรื่องราวของพระพุทธเจ้า มีหมดตั้งแต่ก่อนบวช จนถึงปรินิพพานครับ ดูแล้วให้ความรู้สึกน่ากลัว ตรงภาพคนตายครับ...(นักเรียนนอกเมือง ไพศาล วาสุงเนิน, 2553: สัมภาษณ์)

สรุปผลการวิจัย

โดยภาพรวม จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตีความภาพถ่ายในหัวข้อปัญญาของนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเหมือนกัน โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตีความในหัวข้อปัญญาของนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองมากที่สุด คือ ความรู้ในเรื่องของปัญญาทางพระพุทธศาสนาของ รองลงมาคือ ความเชื่อในเรื่องของปัญญาทางพระพุทธศาสนาของนักเรียน วิถีชีวิตของนักเรียน และอันดับสุดท้ายคุณลักษณะของภาพ (ตาราง 21)

วิจารณ์ผลการวิจัย

ปัจจัยด้านความรู้ในเรื่องปัญญา และความเชื่อในเรื่องปัญญาของนักเรียนหากวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตีความหมายภาพถ่ายด้านศาสนาในหัวข้อปัญญา ของนักเรียนในเมือง และนักเรียนนอกเมืองพบว่า ปัจจัยที่ทำให้นักเรียนนอกเมืองตีความได้ดีกว่านักเรียนในเมือง เป็นเพราะนักเรียนนอกเมืองมีความรู้ และความเชื่อในเรื่องปัญญามากกว่านักเรียนในเมือง โดยมีวิถีชีวิต หรือ มีการปฏิบัติมากกว่านักเรียนในเมือง ซึ่งความรู้ และความเชื่อในเรื่องปัญญาของนักเรียน ได้รับการปลูกฝังจากวิถีชีวิตต่อศาสนาของนักเรียน เช่น การอบรมคุณแลของครอบครัว และญาติพี่น้อง หรือจากสื่อต่างๆ เช่น พระที่มาเป็นสอนการทำสมาธิที่โรงเรียนทุกวันศุกร์ หรือครูให้ทำสมาธิ ก่อนเริ่มเรียนทุกครั้ง การไปวัดทุกวันพระ สนใจศึกษาในหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ด้วยเหตุนี้จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลทำให้ นักเรียนเกิดความสนใจในเรื่องการปัญญา และได้เห็นถึงคุณค่าและประโยชน์จากการศึกษาหลักธรรมต่างๆ และนำไปปฏิบัติจนเกิดผลดีกับนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ วัลลภ กันทรพย (2541: 58-59) ที่ได้อธิบายทฤษฎีการเรียนรู้ว่า การที่คนเราเรียนรู้สิ่งใดแล้วนำไปปฏิบัติจนเกิดเป็นนิสัยจะต้องผ่านประสบการณ์ที่สำคัญ 3 ประการคือ 1. สิ่งที่เราเรียนรู้ นั้นมีประโยชน์ มีคุณค่า หรือมีความหมายต่อเขา 2. มีโอกาสได้เห็นตัวอย่างการลงมือปฏิบัติ คือมีผู้ปฏิบัติให้เขาพบเห็นถ้ายังพบเห็นบ่อยเท่าใดก็ยิ่งช่วยให้เขาปฏิบัติเองได้มากขึ้นเท่านั้น 3. มีโอกาสได้ลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง และยังสอดคล้องกับ แนวคิดลักษณะทางประชากรของผู้รับสาร ของ วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์ (2549: 45-46) กล่าวว่า ตัวแปรในการแปลความหมายจากภาพ ได้แก่ อายุ, ภูมิหลังทางสังคม, ประสบการณ์, ศาสนา, สังคม, เศรษฐกิจ และระดับการศึกษา ที่ผู้ดูภาพแต่ละคน มีอยู่ไม่เท่าเทียมกัน ก็ย่อมมีส่วนในการแปลความหมายของภาพแต่ละภาพด้วย

ปัจจัยที่มีอิทธิพลรองลงมาคือ วิถีชีวิตต่อศาสนาของนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมือง ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ทำให้นักเรียนนอกเมืองตีความหมายได้ดีกว่านักเรียนในเมือง อาจเป็นเพราะนักเรียนในเมืองมีความใกล้ชิดกับพระ และครูอาจารย์ มากกว่านักเรียนในเมือง จากการสอบถามครูอาจารย์ของนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองพบว่าโรงเรียนนอกเมืองได้นิมนต์พระสงฆ์มาเป็นวิทยากรสอนธรรมะให้กับเด็กนักเรียนบ่อยกว่านักเรียนในเมือง ส่งผลให้นักเรียนในเมืองได้รับความรู้ และความเข้าใจ ในการทำสมาธิมากกว่านักเรียนในเมือง อีกทั้งนักเรียนนอกเมืองส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับญาติผู้ใหญ่เช่น คุณตา คุณยาย ที่มีความสนใจในการปฏิบัติธรรมมากกว่านักเรียนในเมือง ทำให้นักเรียนนอกเมืองมีวิถีชีวิตต่อศาสนาในเรื่องปัญญามากกว่านักเรียนในเมือง ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (social learning theory) ของ Albert Bandura (1963, วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์, 2547: 57-59) Bandura เชื่อว่าสามารถเรียนรู้โดยการสังเกต

ผู้อื่น ประสบการณ์เลียนแบบคือวิธีเฉพาะของการเปลี่ยนแปลงของมนุษย์ เขายืนยันว่าการเอาอย่างมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้เท่า ๆ กับประสบการณ์ตรง

อันดับสุดท้ายปัจจัยที่มีอิทธิพลน้อยที่สุด คือ ปัจจัยด้านคุณลักษณะของภาพเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สามารถทำให้นักเรียนตีความจากภาพถ่ายด้านศาสนาในหัวข้อปัญญาได้ดีขึ้น โดยช่วยให้นักเรียนเข้าถึง เรื่องราวของภาพ อารมณ์ของภาพได้ดีพอสมควร อีกทั้งสีสันภายในภาพมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อจิตใจ อารมณ์ความรู้สึกของนักเรียน ช่วยให้นักเรียนสามารถบรรยายภาพถ่ายได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ จิตวิทยาการใช้สีของ นภัสกร ชาญณรงค์ (2551: ระบบออนไลน์) ที่กล่าวว่า สีมียิทธิพลอย่างยิ่งต่อจิตใจ อารมณ์ความรู้สึกของคนเราของ และยังสอดคล้องกับ สอดคล้องกับ แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของภาพ ของวิทยา คำรงเกียรติศักดิ์ (2537: 251-257) ที่กล่าวว่า องค์ประกอบที่สำคัญของศิลปะภาพถ่ายคือเรื่องราวของภาพ บรรยากาศของภาพ อารมณ์ของภาพ และองค์ประกอบของภาพ

ตาราง 20 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตีความภาพถ่ายด้านศาสนา ในหัวข้อ ศิล สมาธิ ปัญญา

ภาพ	นักเรียนในเมือง 12 คน			นักเรียนนอกเมือง 12 คน		
	อันดับ	ปัจจัยที่มีอิทธิพล	คิดเป็นร้อยละ	อันดับ	ปัจจัยที่มีอิทธิพล	คิดเป็นร้อยละ
ศิลป	1	ความรู้	65	1	ความรู้	53
	2	ความเชื่อ	59	2	ความเชื่อ	52
	3	วิถีชีวิต	48	3	วิถีชีวิต	42
	4	ลักษณะของภาพ	45	4	ลักษณะของภาพ	39
สมาธิ	1	ความรู้	76	1	ความเชื่อ	81
	2	ความเชื่อ	56	2	ความรู้	78
	3	วิถีชีวิต	39	3	วิถีชีวิต	42
	4	ลักษณะของภาพ	38	4	ลักษณะของภาพ	40

ตาราง 20 (ต่อ)

ภาพ	นักเรียนในเมือง 12 คน			นักเรียนนอกเมือง 12 คน		
	อันดับ	ปัจจัยที่มีอิทธิพล	คิดเป็นร้อยละ	อันดับ	ปัจจัยที่มีอิทธิพล	คิดเป็นร้อยละ
ปัญหาหัวข้อ	1	ความรู้	57	1	ความรู้	65
	2	ความเชื่อ	37	2	ความเชื่อ	45
	3	วิถีชีวิต	29	3	วิถีชีวิต	38
	4	ลักษณะของภาพ	25	4	ลักษณะของภาพ	36

หมายเหตุ อันดับปัจจัยที่มีอิทธิพล อันดับ 1 = มากที่สุด อันดับ 2 = มาก
อันดับ 3 = ปานกลาง และอันดับ 4 = น้อย)

3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อตีความภาพด้านศาสนาตามขั้นตอนการวิจารณ์ศิลป์

3.1 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อขั้นตอนการบรรยาย

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตีความภาพถ่ายด้านศาสนาตามขั้นตอนการวิจารณ์ศิลป์ในขั้นตอนการบรรยาย ของนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเหมือนกัน โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตีความภาพถ่ายในขั้นตอนการบรรยายของนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองมากที่สุด คือ คุณลักษณะของภาพ คิดเป็นร้อยละ 80 ของนักเรียนในเมือง และคิดเป็นร้อยละ 76 ของนักเรียนนอกเมือง รองลงมา คือ ความรู้ของนักเรียนในเรื่องพระพุทธศาสนา คิดเป็นร้อยละ 68 ของนักเรียนในเมือง และคิดเป็นร้อยละ 62 ของนักเรียนนอกเมือง รองลงมาคือ ความเชื่อของนักเรียนต่อคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนา คิดเป็นร้อยละ 41 ของนักเรียนในเมือง และคิดเป็นร้อยละ 49 ของนักเรียนนอกเมือง และอันดับสุดท้าย คือ วิถีชีวิตต่อศาสนาของนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 40 ของนักเรียนในเมือง และคิดเป็นร้อยละ 42 ของนักเรียนนอกเมือง (ตาราง 21)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุด คือ คุณลักษณะของภาพ

...มันดูแล้วทำให้รู้ว่านี่คือ การเล่นการพนัน และสีสันบรรยายกาศมันมีดๆด่าๆ
ทำให้รู้สึกไม่ดี ดูหตุ่หตุ่รับ ...(นักเรียนในเมือง กิตติภักดิ์ สุรกุล, 2553: สัมภาษณ์)

...แววดาและมือของมัน ทำให้บรรยากาศมันดูวังเวงเศร้า ๆ เหมือนต้องการ
อิสระค่ะ...(นักเรียนนอกเมือง จันทจุฬา ทับกลีบ, 2553)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลมาก คือ ความรู้ในเรื่องพุทธศาสนา

...พระเหมือนกำลังสวดมนต์ ในมือถือตาลปัตร... (นักเรียนในเมือง เคโซชัย
เคชะศิริ, 2553: สัมภาษณ์)

... เป็นการทำผิดศีลข้อห้ามเล่นการพนันค่ะ...(นักเรียนนอกเมือง จันทจุฬา
ทับกลีบ, 2553: สัมภาษณ์)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลปานกลาง คือ ความเชื่อในพุทธศาสนา

...การดื่มเหล้า เล่นการพนัน เป็นการกระทำที่ผิดศีลอยู่แล้วครับ...(นักเรียน
ในเมือง ชรณินทร์ รักษ์ธนบดี, 2553: สัมภาษณ์)

...ผู้หญิงกับผู้ชายคนนี้เป็นคู่กันมันผิดศีลครับ ผู้หญิงคนนี้เหมือนนางวันทอง...
(นักเรียนนอกเมือง ไพศาล วางสูงเนิน, 2553: สัมภาษณ์)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลน้อย คือ วิถีชีวิตต่อศาสนาของนักเรียน

...เคยเห็นในหนัง พวกคาสิโนครับ...(นักเรียนในเมือง ชรณินทร์ รักษ์ธนบดี,
2553: สัมภาษณ์)

...ดูแล้วน่าจะเป็นในบ่อน เป็นการทำผิดศีลข้อห้ามเล่นการพนันค่ะ...(นักเรียน
นอกเมือง จันทจุฬา ทับกลีบ, 2553: สัมภาษณ์)

สรุปผลการวิจัย

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตีความภาพถ่ายด้านศาสนาตามขั้นการวิจารณ์ศิลป์ใน
ขั้นตอนการบรรยาย ของนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเหมือนกัน โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการ
ตีความภาพถ่ายในขั้นตอนการบรรยายของนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองมากที่สุดคือ
คุณลักษณะของภาพ รองลงมาคือ ความรู้ของนักเรียนในเรื่องพระพุทธศาสนา ความเชื่อของ
นักเรียนต่อคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนา และอันดับสุดท้ายคือ วิถีชีวิตต่อศาสนาของนักเรียน
(ตาราง 21)

วิจารณ์ผลการวิจัย

หากวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบรรยายภาพถ่ายด้านศาสนา ของนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมือง ตามทฤษฎี สุนทรียศึกษา ของ โบรดี (อ้างถึงใน มะลิฉัตร เอื้ออานันท์, 2543: 58-61) จะพบว่า นักเรียนสังเกตส่วนประกอบต่าง ๆ ภาพในภาพก่อนเป็นอันดับแรก เพื่อทราบถึงเรื่องราวและบรรยากาศภายในภาพ หรือ อารมณ์ของภาพ โดยนักเรียนได้บรรยายเรื่องราวของภาพ บรรยากาศของภาพ และอารมณ์ของภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของภาพ ของ วิทยา คำรงเกียรติศักดิ์ (2537: 251 – 257) กล่าวว่า องค์ประกอบที่สำคัญของศิลปะภาพถ่ายคือเรื่องราวของภาพ บรรยากาศของภาพ อารมณ์ของภาพ และองค์ประกอบของภาพ และยังสอดคล้องกับ ระดับการเรียนรู้ในการดูภาพ ของ วิทยา คำรงเกียรติศักดิ์ (2549: 39-56) กล่าวว่า เมื่อผู้เรียนดูภาพ ๆ หนึ่ง หรือมองดูสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้วควรสามารถจำแนกและบูรณาการได้ โดยนักเรียนได้จำแนกวิเคราะห์รายละเอียดที่เกี่ยวข้องของสิ่งต่าง ๆ ภายในภาพนั้น และควรรายละเอียดเหล่านั้นเกี่ยวข้องกันอย่างไร กับประสบการณ์ของตัวเองที่ได้เรียนรู้จากสื่อต่าง ๆ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลรองลงมาคือ ปัจจัยด้านความรู้ของนักเรียนในเรื่องพระพุทธศาสนา และความเชื่อของนักเรียนต่อคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนา หากวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อขั้นตอนการบรรยายภาพถ่ายด้านศาสนาในชั้นบรรยาย ของนักเรียนพบว่า ปัจจัยด้านความรู้ และความเชื่อในพระพุทธศาสนา เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุดส่งผลต่อการบรรยายภาพถ่ายด้านศาสนา เพราะเมื่อนักเรียนสำรวจและบรรยายคุณลักษณะต่าง ๆ ของภาพแล้ว นักเรียนจะเชื่อมโยงสิ่งต่างๆเหล่านั้นเข้ากับความรู้ และความเชื่อ เรื่องพระพุทธศาสนาของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ วัลลภ กันทรัพย์ (2541: 58-59) ที่ได้อธิบายทฤษฎีการเรียนรู้ว่า การที่คนเราเรียนรู้สิ่งใดแล้วนำไปปฏิบัติจนเกิดเป็นนิสัยจะต้องผ่านประสบการณ์ที่สำคัญ 3 ประการคือ 1. สิ่งที่เราเรียนรู้นั้นมีประโยชน์ มีคุณค่า หรือมีความหมายต่อเขา 2. มีโอกาสได้เห็นตัวอย่างการลงมือปฏิบัติ คือมีผู้ปฏิบัติให้เขาพบเห็นถ้ายังพบเห็นบ่อยเท่าใดก็ยิ่งช่วยให้เขาปฏิบัติเองได้มากขึ้นเท่านั้น 3. มีโอกาสได้ลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง และยังสอดคล้องกับ แนวคิดลักษณะทางประชากรของผู้รับสาร ของ วิทยา คำรงเกียรติศักดิ์ (2549: 45-46) กล่าวว่า ตัวแปรในการแปลความหมายจากภาพ ได้แก่ อายุ, ภูมิหลังทางสังคม, ประสบการณ์, ศาสนา, สังคม, เศรษฐกิจ และระดับการศึกษา ที่ผู้ดูภาพแต่ละคนมีอยู่ไม่เท่าเทียมกัน ก็ย่อมมีส่วนในการแปลความหมายของภาพแต่ละภาพด้วย

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อขั้นตอนการบรรยายอันดับสุดท้ายคือ วิธีชีวิตต่อศาสนาของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านวิธีชีวิตต่อศาสนาของนักเรียนมีอิทธิพลทำให้นักเรียนสามารถบรรยายภาพถ่ายได้ถูกต้องลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น เป็นเพราะนักเรียนมีความใกล้ชิดพ่อแม่ที่สนใจในพระพุทธศาสนา ชอบทำบุญ เข้าวัดปฏิบัติธรรม ทำให้นักเรียนมีความใกล้ชิดกับพระหรือวัดมาก

ยิ่งขึ้น ส่งผลให้นักเรียนได้รับความรู้ และความเข้าใจ ในเกี่ยวกับพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (social learning theory) ของ Albert Bandura (1963, อ้างถึงใน วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์, 2547: 57-59) Bandura เชื่อว่าสามารถเรียนรู้โดยการสังเกตผู้อื่น ประสบการณ์เลียนแบบคือวิธีเฉพาะของการเปลี่ยนแปลงของมนุษย์ เขายืนยันว่าการเอาอย่าง มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้เท่าๆ กับประสบการณ์ตรง

3.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อขั้นตอนการวิเคราะห์โครงสร้าง

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตีความภาพถ่ายด้านศาสนาตามขั้นการวิจารณ์ศิลป์ในขั้นตอนการวิเคราะห์โครงสร้าง ของนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเหมือนกัน โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตีความภาพถ่ายในขั้นตอนการวิเคราะห์โครงสร้างของนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองมากที่สุด คือ ความรู้ของนักเรียนในเรื่องพระพุทธศาสนา คิดเป็นร้อยละ 62 ของนักเรียนในเมือง และนักเรียนนอกเมือง รองลงมา คือ ความเชื่อของนักเรียนต่อคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนา คิดเป็นร้อยละ 56 ของนักเรียนในเมือง และคิดเป็นร้อยละ 61 ของนักเรียนนอกเมือง รองลงมาคือ วิธีชีวิตต่อศาสนาของนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 41 ของนักเรียนในเมือง และคิดเป็นร้อยละ 43 ของนักเรียนนอกเมือง และอันดับสุดท้าย คือ คุณลักษณะของภาพ คิดเป็นร้อยละ 12 ของนักเรียนในเมือง และคิดเป็นร้อยละ 17 ของนักเรียนนอกเมือง (ตาราง 21)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุด คือ ความรู้ในเรื่องพระพุทธศาสนา

...กินเหล้าเล่นไฟไม่ดีมันผิดศีล รู้ได้ด้วยตัวเองเพราะว่าเราก็ดูในระดับหนึ่งแล้ว น่าจะทราบว่าอันไหนถูก อันไหนไม่ถูก มันอยู่ในมโนภาพครับ ไม่ต้องมีใครบอก... (นักเรียนในเมือง ชรณินทร์ รักษ์ธนบดี, 2553: สัมภาษณ์)

...เราควรให้ใช้ชีวิตอย่างมีสติ ไม่ให้ประมาทกับชีวิต เมื่อเรามีสติเราก็จะมีปัญญา สามารถคิดอะไรได้ง่ายขึ้นค่ะ... (นักเรียนนอกเมือง จินห์จุฑา ทับกลีบ, 2553: สัมภาษณ์)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุด คือ ความเชื่อในพุทธศาสนา

...เวลาเราไม่สบายใจเราก็ไปไหว้พระขอพรให้ท่านช่วย ส่วนมากผมจะขอให้เรียนเก่งๆ หรือเดินทางปลอดภัยครับ...(นักเรียนในเมือง เดโชชัย เดชะศิริ, 2553: สัมภาษณ์)

...เชื่อเรื่องศีลครับ เพราะมีคนเล่าต่อกันมาว่า พวกที่ทุบตี พ่อแม่ กินเหล้าก็ต้องโดนในสิ่งที่ตัวเองทำ... (นักเรียนนอกเมือง ไพศาล วาสุนัน, 2553: สัมภาษณ์)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลปานกลาง คือ วิธีชีวิตต่อศาสนาของนักเรียน

...ตอนไปบวชชีพราหมณ์ที่วัดกับพ่อก็จะมีพระมาสอนเรื่องศีล 5 ครับ...

(นักเรียนในเมือง กิตติภักดิ์ สุรกุล, 2553: สัมภาษณ์)

...เวลาเปิดเจอรายการธรรมะก็นั่งฟัง เพราะเวลาฟังธรรมแล้วไหลลื่นดีสอนให้

เราทำดี...(นักเรียนนอกเมือง ปฏิญา นนทะโคตร, 2553: สัมภาษณ์)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลน้อย คือ คุณลักษณะของภาพ

...ทำแบบนี้เป็นเหมือนการพูดเท็จ สัญลักษณ์นี้แทนความโกหก... (นักเรียนใน

เมือง หฤทัย ประสาท, 2553: สัมภาษณ์)

...บัวสีเหล่านี้ เพราะในภาพมีภาพดอกบัวหลายแบบ เหมือนที่พระพุทธเจ้า

สอนจะ เรื่องบัวสีเหล่านี้...(นักเรียนนอกเมือง จินห์จุฑา ทับกลีบ, 2553: สัมภาษณ์)

สรุปผลการวิจัย

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตีความภาพถ่ายด้านศาสนาตามขั้นการวิจารณ์ศิลป์ในขั้นตอนการวิเคราะห์โครงสร้าง ของนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเหมือนกัน โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตีความภาพถ่ายในขั้นตอนการวิเคราะห์โครงสร้างของนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองมากที่สุดคือ ความรู้ของนักเรียนในเรื่องพระพุทธศาสนา รองลงมาคือ ความเชื่อของนักเรียนต่อคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนา วิธีชีวิตต่อศาสนาของนักเรียน และอันดับสุดท้ายคือ คุณลักษณะของภาพ (ตาราง 21)

วิจารณ์ผลการวิจัย

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อขั้นตอนการวิเคราะห์โครงสร้างภาพถ่ายด้านศาสนา ของนักเรียนพบว่า ปัจจัยด้านความรู้ และความเชื่อในพระพุทธศาสนา เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุดที่ส่งผลต่อการวิเคราะห์โครงสร้างภาพถ่ายด้านศาสนา เพราะเมื่อนักเรียนสำรวจและบรรยายคุณลักษณะต่าง ๆ ของภาพแล้ว นักเรียนจะเชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นเข้ากับความรู้ และความเชื่อเรื่องพระพุทธศาสนาของนักเรียน และเชื่อมโยงสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ได้สังเกตไว้ในขั้นบรรยาย เข้ากับความรู้ และความเชื่อทางพระพุทธศาสนาของนักเรียน เพื่อทราบถึงสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ปรากฏในภาพว่ามีความเชื่อมโยงอย่างไรกับพระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับ วัลลภ กันทรัพย์ (2541: 58-59) ที่ได้อธิบายทฤษฎีการเรียนรู้ว่า การที่คนเราเรียนรู้สิ่งใดแล้วนำไปปฏิบัติจนเกิดเป็นนิสัยจะต้องผ่านประสบการณ์ที่สำคัญ 3 ประการคือ 1. สิ่งที่เราเรียนรู้นั้นมีประโยชน์ มีคุณค่า หรือมีความหมายต่อเขา

2. มีโอกาสได้เห็นตัวอย่างการลงมือปฏิบัติ คือมีผู้ปฏิบัติให้เขาพบเห็นถ้ายังพบเห็นบ่อยเท่าใดก็ยิ่ง
 จูงใจให้เขาปฏิบัติเองได้มากขึ้นเท่านั้น 3. มีโอกาสได้ลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง และยังสอดคล้อง
 กับ แนวคิดลักษณะทางประชากรของผู้รับสาร ของ วิทยา คำรงค์เกียรติศักดิ์ (2549: 45-46) กล่าวว่า
 ตัวแปรในการแปลความหมายจากภาพ ได้แก่ อายุ, ภูมิหลังทางสังคม, ประสบการณ์, ศาสนา,
 สังคม, เศรษฐกิจ และระดับการศึกษา ที่ผู้ดูภาพแต่ละคนมีอยู่ไม่เท่าเทียมกัน ก็ย่อมมีส่วนในการ
 แปลความหมายของภาพแต่ละภาพด้วย

ปัจจัยที่มีอิทธิพลรองลงมาคือ วิธีชีวิตต่อศาสนาของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า
 ปัจจัยด้านวิธีชีวิตต่อศาสนาของนักเรียนมีอิทธิพลทำให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์โครงสร้าง
 ภาพถ่ายได้ถูกต้องลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น เป็นเพราะนักเรียนมีความใกล้ชิดพ่อแม่ที่สนใจใน
 พระพุทธศาสนา ชอบทำบุญ เข้าวัดปฏิบัติธรรม ทำให้นักเรียนมีวิธีชีวิตที่ส่งผลให้เกิดความรู้ และ
 ความเข้าใจ ในสัจธรรมต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีการเรียนรู้ทาง
 สังคม (social learning theory) ของ Albert Bandura (วิทยา คำรงค์เกียรติศักดิ์, 2542: 57-59)
 Bandura เชื่อว่าสามารถเรียนรู้โดยการสังเกตผู้อื่น ประสบการณ์เลียนแบบคือวิธีเฉพาะของการ
 เปลี่ยนแปลงของมนุษย์ เขายืนยันว่าการเอาอย่าง มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้เท่า ๆ กับประสบการณ์ตรง

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อขั้นตอนการวิเคราะห์โครงสร้างอันสุดท้ายคือ หากวิเคราะห์
 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการวิเคราะห์โครงสร้างภาพถ่ายด้านศาสนา ของนักเรียน ตามทฤษฎี สุนทรีย
 ศึกษา ของ โบรดี้ (อ้างถึงใน มะลิฉัตร เอื้ออานันท์, 2543: 58-61) จะพบว่า คุณลักษณะของภาพเป็น
 ปัจจัยที่มีอิทธิพลน้อยที่สุดในขั้นตอนการวิเคราะห์โครงสร้างเพราะเมื่อผ่านขั้นตอนการบรรยาย
 แล้วนักเรียนจะสนใจที่จะเชื่อมโยงคุณลักษณะของภาพเข้ากับประสบการณ์ ความรู้ความเชื่อ และ
 วิธีชีวิตต่อศาสนาของนักเรียนมากกว่าที่จะสังเกตรายละเอียดของภาพ แต่อย่างไรก็ตามคุณลักษณะ
 ของภาพก็ยังมีส่วนช่วยให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์โครงสร้างได้ดีขึ้น เช่น บรรยายภาพของภาพ
 อารมณ์ของภาพ สีสันทภาพในภาพ หรือสัจธรรมต่าง ๆ ที่ปรากฏภายในภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิด
 เกี่ยวกับคุณลักษณะของภาพ ของ วิทยา คำรงค์เกียรติศักดิ์ (2537: 251 – 257) กล่าวว่า องค์ประกอบที่
 สำคัญของศิลปะภาพถ่ายคือเรื่องราวของภาพ บรรยายภาพของภาพ อารมณ์ของภาพ และองค์ประกอบ
 ของภาพ และยังสอดคล้องกับ ระดับการเรียนรู้ในการดูภาพ ของ วิทยา คำรงค์เกียรติศักดิ์ (2549: 39-56)
 กล่าวว่าเมื่อผู้เรียนดูภาพ ๆ หนึ่ง หรือมองดูสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้วควรสามารถจำแนกและบูรณาการได้
 โดยนักเรียนได้จำแนกวิเคราะห์รายละเอียดที่เกี่ยวข้องของสิ่งต่างๆ ภายในภาพนั้น และดูว่า
 รายละเอียดเหล่านั้นเกี่ยวข้องกันอย่างไร กับประสบการณ์ของตัวเองที่ได้เรียนรู้จาก สื่อต่าง ๆ

3.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อขั้นตอนการตีความ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตีความภาพถ่ายด้านศาสนาตามขั้นการวิจารณ์ศิลป์ในขั้นตอนการตีความ ของนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเหมือนกัน โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตีความภาพถ่ายในขั้นตอนการตีความของนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองมากที่สุด คือ ความรู้ของนักเรียนในเรื่องพระพุทธศาสนา คิดเป็นร้อยละ 51 ของนักเรียนในเมือง และคิดเป็นร้อยละ 52 นักเรียนนอกเมือง รองลงมา คือ ความเชื่อของนักเรียนต่อคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนา คิดเป็นร้อยละ 45 ของนักเรียนในเมือง และคิดเป็นร้อยละ 50 ของนักเรียนนอกเมือง รองลงมาคือ วิถีชีวิตต่อศาสนาของนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 35 ของนักเรียนในเมือง และคิดเป็นร้อยละ 31 ของนักเรียนนอกเมือง และอันดับสุดท้าย คือ คุณลักษณะของภาพ คิดเป็นร้อยละ 16 ของนักเรียนในเมือง และนักเรียนนอกเมือง (ตาราง 21)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุด คือ ความรู้ในเรื่องพระพุทธศาสนา

...ผิติดข้อ 5 มันผิติดข้ออบายมุข เรื่องการพนัน ส่วนเบียร์นี้ก็เหมือนกัน ข้อเดียวกันครับ เพราะการพนันอาจทำให้เสียคนได้ ทรัพย์สินอาจจะหาย พ่อแม่ผิหวัง... (นักเรียนในเมือง กิตติภักดิ์ สุรกุล, 2553: สัมภาษณ์)

...การไหว้พระสวดมนต์เป็นวัฒนธรรมประเพณีของชาวพุทธ เวลาไหว้พระ ต้องมีการใช้ดอกไม้ รูป การใช้ดอกไม้หรือดอกบัวก็เพราะดอกบัวเป็นดอกไม้ที่บริสุทธิ์ สื่อถึงความบริสุทธิ์ และใช้รูป 3 ดอก เป็นสัญลักษณ์แทน พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์...(นักเรียนนอกเมือง จินห์จุฑา ทับกลีบ, 2553: สัมภาษณ์)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุด คือ ความเชื่อในพระพุทธศาสนา

...พระพุทธเจ้า คือหลักธรรมอันยิ่งใหญ่ เปรียบเหมือนปัญญาแห่งชีวิต... (นักเรียนในเมือง กมลทิพย์ แซ่ตั้ง, 2553: สัมภาษณ์)

..แสงสว่างของเทียน ก็เหมือนเทียนที่ส่องสว่าง เป็นแสงแห่งความดีของเรา และช่วยเผาคความชั่วในจิตใจกะ เพื่อให้เป็นพระที่บริสุทธิ์...(นักเรียนนอกเมือง จินห์จุฑา ทับกลีบ, 2553: สัมภาษณ์)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลปานกลาง คือ วิถีชีวิตต่อศาสนาของนักเรียน

...ผมเคยบวชเณรภาคฤดูร้อน ตอนปิดเทอม...(ชรณินทร์ รักษ์ธนบดี, 2553: สัมภาษณ์)

...ผมชอบศึกษาเรื่องธรรมะ หรือ อ่านหนังสือเกี่ยวกับเรื่องลึกลับปาฏิหาริย์ต่าง ๆ...(นักเรียนในเมือง ไผศาล วาสสูงเนิน, 2553: สัมภาษณ์)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลน้อย คือ คุณลักษณะของภาพ

...พระเอาตาลปัตรมา บังที่หน้าเพราะว่าอาจจะเป็นงานอวมงคล อย่างเช่น งานศพอะไรแบบนี้ครับ งานทำบุญกระดูก ทำบุญร้อยวันครับ...(นักเรียนในเมือง ชรณินทร์ รักษ์ธนบดี, 2553: สัมภาษณ์)

...ตรงนี้อาจจะเป็นพวกคนตายก็ได้ ตรงนี้ก็คนแก่ ตรงนี้ก็คนเจ็บ ตรงนี้เด็กเกิดใหม่ซึ่งพวกนี้เขาอยากจะได้สอนในเรื่องเกิด แก่ เจ็บ ตาย ให้เราทำบุญ ทำทาน...(นักเรียนนอกเมืองสุกัญญา ทอดแสน, 2553: สัมภาษณ์)

สรุปผลการวิจัย

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตีความภาพถ่ายด้านศาสนาตามขั้นการวิจารณ์ศิลป์ในขั้นตอนการตีความ ของนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเหมือนกัน โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตีความภาพถ่ายในขั้นตอนการตีความของนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมืองมากที่สุดคือ ความรู้ของนักเรียนในเรื่องพระพุทธศาสนา รองลงมาคือ ความเชื่อของนักเรียนต่อคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนา วิถีชีวิตต่อศาสนาของนักเรียน และอันดับสุดท้ายคือ คุณลักษณะของภาพ (ตาราง 21)

วิจารณ์ผลการวิจัย

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อขั้นตอนการตีความภาพถ่ายด้านศาสนา ของนักเรียนพบว่า ปัจจัยด้านความรู้ และความเชื่อในพระพุทธศาสนา เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุดที่ส่งผลต่อการตีความภาพถ่ายด้านศาสนา เพราะเมื่อนักเรียนสำรวจและบรรยายคุณลักษณะต่าง ๆ ของภาพแล้ว นักเรียนจะเชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นเข้ากับความรู้ และความเชื่อ เรื่องพระพุทธศาสนาของนักเรียน และเชื่อมโยงสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ได้สังเกตไว้ในขั้นบรรยาย แล้วจึงตีความภาพถ่ายโดยการเชื่อมโยงเข้ากับความรู้ และความเชื่อทางพระพุทธศาสนาของนักเรียน เพื่อทำความเข้าใจความหมายโดยอรรถ หรือความหมายโดยนัย เพื่อที่จะสนับสนุนเรื่องราวต่าง ๆ ภายในภาพเข้ากับประสบการณ์ของนักเรียน แล้วจึงสร้างสรรค์ออกมาเป็นเรื่องราวทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับ วัลลภ กันทรัพย์ (2541: 58-59) ที่ได้อธิบายทฤษฎีการเรียนรู้ว่า การที่คนเราเรียนรู้สิ่งใดแล้วนำไปปฏิบัติจนเกิดเป็นนิสัยจะต้องผ่านประสบการณ์ที่สำคัญ 3 ประการคือ 1. สิ่งที่เราเรียนรู้นั้นมี

ประโยชน์มีคุณค่า หรือมีความหมายต่อเขา 2. มีโอกาสได้เห็นตัวอย่างการลงมือปฏิบัติ คือมีผู้ปฏิบัติให้เขาพบเห็นถ้ายังพบเห็นบ่อยเท่าใดก็ยิ่งช่วยให้เขาปฏิบัติเองได้มากขึ้นเท่านั้น 3. มีโอกาสได้ลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง และยังสอดคล้องกับ แนวคิดลักษณะทางประชากรของผู้รับสาร ของ วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์ (2549: 45-46) กล่าวว่า ตัวแปรในการแปลความหมายจากภาพ ได้แก่ อายุ, ภูมิหลังทางสังคม, ประสบการณ์, ศาสนา, สังคม, เศรษฐกิจ และระดับการศึกษา ที่ผู้ดูภาพแต่ละคน มีอยู่ไม่เท่าเทียมกัน ก็ย่อมมีส่วนในการแปลความหมายของภาพแต่ละภาพด้วย

ปัจจัยที่มีอิทธิพลรองลงมาคือ วิธีชีวิตต่อศาสนาของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านวิธีชีวิตต่อศาสนาของนักเรียนมีอิทธิพลทำให้นักเรียนสามารถตีความภาพถ่ายได้ถูกต้องลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น เป็นเพราะนักเรียนมีความใกล้ชิดพ่อแม่ที่สนใจในพระพุทธศาสนา ชอบทำบุญเข้าวัดปฏิบัติธรรม ทำให้นักเรียนมีวิธีชีวิตที่ส่งผลให้เกิดความรู้ และความเข้าใจ ในสัญญาต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (social learning theory) ของ Albert Bandura (1963, อ้างถึงใน วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์, 2542: 57-59) Bandura เชื่อว่า สามารถเรียนรู้โดยการสังเกตผู้อื่น ประสบการณ์เลียนแบบคือวิธีเฉพาะของการเปลี่ยนแปลงของมนุษย์ เขายืนยันว่าการเอาอย่าง มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้เท่า ๆ กับประสบการณ์ตรง

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อขั้นตอนการตีความอันดับสุดท้ายคือ หากวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตีความภาพถ่ายด้านศาสนา ของนักเรียนในเมืองและนักเรียนนอกเมือง ตามทฤษฎี ศูนย์ศึกษา ของ โบรดี (อ้างถึงใน มะลิฉัตร เอื้ออนันท์, 2543: 58-61) จะพบว่า คุณลักษณะของภาพเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลน้อยที่สุดในขั้นตอนการตีความเพราะเมื่อผ่านขั้นตอนการบรรยายและขั้นตอนการวิเคราะห์เชื่อมโยงแล้วนักเรียนจะสนใจที่จะตีความภาพเข้ากับประสบการณ์ ความรู้ ความเชื่อ และวิธีชีวิตต่อศาสนาของนักเรียนมากกว่าที่จะสังเกตรายละเอียดของภาพ แต่อย่างไรก็ตามคุณลักษณะของภาพก็มีส่วนช่วยให้นักเรียนสามารถตีความได้ดีขึ้น เช่น บรรยายภาพของภาพ อารมณ์ของภาพ สีสันทนภาพ หรือสัญญาต่าง ๆ ที่ปรากฏภายในภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของภาพ ของ วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์ (2537: 251 – 257) กล่าวว่า องค์ประกอบที่สำคัญของศิลปะภาพถ่ายคือเรื่องราวของภาพ บรรยายภาพของภาพ อารมณ์ของภาพ และองค์ประกอบของภาพ และยังสอดคล้องกับ ระดับการเรียนรู้ในการดูภาพ ของ วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์ (2549: 39-56) กล่าวว่าเมื่อผู้เรียนดูภาพๆหนึ่ง หรือมองดูสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้วควรสามารถจำแนกและบูรณาการได้ โดยนักเรียนได้จำแนกวิเคราะห์รายละเอียดที่เกี่ยวข้องของสิ่งต่าง ๆ ภายในภาพนั้น และดูว่ารายละเอียดเหล่านั้นเกี่ยวข้องกันอย่างไร กับประสบการณ์ของตัวเองที่ได้เรียนรู้จากสื่อต่าง ๆ

ตาราง 21 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อดีความภาพด้านสภาพการณ์การวิจัยตามขั้นตอนการวิจัยการวิเคราะห์โครงสร้าง และการจัดการตีความ

นักเรียนนอกเมือง 12 คน												
อันดับ	ขั้นการบรรยาย			ขั้นการวิเคราะห์			ขั้นการตีความ					
	ปัจจัยที่มีอิทธิพล	คิดเป็นร้อยละ	ปัจจัยที่มีอิทธิพลร้อยละ	ปัจจัยที่มีอิทธิพลร้อยละ	คิดเป็นร้อยละ	ปัจจัยที่มีอิทธิพลร้อยละ	ปัจจัยที่มีอิทธิพลร้อยละ	คิดเป็นร้อยละ	ปัจจัยที่มีอิทธิพลร้อยละ			
1	คุณลักษณะของภาพ	80	ความรู้	62	ความรู้	51	ความรู้	76	ความรู้	62	ความรู้	52
2	ความรู้	68	ความเชื่อ	56	ความเชื่อ	45	ความเชื่อ	62	ความเชื่อ	61	ความเชื่อ	50
3	ความเชื่อ	41	วิถีชีวิต	41	วิถีชีวิต	35	วิถีชีวิต	49	วิถีชีวิต	43	วิถีชีวิต	31
4	วิถีชีวิต	40	คุณลักษณะของภาพ	12	คุณลักษณะของภาพ	16	คุณลักษณะของภาพ	42	คุณลักษณะของภาพ	17	คุณลักษณะของภาพ	16

หมายเหตุ อันดับปัจจัยที่มีอิทธิพล: อันดับ 1 = มีอิทธิพลมากที่สุด อันดับ 2 = มีอิทธิพลมาก อันดับ 3 = มีอิทธิพลปานกลาง และอันดับ 4 = มีอิทธิพลน้อย